

Cahier 2020-19

Monitor nazorg ex-gedetineerden - 6e meting

Problemen op de basisvoorwaarden voor re-integratie en de relatie met recidive

S. Boschman
M. Teerlink
G. Weijters

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Dankwoord

Wij bedanken de leden van de begeleidingscommissie (zie bijlage 1) voor hun waardevolle bijdragen aan dit onderzoek. Ook willen wij onze collega's Suzan Verweij en Frits Altena bedanken, zonder wiens hulp dit onderzoek niet mogelijk was geweest. In dit onderzoek hebben we voort kunnen bouwen op ideeën en methoden ontwikkeld in de vorige meting van de monitor nazorg. We hebben daarbij dankbaar gebruikgemaakt van het werk van Josja Rokven en Suzan Verweij.

Inhoud

Samenvatting – 6

1 Inleiding – 11

- 1.1 Achtergrond en doelstelling – 11
- 1.2 Onderzoek en hoofdvragen – 12
- 1.3 Leeswijzer – 13

2 Theorie en eerder onderzoek naar basisvoorwaarden voor succesvolle re-integratie – 14

- 2.1 Problematiek – 14
- 2.2 Identiteitsbewijs – 14
- 2.3 Inkomen, werk en dagbesteding – 15
- 2.4 Opleidingsniveau en startkwalificatie – 18
- 2.5 Huisvesting – 19
- 2.6 Schulden – 21
- 2.7 Individuele verschillen in het belang van basisvoorwaarden – 22
- 2.8 Controlevariabelen – 24

3 Methoden – 26

- 3.1 Afbakening onderzoekspopulatie – 26
- 3.2 Databronnen – 28
 - 3.2.1 TULP-GW – 28
 - 3.2.2 Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN) – 28
 - 3.2.3 Stelsel van Statistische Bestanden (SSB) – 29
 - 3.2.4 Onderzoeks- en beleidsdatabase justitiële documentatie (OBJD) – 31
 - 3.2.5 Koppeling databestanden en privacy – 31
- 3.3 Operationalisering – 32
 - 3.3.1 Identiteitsbewijs – 32
 - 3.3.2 Inkomen en dagbesteding – 32
 - 3.3.3 Opleidingsniveau en startkwalificatie – 33
 - 3.3.4 Huisvesting – 34
 - 3.3.5 Schulden – 35
 - 3.3.6 Recidive – 35
 - 3.3.7 Strafrechtelijk verleden – 36
 - 3.3.8 Arbeidsmarktverleden – 36
 - 3.3.9 Kinderen – 36
- 3.4 Analysemethoden – 37
 - 3.4.1 Beschrijvende methoden – 37
 - 3.4.2 Lineaire kansmodellen; wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en werk na detentie? – 37
 - 3.4.3 Coxregressiemodellen; wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive? – 38
 - 3.4.4 BWRE lineaire kansmodellen; recidiveren mensen meer wanneer zij problemen op de basisvoorwaarden hebben? – 39

4	Beschrijvende resultaten: Situatie op de basisvoorwaarden — 41
4.1	Identiteitsbewijs — 41
4.2	Inkomen, werk en opleiding — 42
4.3	Huisvesting — 46
4.4	Schulden — 48
4.5	Samenloop tussen problemen op de verschillende basisvoorwaarden — 50
4.6	Recidive — 52
4.6.1	Recidiveprevalentie, -frequentie en omvang — 52
4.6.2	Recidiveprevalentie per situatie op de basisvoorwaarden — 54
5	Samenhang tussen situatie op basisvoorwaarden onderling en met recidive — 56
5.1	Samenhang basisvoorwaarden met de kans op werk na detentie — 56
5.2	Samenhang basisvoorwaarden met recidive — 58
5.2.1	Samenhang tussen basisvoorwaarden en recidive — 60
5.2.2	Individuele verschillen in het belang van basisvoorwaarden voor recidive — 60
5.2.3	Samenhang tussen baankenmerken van werkende re-integratiekandidaten en recidive — 61
5.3	Variatie binnen individuen over tijd; recidiveren mensen meer wanneer zij problemen op basisvoorwaarden hebben? — 63
6	Conclusie en Discussie — 66
6.1	Beperkingen — 66
6.2	Beantwoording onderzoeksvragen — 69
6.3	Conclusie en aanbevelingen — 73
	Summary — 75
	Literatuur — 80
	Bijlagen:
1	Samenstelling begeleidingscommissie — 85
2	BWRE model — 86
3	Beschrijvende tabellen — 87
4	Beschrijvende statistiek en modellen per uitstroomcohort en met controlevariabelen — 90

Samenvatting

Om de relatief hoge recidive onder ex-gedetineerden terug te dringen, wordt al tijdens detentie gewerkt aan re-integratie in de maatschappij. Een belangrijk onderdeel van het re-integratiebeleid is sinds 2004 het werken aan de vijf basisvoorwaarden voor re-integratie. Het gaat daarbij om een geldig identiteitsbewijs, inkomen en dagbesteding, huisvesting, (inzicht in) schulden en (indien nodig continuïteit van) zorg. De DJI, de reclassering en de gemeente waarnaar een gedetineerde na detentie terugkeert werken samen om een gedetineerde te ondersteunen deze basisvoorwaarden tijdens en na detentie op orde te krijgen. Dit heeft als doel om gedetineerden zo goed mogelijk te laten terugkeren in de maatschappij en (daarmee) nieuwe criminaliteit te voorkomen.

Het WODC monitort sinds 2010 tweejaarlijks het re-integratiebeleid gericht op de basisvoorwaarden; in hoeverre hebben ex-gedetineerden deze basisvoorwaarden op orde. In deze zesde monitor beschrijven we de situatie op de basisvoorwaarden 1 en 6 maanden voor en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie. Dit geeft een beeld van de problematiek waar (ex-)gedetineerden mee te maken hebben. Nieuw in deze meting is dat wordt gekeken naar de onderlinge samenhang tussen problemen op de basisvoorwaarden. Uit veel eerder onderzoek, waaronder de vijfde meting van de monitor nazorg blijkt namelijk dat vooral het hebben van werk samenhangt met minder recidive. Als echter blijkt dat andere basisvoorwaarden bepalen of ex-gedetineerden werk vinden is het mogelijk relevanter of eenvoudiger voor het beleid om op deze basisvoorwaarden in te zetten. Daarnaast bekijken we in hoeverre problemen op de basisvoorwaarden samenhangen met recidive. Dit levert aanwijzingen op of het op orde hebben van de basisvoorwaarden recidive onder ex-gedetineerden kan terugdringen.

Onderzoeksvragen

Ten eerste onderzoeken we in elke monitor nazorg (ex-)gedetineerden de situatie op de basisvoorwaarden:

- 1.1 Wat is de situatie op het gebied van de basisvoorwaarden identiteitsbewijs, inkomen, dagbesteding (werk of opleiding), huisvesting en schulden van (ex-) gedetineerden 6 maanden voor, 1 maand voor en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie?
- 1.2 In welke mate verandert de situatie op deze basisvoorwaarden tussen de meetmomenten?

Omdat in deze zesde meting ook ingegaan wordt op de samenhang tussen de verschillende problemen op de basisvoorwaarden, zijn de volgende twee onderzoeksvragen toegevoegd:

- 2.1 In hoeverre is er sprake van samenloop tussen problemen op de verschillende basisvoorwaarden?
- 2.2 Wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en het hebben van werk na detentie?

Ten slotte wordt de samenhang tussen problemen op de basisvoorwaarden en recidive onderzocht:

- 3.1 Wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive?

3.2 Wat is het effect van veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden op recidive; recidiveren mensen meer wanneer ze problemen hebben op de basisvoorwaarden?

Methode

In dit rapport worden de onderzoeksvragen beantwoord voor alle (ex-) gedetineerden die uitstromen na een detentie van minstens twee weken in de jaren 2013, 2014, 2015 en 2016 en die tot de doelgroep van het re-integratiebeleid behoren. Deze doelgroep bestaat uit volwassen ex-gedetineerden met een geldige verblijfsstatus die na uitstroom uit detentie terugkeren naar een Nederlandse gemeente. Daarnaast hebben we ook voor kortverblijvenden binnen deze doelgroep bekeken in hoeverre problemen op de basisvoorwaarden tijdens detentie ontstaan of worden opgelost. In dit rapport gebruiken we de term re-integratiekandidaten voor ex-gedetineerden binnen de doelgroep van het re-integratiebeleid met detenties van minstens twee weken en de term kortverblijvenden voor ex-gedetineerden binnen de doelgroep met kortere detenties.

Om de situatie van re-integratiekandidaten en kortverblijvenden te beschrijven is gebruikgemaakt van informatie over of mensen een identiteitsbewijs hebben uit het Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN) en registratiedata van het CBS over werk, opleiding, inkomen, huisvesting en schulden. Daarnaast is gebruikgemaakt van gegevens over recidive uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële documentatie (OBJD). Recidive wordt bepaald volgens de standaardprocedures van de WODC-recidivemonitor; als recidive tellen we alle misdrijven met een pleegdatum binnen twee jaar na uitstroom uit detentie die niet zijn geëindigd in vrijspraak een technisch sepot of een andere technische beslissing (Wartna, Blom, & Tollenaar, 2011). Omdat er geen bruikbare gegevens zijn over de *zorgbehoefte* van re-integratiekandidaten, is het niet mogelijk om uitspraken te doen over in hoeverre deze basisvoorwaarde op orde is.

In dit rapport beschrijven we ten eerste de situatie op de basisvoorwaarden voor en na detentie. Welk aandeel re-integratiekandidaten heeft problemen op de verschillende basisvoorwaarden, hoe verandert dat tussen de meetmomenten en hoe verschilt dat tussen uitstroomcohorten? Vervolgens beschrijven we de recidiveprevalentie (welk aandeel recidiveert minstens één keer), recidivefrequentie (hoe vaak recidiveert een recidivist) en recidiveomvang (hoeveel nieuwe delicten levert dit totaal op) binnen twee jaar na uitstroom uit detentie. Ook beschrijven we de verschillen in recidiveprevalentie tussen mensen met en zonder problemen op de basisvoorwaarden. In de verklarende modellen bepalen we welke basisvoorwaarden samenhangen met een grotere kans op werk of een kleinere kans op recidive. Daarbij bekijken we ook of het belang van basisvoorwaarden verschilt tussen groepen, bijvoorbeeld tussen mannen en vrouwen.

Resultaten

Re-integratiekandidaten kennen veel problemen op de basisvoorwaarden

- 15% van de re-integratiekandidaten heeft bij uitstroom uit detentie geen geldig identiteitsbewijs.
- 85% van de re-integratiekandidaten heeft geen dagbesteding (in de vorm van betaald werk of een opleiding) in de maand na detentie.

- 36% heeft geen geregistreerd inkomen (uit werk, een uitkering of pensioen) in de maand na detentie.
- Twee derde van de re-integratiekandidaten heeft na detentie geen startkwalificatie.
- 22% van de re-integratiekandidaten staat een maand na uitstroom uit detentie niet op een adres ingeschreven. Deze groep bestaat uit mensen die een uitkering als adresloze ontvangen (5%) en anderen van wie de huisvestingssituatie onbekend is (17%). Van deze laatste groep weten we niet of ze werkelijk dakloos zijn, bij bekenden (op de bank) slapen of naar het buitenland (of hun thuisland) zijn vertrokken. 30% is alleenstaande, van deze groep weten we niet zeker of ze over een woonplek, of slechts over een briefadres, beschikken. 36% woont bij hun partner, ouders of anderen. Dit lijkt de groep met de meest stabiele huisvesting te zijn. 11% woont in de maand na detentie in een instelling, bijvoorbeeld in een (verslavings-)zorginstelling.
- 26% van de re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2016 staat na detentie geregistreerd als wanbetaler van zijn of haar zorgverzekering, een indicator dat zij (problematische) schulden hebben. In eerdere uitstroomcohorten ligt dit aandeel nog hoger.

Problemen op de basisvoorwaarden worden voor een deel van de re-integratiekandidaten opgelost tijdens detentie, maar tijdens detentie ontstaan ook nieuwe problemen

- 27% van de re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2016 die voor detentie niet over een geldig identiteitsbewijs beschikte, heeft deze tijdens detentie verkregen. Het aandeel re-integratiekandidaten dat tijdens detentie een identiteitsbewijs verkrijgt lijkt sinds 2013 te zijn toegenomen, maar omdat er maar voor een (steeds kleiner) deel van de re-integratiekandidaten informatie is over of zij een identiteitsbewijs hebben is dit beeld mogelijk vertekend.
- 60% van de re-integratiekandidaten die voor detentie werk had, heeft ook in de maand na detentie weer werk, van de kortverblijvenden behoudt 77% werk. 5% van de re-integratiekandidaten die voor detentie geen werk had, heeft in de maand na detentie werk verkregen. 6% van de kortverblijvenden die voor detentie geen werk had, heeft in de maand na detentie werk verkregen.
- Van de re-integratiekandidaten die voor detentie bij (partner, ouders of) anderen woonden behoudt 85% deze huisvestingssituatie, dat is 91% voor kortverblijvenden. Van de re-integratiekandidaten die voor detentie zelfstandig een adres hadden, behoudt 75% deze huisvestingssituatie, dat is 91% voor kortverblijvenden. 32% van de re-integratiekandidaten en 12% van de kortverblijvenden die voor detentie geen adres had, heeft dat na detentie wel verkregen.
- 49% van de re-integratiekandidaten en 40% van de kortverblijvenden die voor detentie geregistreerd stonden als wanbetaler bij de zorgverzekering is na detentie niet langer geregistreerd als wanbetaler. 16% van de re-integratiekandidaten (en eenzelfde deel van de kortverblijvenden) die voor detentie niet geregistreerd stonden als wanbetaler bij de zorgverzekering, staan dat na detentie wel.

Veel re-integratiekandidaten hebben problemen op meerdere basisvoorwaarden

- Re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs hebben minder vaak werk, vaker geen geregistreerd inkomen en staan vaker niet ingeschreven op een adres dan re-integratiekandidaten met een geldig identiteitsbewijs. Dit is extra problematisch omdat juist bij het verkrijgen van werk, een uitkering of huisvesting een identiteitsbewijs nodig is.

- Een op de vijf re-integratiekandidaten zonder geregistreerd inkomen staat geregistreerd als wanbetaler zorgverzekering. Zonder inkomen is het erg lastig om schulden af te betalen.

Re-integratiekandidaten met problemen op de basisvoorwaarden hebben minder kans op werk

- 34% van de re-integratiekandidaten heeft op enig moment werk in de twee jaar na detentie. Ook wanneer rekening wordt gehouden met verschillen tussen kandidaten in persoonlijke kenmerken, opleidingsniveau, detentieduur, strafrechtelijk verleden en arbeidsmarktverleden vinden we dat problemen op de basisvoorwaarden samenhangen met een kleinere kans op werk.
- Re-integratiekandidaten met een geldig identiteitsbewijs hebben een grotere kans op werk dan re-integratiekandidaten zonder identiteitsbewijs. Re-integratiekandidaten die na detentie bij hun partner, ouders of anderen wonen hebben het de grootste kans op werk, groter dan alleenstaanden. Adreslozen en mensen die in instellingen wonen hebben de minste kans op werk. Schulden hebben geen invloed op de kans om na detentie werk te hebben.
- Aangezien vooral werk samenhangt met een lagere recidivekans, kan re-integratiebeleid dat problemen op het gebied van identiteitsbewijs en huisvesting oplost, via het vergroten van de kans op werk, mogelijk recidive voorkomen.

Hogere recidive onder re-integratiekandidaten met problemen op de basisvoorwaarden. Het hebben van werk, stabiele huisvesting en een geldig identiteitsbewijs verkleint de kans dat iemand recidiveert

- Bijna de helft van de re-integratiekandidaten recidiveert (minstens 1 keer) in de eerste 2 jaar na uitstroom uit detentie. Gemiddeld recidiveert een recidivist 2,7 keer in deze 2 jaar.
- Problemen op de basisvoorwaarden hangen samen met de recidiveprevalentie; mensen met schulden, zonder geldig identiteitsbewijs, zonder inkomen, werk of dagbesteding, zonder startkwalificatie en mensen die adresloos zijn hebben een grotere kans om binnen 2 jaar te recidiveren dan mensen voor wie deze basisvoorwaarden wel op orde zijn.
- Ook wanneer rekening gehouden wordt met verschillen tussen re-integratiekandidaten in achtergrondkenmerken (zoals detentieduur, strafrechtelijk verleden en arbeidsmarktverleden) hangen het hebben van een geldig identiteitsbewijs, werk, een uitkering of het volgen van een opleiding negatief samen met de kans op recidive. Ook (stabiele) huisvesting hangt negatief samen met recidive: mensen die nergens ingeschreven staan hebben de grootste kans op recidive; mensen die bij hun partner of ouders wonen hebben de kleinste kans op recidive.
- Vooral het hebben van werk hangt samen met recidive, daarbij is de stabiliteit van banen van belang: mensen die zes maanden of langer dezelfde baan weten te behouden hebben een veel kleinere recidivekans dan mensen met (meerdere) kortere banen.
- Er zijn individuele verschillen in het belang van basisvoorwaarden. Vooral adresloze vrouwen hebben een grotere recidivekans dan vrouwen met huisvesting, voor mannen is dit verschil minder groot. Het organiseren van huisvesting is daarom extra belangrijk voor vrouwen. Vooral mensen met schulden en mensen met veel eerdere delicten hebben een kleinere recidivekans als zij een uitkering hebben dan wanneer zij geen (geregistreerd) inkomen hebben. Voor deze groepen is het organiseren van een legaal inkomen dus extra belangrijk.
- We hebben getest of mensen minder recidiveren wanneer zij problemen hebben op de basisvoorwaarden (inkomen, dagbesteding en huisvesting) dan zijzelf in andere maanden wanneer zij geen problemen hebben. Mensen recidiveren meer

wanneer zij adresloos zijn. Dit is een sterke indicatie dat het oplossen van huisvestingsproblemen recidive kan verminderen. De resultaten of mensen meer of juist minder recidiveren wanneer zij werken, een opleiding volgen of een uitkering ontvangen zijn minder eenduidig.

Conclusie en aanbevelingen

Re-integratiekandidaten zijn een problematische groep. Uit het onderzoek blijkt dat voor een aanzienlijk deel van de re-integratiekandidaten de basisvoorwaarden voor succesvolle re-integratie niet op orde zijn. Ook blijkt dat mensen met problemen op de basisvoorwaarden een kleinere kans op werk en een grotere kans op recidive hebben. Het is belangrijk om te blijven werken aan het op orde brengen van de basisvoorwaarden van deze groep om hen zo de kans te geven om succesvol terug te keren in de maatschappij.

Voor een aanzienlijk en groeiend deel van de re-integratiekandidaten is geen informatie bekend over of zij een geldig identiteitsbewijs hebben. Van de re-integratiekandidaten voor wie dit wel bekend is, verlaat door de jaren heen zo'n 15% de gevangenis zonder geldig identiteitsbewijs, terwijl mensen met een identiteitsbewijs een grotere kans op werk en een kleinere kans op recidive hebben. Een betere samenwerking tussen de DJI en gemeenten is nodig. Ten eerste om te registreren wie er een identiteitsbewijs heeft en ten tweede om gedetineerden in de gelegenheid te stellen om tijdens detentie een identiteitsbewijs aan te vragen.

Mensen die werken of een opleiding volgen hebben een kleinere recidivekans dan mensen met een uitkering of zonder inkomen, en mensen die langere tijd dezelfde baan behouden een kleinere kans dan mensen met (meerdere) kortere banen. Deze uitkomsten zijn in lijn met de sociale controletheorie en de routine activiteitentheorie. Op basis van deze theorieën kan verwacht worden dat niet zozeer een inkomen, maar dagbesteding en (langdurige) sociale contacten leiden tot minder recidive. Door naast werk in te zetten op vrijwilligerswerk, sport of andere activiteiten waarin mensen in contact kunnen komen met niet-criminele anderen kan de re-integratie van ex-gedetineerden mogelijk worden bevorderd.

Het belang van basisvoorwaarden verschilt tussen mensen. Vooral mensen met schulden en mensen met veel eerdere delicten hebben een kleinere kans om te recidiveren als zij een uitkering ontvangen dan als zij geen (geregistreerd) inkomen hebben. Vooral voor deze groepen is het organiseren van een inkomen van belang. Vooral adresloze vrouwen hebben een grotere recidivekans dan vrouwen met huisvesting; het organiseren van huisvesting is daarom extra belangrijk voor vrouwen.

We vinden sterke aanwijzingen dat stabiele huisvesting leidt tot minder recidive, terwijl een aanzienlijk deel van de re-integratiekandidaten na detentie niet beschikt over stabiele huisvesting. Ook hebben mensen met stabiele huisvesting een grotere kans om na detentie werk te hebben. Beleid dat er aan bijdraagt dat meer mensen stabiele huisvesting verkrijgen, zelfstandig of bij anderen, kan bijdragen aan een succesvolle re-integratie en lagere recidive.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doelstelling

Om de relatief hoge recidive onder ex-gedetineerden terug te dringen wordt er tijdens en na detentie gewerkt aan de re-integratie van deze groep in de vrije maatschappij. Een belangrijk onderdeel van het re-integratiebeleid is sinds 2004 het werken aan de zogenoemde basisvoorwaarden. Dit heeft als doelstelling dat gedetineerden wanneer zij terugkeren naar Nederlandse gemeenten beschikken over basisvoorwaarden voor maatschappelijke re-integratie (van Duijvenbouden, 2016). Het gaat daarbij ten eerste om een *geldig identiteitsbewijs*, *onderdak* en een *inkomen*. Daarnaast is het doel dat ex-gedetineerden na afloop van detentie zinvolle dagbesteding vinden, bij voorkeur in de vorm van betaalde arbeid of een opleiding, dat gedetineerden aan hun *schuldenproblematiek* werken en dat de *zorg* die gedetineerden voor en tijdens detentie krijgen (indien nodig) ook na detentie wordt gecontinueerd. Gedetineerden zijn zelf verantwoordelijk voor het organiseren van deze basisvoorwaarden, maar het gevangeniswezen, de reclassering en de gemeenten waarnaar zij terugkeren na detentie werken samen om hen daarbij te ondersteunen (JenV, DJI, VNG, & 3RO, 2019; VNG & VenJ, 2014). Gedetineerden krijgen bijvoorbeeld al tijdens detentie de kans om een identiteitsbewijs of uitkering aan te vragen of zich in te schrijven voor een woning. Het idee is dat wanneer mensen na detentie problemen hebben op deze basisvoorwaarden, bijvoorbeeld wanneer zij geen onderdak of geen inkomen hebben, zij vaker zullen terugvallen in criminaliteit.

Deze studie betreft de zesde meting van de monitor nazorg. In vijf eerdere WODC-studies werd de situatie op de basisvoorwaarden van (ex-)gedetineerden voor en na detentie beschreven (Beerthuizen, Beijersbergen, Noordhuizen, & Weijters, 2015; More & Weijters, 2011; Noordhuizen & Weijters, 2012; Weijters & More, 2010; Weijters, Rokven, & Verweij, 2018).

Het doel van deze studie is ten eerste om de problematiek van ex-gedetineerden op de basisvoorwaarden in kaart te brengen. We beschrijven de situatie op de basisvoorwaarden van alle (ex-)gedetineerden die in 2013, 2014, 2015 en 2016 uitstromen uit detentie 1 en 6 maanden voor en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie¹. In de 5^e monitor nazorg (Weijters et al., 2018) werd al de situatie van ex-gedetineerden die in 2013 en 2014 vrijkwamen uit detentie beschreven. In deze zesde meting hebben we toegang tot nieuwe databestanden en gaan we dieper in op de kenmerken van banen en de woonsituatie. Daarom beschrijven we niet alleen twee nieuwe uitstroomcohorten (2015 en 2016), maar beschrijven we ook de uitstroomcohorten 2013 en 2014 opnieuw om de situatie van de verschillende cohorten beter te kunnen vergelijken en meer inzicht te kunnen geven in ontwikkelingen door de tijd. Daarbij kijken we ook naar veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden tussen de verschillende tijdstippen; bijvoorbeeld of mensen die voor detentie geen identiteitsbewijs, onderdak of inkomen hadden deze basisvoorwaarden na detentie wel op orde hebben. Ook beschrijven we de cumulatie van problemen; hoeveel mensen hebben problemen op verschillende basisvoorwaarden tegelijk,

¹ We beschrijven dus de situatie op de basisvoorwaarden en de recidive tot het einde van 2018. Over 2019 is nog geen (betrouwbare) recidive-informatie en is ook nog niet over alle basisvoorwaarden informatie bekend. Daarom kunnen we geen latere uitstroomcohorten meenemen.

bijvoorbeeld geen identiteitsbewijs en geen inkomen. In tegenstelling tot eerdere metingen van de monitor nazorg kijken we in deze studie niet naar zorg. Er bestaan namelijk geen bruikbare gegevens over de zorgbehoefte van (ex-)gedetineerden, en zonder inzicht in de behoefte is het niet mogelijk zinvolle uitspraken te doen over of (ex-)gedetineerden de zorg krijgen die zij nodig hebben.

Ten tweede beoogt deze studie inzicht te geven in de samenhang tussen basisvoorwaarden en recidive, en daarmee in het belang van het werken aan basisvoorwaarden. Het doel van het re-integratiebeleid is om de veilige terugkeer van ex-gedetineerden in de samenleving te bevorderen en daarmee de recidive terug te dringen. Daarom bekijken we de samenhang tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive; recidiveren mensen minder als ze minder problemen hebben op de basisvoorwaarden? Ook bekijken we de samenhang tussen de basisvoorwaarden onderling, en dan specifiek naar de voorwaarden voor het verkrijgen van werk; verkrijgen mensen met een geldig identiteitsbewijs, een dak boven hun hoofd en geen schulden vaker een baan?

1.2 Onderzoek en hoofdvragen

De eerste twee hoofdvragen zijn vergelijkbaar met de onderzoeksvragen uit de eerdere metingen van de nazorgmonitor en beschrijven de situatie en de veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden. Daarbij gaan we een stap verder dan in de vorige metingen van de monitor nazorg; we beschrijven niet alleen of (ex-)gedetineerden een baan, inkomen of huisvesting hebben, maar ook de kenmerken van die banen of woonsituaties. We beschrijven de stabiliteit van banen omdat juist stabiliteit van belang is voor re-integratie (Ramakers, 2014; Sampson & Laub, 1993).

- 1.1 Wat is de situatie op het gebied van de basisvoorwaarden identiteitsbewijs, inkomen, dagbesteding (werk of opleiding), huisvesting en schulden van (ex-)gedetineerden 1 maand voor en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie?
- 1.2 In welke mate verandert de situatie op deze basisvoorwaarden tussen de meetmomenten?

In de zesde monitor kijken we ook naar de samenhang tussen basisvoorwaarden. Daarbij kijken we (net als in eerdere metingen van de monitor nazorg) of er sprake is van cumulatie van problemen; zijn er mensen die geen identiteitsbewijs, geen inkomen en geen onderdak hebben, en welke andere combinaties van problemen op de basisvoorwaarden komen er voor? Nieuw in deze zesde meting is dat we ook kijken naar de relaties tussen basisvoorwaarden onderling. Uit veel eerder onderzoek, waaronder de vijfde meting van de monitor nazorg (Weijters et al., 2018) blijkt dat vooral het hebben van werk samenhangt met minder recidive, als echter blijkt dat andere basisvoorwaarden bepalen of mensen werk vinden is het mogelijk relevanter of eenvoudiger voor het beleid om op deze basisvoorwaarden in te zetten. Vinden mensen met een geldig identiteitsbewijs, (stabiele) huisvesting, en geen schulden bijvoorbeeld vaker werk?

- 2.1 In hoeverre is er sprake van samenloop tussen problemen op de verschillende basisvoorwaarden?
- 2.2 Wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en werk na detentie?

Sinds de vijfde meting van de monitor nazorg wordt gekeken naar de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive. Het idee achter het re-integratiebeleid gericht op basisvoorwaarden is dat het terugdringen van problemen op de basisvoorwaarden leidt tot minder recidive. Aangezien het nazorgbeleid (op papier) voor alle ex-gedetineerden hetzelfde is, is het niet mogelijk gedetineerden voor wie het nazorgbeleid geldt te vergelijken met gedetineerden voor wie dat niet zo is. Het is daarom lastig om de effectiviteit van het nazorgbeleid op het op orde hebben van de basisvoorwaarden of op recidive te bepalen. Wel is het mogelijk om te bepalen of gedetineerden met minder problemen op de basisvoorwaarden ook minder recidiveren. Ex-gedetineerden zonder problemen op de basisvoorwaarden zullen echter ook in andere kenmerken verschillen van ex-gedetineerden met problemen. Daardoor is het niet duidelijk of er een effect is van problemen op de basisvoorwaarden op recidive, of dat de relatie tussen problemen en recidive kan worden verklaard door andere kenmerken van ex-gedetineerden, zoals psychische problemen of de motivatie om een stabiel leven zonder criminaliteit op te bouwen. Om toch enig inzicht te geven in het effect van de situatie op de basisvoorwaarden op recidive doen we twee dingen. Ten eerste bekijken we de relatie tussen basisvoorwaarden en recidive, gecontroleerd voor relevante achtergrondkenmerken (zoals leeftijd, geslacht, herkomst, strafrechtelijk verleden en arbeidsmarktverleden). Ten tweede volgen we ex-gedetineerden over een periode van 24 maanden na uitstroom uit detentie en bekijken elke maand of iemand wel of niet recidiveert en wat de situatie op de basisvoorwaarden in die maand is. Op die manier bekijken we het effect van veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden op recidive, gecontroleerd voor alle achtergrondkenmerken die niet veranderen door de tijd. Recidiveren mensen minder in maanden waarin zij minder problemen op de basisvoorwaarden hebben dan zichzelf in andere maanden?

3.1 Wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive?

3.2 Wat is het effect van veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden op recidive; recidiveren mensen meer wanneer ze problemen hebben op de basisvoorwaarden?

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de theorie en eerder onderzoek over de vijf basisvoorwaarden in relatie tot elkaar en tot recidive. In hoofdstuk 3 beschrijven we wie er tot de doelgroep van dit onderzoek behoren, de verschillende databronnen die we hebben gebruikt en de gebruikte onderzoeksmethoden. In de operationaliseringsparagraaf beschrijven we hoe we de verschillende variabelen in dit onderzoek zijn gedefinieerd en gemeten. In hoofdstuk 4 worden de beschrijvende resultaten gepresenteerd; hoeveel mensen hebben problemen op de basisvoorwaarden op de verschillende tijdstippen, hoe verandert dit tussen de tijdstippen, wie hebben er problemen op meerdere basisvoorwaarden en wat is de recidive onder mensen met en zonder problemen op de basisvoorwaarden. In hoofdstuk 5 worden modellen geschat; welke basisvoorwaarden hangen samen met de kans om werk te vinden en de kans om te recidiveren, nadat we rekening hebben gehouden met de invloed van andere kenmerken. In het laatste hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen, bediscussiëren we de resultaten en komen we tot aanbevelingen voor het re-integratiebeleid.

2 Theorie en eerder onderzoek naar basisvoorwaarden voor succesvolle re-integratie

2.1 Problematiek

In Nederland komen jaarlijks ongeveer 30 duizend mensen vrij na een periode van detentie. De recidive onder deze groep ex-gedetineerden is hoog; bijna de helft komt binnen twee jaar opnieuw in aanraking met justitie (Weijters, Verweij, Tollenaar, & Hill, 2019). Om criminaliteit terug te dringen is het daarom zinvol om in te zetten op het verminderen van de recidive onder deze grote groep ex-gedetineerden. Interventies tijdens detentie kunnen mogelijk bijdragen aan het verminderen van recidive. Wanneer mensen na detentie echter zonder inkomen of onderdak op straat staan zullen deze interventies weinig effectief zijn (van Duijvenbouden, 2016). Daarom wordt er sinds 2004 tijdens en na detentie gewerkt aan 'basisvoorwaarden voor re-integratie in de maatschappij'. Het doel van dit beleid is dat alle gedetineerden wanneer zij uitstromen uit detentie beschikken over een geldig identiteitsbewijs, een inkomen, onderdak en indien nodig zorg. Later werd duidelijk dat veel gedetineerden ook (problematische) schulden hebben, terwijl schulden de kans op recidive tevens kunnen vergroten. Daarom werd hulp bij schuldenproblematiek ook expliciet onderdeel van het re-integratiebeleid (van Duijvenbouden, 2016). Deze vijf voorwaarden worden gezien als de basis, het op orde hebben van deze voorwaarden is noodzakelijk, maar niet voldoende, voor een succesvolle re-integratie.

(Ex-)gedetineerden hebben vaak een ongunstige (sociaal economische) situatie (Beyens, Dirkzwager, & Korf, 2014). Ze zijn relatief vaak dakloos, werkloos en laagopgeleid, en hebben vaak financiële problemen, zoals schulden, een laag inkomen of geen inkomen, en verslavingsproblemen. Veel mensen hadden deze problemen al voor detentie (Dirkzwager, Nieuwbeerta, & Fiselier, 2009). Zulke ongunstige leefsituaties verhogen de kans op crimineel gedrag (Beyens et al., 2014; DeLisi, 2000) en de kans om te worden opgepakt en in de gevangenis terecht te komen (Dirkzwager et al., 2009; Wakefield & Uggen, 2010). Een periode van detentie kan vervolgens voor extra problemen zorgen, doordat mensen bijvoorbeeld hun woning, werk of sociale netwerk verliezen (Ramakers, 2014), waardoor de recidiverisico's verder toenemen.

In dit hoofdstuk beschrijven we theorie en eerder onderzoek over de relatie tussen de basisvoorwaarden (identiteitsbewijs, inkomen en dagbesteding, huisvesting en schulden) en recidive.² Daarbij beschrijven we ook de samenhang tussen de verschillende basisvoorwaarden. Op basis van theorie en eerder onderzoek stellen we verwachtingen op die we in de hoofdstukken 4 en 5 zullen toetsen.

2.2 Identiteitsbewijs

Een geldig identiteitsbewijs is één van de basisvoorwaarden in het re-integratiebeleid, omdat het een voorwaarde is voor het verkrijgen van andere basisvoorwaarden, zoals werk, een inkomen of een woning (JenV et al., 2019; van Duijvenbouden, 2016). Bovendien is het niet kunnen tonen van een identiteitsbewijs op zich al strafbaar (JenV et al., 2019). Eerder onderzoek in de Verenigde Staten laat zien dat

² De basisvoorwaarde zorg wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten, zie hoofdstuk 1.

ex-gedetineerden die in het bezit zijn van een identiteitsbewijs vaker werken dan ex-gedetineerden zonder identiteitsbewijs (Duwe & Clark, 2017; Visher, Debus, & Yahner, 2008), en dat het zonder identiteitsbewijs lastiger is om toegang te krijgen tot uitkeringen (A. Wilson, 2009). Een uitkering of baan kan vervolgens de kans op recidive verkleinen, waardoor een identiteitsbewijs een indirect effect op recidive kan hebben. Onderzoek in Nederland stelt wanneer ex-gedetineerden geen geldig identiteitsbewijs hebben dit kan leiden tot problemen (de Wit, Segeren, & Witteveen, 2012) en dat de ex-gedetineerden zonder geldig identiteitsbewijs vaker recidiveren (Weijters et al., 2018). We verwachten daarom een effect van het hebben van een identiteitsbewijs op recidive.

- Mensen met een geldig identiteitsbewijs hebben meer kans op werk (1a)³.
- Mensen met een geldig identiteitsbewijs hebben minder kans om te recidiveren (1b).

2.3 Inkomen, werk en dagbesteding

Er zijn verschillende theorieën over de relatie tussen enerzijds inkomen, werk en dagbesteding en anderzijds recidive. Ten eerste zijn er theorieën over de relatie tussen een legaal inkomen en crimineel gedrag. De *rationele keuzetheorie* (Becker, 1993) gaat ervan uit dat mensen keuzes maken die voor henzelf het meeste opleveren. Op basis van deze economische theorie kan verwacht worden dat een legaal inkomen het minder aantrekkelijk en minder noodzakelijk maakt om op illegale wijze een inkomen te verkrijgen. De *straintheorie* stelt dat wanneer bepaalde doelen lastig te bereiken zijn via de legale, geaccepteerde middelen, mensen alternatieve, illegale middelen zullen zoeken om toch deze doelen te bereiken (Merton, 1938). Vooral wanneer mensen de situatie als oneerlijk beschouwen (Agnew, 1992) en weinig controle over hun eigen situatie ervaren (Listwan, Sullivan, Agnew, Cullen, & Colvin, 2013) zal dit leiden tot stress, frustratie en de behoefte om op een illegale manier toch bepaalde doelen te bereiken en daarom tot meer crimineel gedrag. Op basis van zowel de *rationele keuzetheorie* als de *straintheorie* verwachten we daarom dat als mensen geen inkomen ontvangen uit werk of een uitkering, zij vaker crimineel gedrag zullen vertonen. Diverse eerdere onderzoeken vinden de laagste recidive onder werkenden, maar de verschillen tussen uitkeringsontvangers en mensen zonder inkomen zijn minder eenduidig. Weijters en collega's (2018) vinden dat mensen die een uitkering ontvangen minder recidiveren dan mensen zonder inkomen. Skardhamar en Telle (2012) vinden juist hogere recidive wanneer mensen een (bijstands)uitkering ontvangen. Verbruggen, Blokland en Van der Geest (2012) vinden dat mannen met een uitkering minder recidiveren dan mannen zonder inkomen, terwijl dit verschil voor vrouwen niet significant is.

Ten tweede zijn er theorieën die uitgaan van de structurerende werking van werk of andere dagbesteding. De *routine activiteitentheorie* (Cohen & Felson, 1979) stelt dat criminaliteit plaatsvindt wanneer potentiële daders en potentiële slachtoffers elkaar ontmoeten op plekken waar geen sociale controle is. Mensen die niet werken, en geen andere vorm van dagbesteding hebben, brengen meer tijd door op plekken waar geen sociale controle is (en wel potentiële slachtoffers zijn), en hebben daarom meer mogelijkheden om crimineel gedrag te vertonen. De *sociale controletheorie* stelt dat relaties met niet-criminele anderen, vooral wanneer mensen er

³ In de beschrijving van de resultaten zullen we terugverwijzen naar de (genummerde) verwachtingen op basis van de theorie. Door (in de digitale versie van het rapport) op het nummer achter de verwachting te klikken, volgt een doorverwijzing naar het bij de verwachting behorende resultaat.

belang bij hebben om deze relaties te behouden, ervoor zorgen dat mensen stoppen met crimineel gedrag (Sampson & Laub, 1993). Contacten met collega's of werkgevers, maar ook met docenten of studiegenoten, kunnen zorgen voor sociale controle. Mensen stoppen met crimineel gedrag omdat ze zich conformeren naar de norm onder hun nieuwe (niet-criminele) contacten, of omdat ze hun baan niet willen verliezen (Duwe & Clark, 2017; Skardhamar & Telle, 2012; Uggen, 2000). Volgens de *routine activiteitentheorie* en de *sociale controletheorie* leidt werk, het volgen van een opleiding of (andere) dagbesteding tot minder recidive, terwijl een uitkering dat effect niet heeft. Verschillende onderzoeken laten zien dat als jongeren langer naar school gaan dit leidt tot minder crimineel gedrag (Lochner & Moretti, 2004; Machin, Marie, & Vujić, 2011; Marie & Paulovic, 2017).

Ten derde zijn er theorieën die uitgaan van keuzevrijheid en een intern proces van identiteitsverandering. In de eerste twee categorieën theorieën zijn het externe factoren (een inkomen, sociale controle) die bepalen of iemand recidiveert of niet (Doekhie, 2019). In deze derde categorie theorieën zijn het interne factoren die bepalen of mensen stoppen met crimineel gedrag of recidiveren. Mensen nemen bewust een andere identiteit aan, ze kiezen ervoor om niet langer (een) crimineel te willen zijn (Maruna, 2001; Paternoster & Bushway, 2009). De cognitieve transformatietheorie (Giordano, Cernkovich, & Rudolph, 2002) combineert interne en externe factoren. Mensen moeten open staan voor een nieuwe identiteit, maar tegelijkertijd zijn er ook externe 'hooks for change' nodig, zoals het vinden van een baan⁴ waar mensen hun nieuwe, niet criminele, identiteit aan kunnen ophangen. Het vinden van werk kan het transformatieproces naar een nieuwe, pro-sociale, identiteit versnellen. Mensen zullen zich realiseren dat crimineel gedrag niet meer past bij hun nieuwe identiteit als werknemer. Niet alle mensen die werk vinden zullen echter stoppen met crimineel gedrag, er zullen ook mensen zijn die hun nieuwe identiteit als werknemer wel kunnen verenigen met crimineel gedrag. Op basis van de identiteitstheorieën kan verwacht worden dat werk zal samenhangen met minder recidive; vooral mensen die kiezen voor een andere identiteit zullen zowel werk vinden als stoppen met crimineel gedrag zonder dat werk een causaal effect heeft op recidive. Volgens de cognitieve transformatietheorie kan werk ook de 'hook for change' zijn die het proces naar een nieuwe pro-sociale identiteit versnelt. In dat geval zal werk wel een effect op recidive hebben.

De beste manier om te bepalen of werk effect heeft op recidive is een experiment waarbij een deel van de ex-gedetineerden geplaatst wordt in banen of arbeidstoeleidingsprogramma's. Twee overzichtsstudies laten zien dat de ex-gedetineerden (in de Verenigde Staten) die geplaatst zijn in arbeidstoeleidingsprogramma's, zoals opleidingen, sollicitatietrainingen of loopbaanadvies, niet minder recidiveren dan ex-gedetineerden die in de controlegroep werden geplaatst en geen hulp kregen bij het vinden van werk (Visher, Winterfield, & Coggeshall, 2005; D. Wilson, Gallagher, & MacKenzie, 2000). Dit kan erop wijzen dat werk geen causaal effect heeft op recidive en dat de samenhang tussen werk en recidive die andere studies vinden, wordt veroorzaakt door verschillen tussen werkende en niet werkende ex-gedetineerden in bijvoorbeeld motivatie. Een andere verklaring is dat deze arbeidstoeleidingsprogramma's niet erg effectief zijn, waardoor de deelnemers niet heel veel vaker werk hebben dan de controlegroep. In de studie van Uggen (2000) worden ex-gedetineerden ook random verdeeld en direct geplaatst in (minimumloon)banen of een controlegroep die geen hulp krijgt bij het vinden van werk, waardoor alle

⁴ Of andere 'hooks for change' zoals een pro-sociale partner, religie, kinderen of andere redenen/kansen om te veranderen.

mensen in de interventiegroep ook werkelijk aan het werk zijn. Deze studie vindt wel een effect van werk op recidive. Een andere manier om inzicht te geven in het effect van werk op recidive is door gebruik te maken van informatie over *wanneer* mensen werken en recidiveren. Skardhamar en Savolainen (2014) laten zien dat de meeste ex-criminelen eerst stoppen met crimineel gedrag en vervolgens werk vinden, wat erop wijst dat werk niet de oorzaak is van de lagere recidive. Verweij en collega's (2020) laten zien dat ex-gedetineerden minder recidiveren in maanden dat zij (formeel) inkomen hebben uit werk dan in andere maanden. Nguyen en collega's (2020) vinden geen effect van het hebben van formeel werk op recidive, terwijl mensen juist meer recidiveren in weken dat ze informeel (zwart) werk hebben dan in weken zonder werk.

Of werk leidt tot minder recidive hangt ook af van de kenmerken van banen (Ramakers, 2014). Daarbij is de stabiliteit van banen van belang, omdat juist stabiele relaties met werkgevers en collega's zorgen voor sociale controle en daarom tot minder crimineel gedrag (Sampson & Laub, 1993). Nederlands onderzoek laat zien dat vooral mensen die langere tijd dezelfde baan behouden en mensen die na detentie terugkeren naar hun oude werkgever minder recidiveren (Ramakers, Nieuwbeerta, Van Wilsem, Dirkzwager, & Reef, 2014). Ook de aantrekkelijkheid van banen is van belang. Volgens de strain theorie maakt onaantrekkelijk of slecht betaald werk het moeilijk om op een legale manier doelen te bereiken waardoor mensen eerder voor illegale middelen zullen kiezen (Listwan et al., 2013). Eerder onderzoek laat zien dat vooral banen met een hoger inkomen (Skardhamar & Telle, 2012), een hoger niveau (Ramakers et al., 2014) of een hogere 'baankwaliteit' (Uggen, 1999) samenhangen met minder recidive.

Op basis van de verschillende theorieën kunnen verschillende verwachtingen worden opgesteld. Op basis van de *rationele keuzetheorie* en de *straintheorie* verwachten we een effect van het hebben van een legaal inkomen.

- Ex-gedetineerden met inkomen uit werk of een uitkering hebben minder kans om te recidiveren dan ex-gedetineerden zonder legaal inkomen (2a).

Op basis van de *sociale controletheorie* en *routine activiteitentheorie* verwachten we juist een effect van dagbesteding.

- Ex-gedetineerden die werken of een opleiding volgen hebben minder kans om te recidiveren dan ex-gedetineerden zonder dagbesteding (2b)

In beide gevallen verwachten we dus dat mensen die werken minder recidiveren. Daarbij verwachten we ook verschillen tussen banen.

- Vooral ex-gedetineerden die langere tijd dezelfde baan behouden en ex-gedetineerden die terugkeren naar hun werkgever van voor detentie hebben minder kans om te recidiveren (2c).

Mogelijk heeft werk geen causaal effect op recidive, maar zijn er individuele verschillen tussen ex-gedetineerden in kenmerken zoals motivatie die samenhangen met zowel de kans op werk als de kans op recidive. Op basis van zowel de *rationele keuzetheorie* en *straintheorie* als de *sociale controletheorie* en *routine activiteiten-theorie* verwachten we wel een effect van werk op recidive, ook wanneer rekening wordt gehouden met individuele verschillen. We volgen mensen 24 maanden na uitstroom uit detentie en bekijken elke maand of iemand in die maand werk heeft en of iemand recidiveert.

- Ex-gedetineerden hebben minder kans om te recidiveren in maanden dat ze werk hebben dan zichzelf in andere maanden (2d).

2.4 Opleidingsniveau en startkwalificatie

Veel ex-gedetineerden hebben een (zeer) laag opleidingsniveau (Beyens et al., 2014; Moors & Balogh, 2007). Een afgeronde opleiding of startkwalificatie behoort niet tot de vijf basisvoorwaarden in het re-integratiebeleid. Wel wordt er gestreefd om lopende opleidingstrajecten tijdens en na detentie zo veel mogelijk te laten doorlopen en moet er aandacht zijn voor 'dagbesteding en scholing' in het re-integratieplan (JenV et al., 2019). Daarnaast is er algemeen beleid, niet specifiek gericht op (ex-)gedetineerden, dat iedereen een startkwalificatie moet halen. Een startkwalificatie is volgens de rijksoverheid het minimale niveau om een baan te vinden. Het gaat daarbij om een diploma op mbo niveau 2 of hoger, havo of vwo niveau. Jongeren tot 18 jaar hebben een kwalificatieplicht en moeten een opleiding volgen tot zij een startkwalificatie hebben.

Een hoger opleidingsniveau leidt tot een grotere kans om een aantrekkelijke baan te vinden en een hoger inkomen te verdienen. Op basis van de *rationele keuzetheorie* en de *straintheorie* kan worden verwacht dat dit het relatief aantrekkelijk maakt om op een legale manier een inkomen te verkrijgen vergeleken met illegale activiteiten. Bovendien is (het risico van) gevangenisstraf extra onaantrekkelijk wanneer je daardoor een hoog inkomen uit aantrekkelijk werk misloopt (Lochner, 2004; Lochner & Moretti, 2004; Machin et al., 2011). Op basis van de *rationele keuzetheorie* en de *straintheorie* verwachten we daarom dat hoger opgeleiden vaker (aantrekkelijk) werk zullen hebben en daarom minder zullen recidiveren. Eerder onderzoek laat zien dat jongeren zonder startkwalificatie minder vaak werk en minder vaak een vast contract hebben (Beckers & Traag, 2005) en vaak op een lager niveau werken (de Graaf & Wolbers, 2015). Werk, met name stabiele banen (Ramakers et al., 2014), banen met een hoger inkomen (Skardhamar & Telle, 2012) of een hoger niveau (Ramakers et al., 2014), hangt juist samen met minder recidive.

Daarnaast zullen bepaalde kenmerken zowel samenhangen met de kans om een lager opleidingsniveau te bereiken als de kans om crimineel gedrag te vertonen. Het gaat daarbij om persoonlijke kenmerken, zoals zelfcontrole en risicomijding (Marie & Paulovic, 2017), en achtergrondkenmerken, zoals het huishouden(stype) waarin iemand opgroeit en betrokkenheid en criminaliteit van ouders (Traag, Marie, & van der Velden, 2010). Hierdoor zullen bepaalde mensen zowel een laag opleidingsniveau bereiken als crimineel gedrag vertonen zonder dat opleidingsniveau de oorzaak is van crimineel gedrag.

Op basis van de theorie en eerder onderzoek kunnen een aantal verwachtingen worden opgesteld.

- Ex-gedetineerden met een startkwalificatie hebben meer kans op werk dan ex-gedetineerden zonder startkwalificatie (3a).
- Omdat werk leidt tot minder recidive zullen ex-gedetineerden met een startkwalificatie minder recidiveren. Daarnaast zullen ook persoonlijke kenmerken ervoor zorgen dat de recidive lager is onder ex-gedetineerden met een startkwalificatie.
- Ex-gedetineerden met een startkwalificatie hebben minder kans om te recidiveren dan ex-gedetineerden zonder startkwalificatie (3b).

2.5 Huisvesting

Het Nederlandse re-integratiebeleid heeft als doel dat ex-gedetineerden direct na uitstroom uit detentie een eerste vorm van onderdak hebben (JenV et al., 2019; VNG & VenJ, 2011, 2014). Het kan daarbij zowel gaan om (tijdelijk) onderdak in de maatschappelijke opvang of bij familie of vrienden als om zelfstandige woonruimte of een terugkeer naar de woning of woonsituatie van voor detentie. Het Nederlandse beleid is, in eerste instantie, dus vooral gericht op het voorkomen van dakloosheid in letterlijke zin. Daarnaast is een tweede doel dat ex-gedetineerden ('indien mogelijk' (VNG & VenJ, 2011, pp., p18)) beschikken over een *stabiele* woonsituatie. Eerder onderzoek laat zien dat vooral *stabiele* huisvesting samenhangt met lagere recidive (O'Leary, 2013). Ex-gedetineerden geven zelf ook aan dat *stabiele* huisvesting essentieel is om hun leven op orde te krijgen en terugval in criminaliteit te voorkomen (Baldry, McDonnell, Maplestone, & Peeters, 2003; Clark, 2016; Rodermond, 2018). Hoewel de maatschappelijke opvang een dak boven het hoofd biedt, kan dit niet worden beschouwd als stabiele huisvesting. Ook wanneer ex-gedetineerden verwachten na detentie terecht te kunnen bij familie of vrienden voor onderdak, blijkt dit vaak geen stabiele huisvesting te zijn; mensen zijn vaak slechts tijdelijk welkom en belanden vervolgens op straat, in de opvang of bij steeds andere vrienden of bekenden (bankslapen) (Baldry et al., 2003). In dit onderzoek kijken we daarom niet alleen naar of ex-gedetineerden een dak boven hun hoofd hebben, maar kijken we ook naar verschillen in (de stabiliteit van) de huisvestingssituatie in de samenhang met recidive. Daarbij maken we onderscheid tussen mensen zonder (geregistreerde) vaste woon- en verblijfplaats, alleenstaanden met een adres⁵, mensen die samenwonen met hun partner, mensen die bij hun ouders wonen, mensen die ingeschreven staan bij anderen (en dus mogelijk bij vrienden of familie wonen) en mensen in instellingen (zoals een verslavings- of psychiatrische kliniek of een gevangenis).

Op basis van de theorie en eerder onderzoek zijn er drie mogelijke mechanismes die de samenhang tussen (stabiele) huisvesting en recidive verklaren. Een eerste verklaring voor de relatie tussen (stabiele) huisvesting en recidive is een direct effect van huisvesting op crimineel gedrag en recidive. Op basis van de *straintheorie* (Agnew, 1992; Merton, 1938) kan verwacht worden dat dakloosheid of kortdurend verblijf bij bekenden (bankslapen) veel stress en onzekerheid oplevert. Vooral wanneer mensen weinig controle hebben over hun situatie zal dit leiden tot woede, frustratie, verminderde zelfcontrole en de behoefte om op een illegale manier toch bepaalde doelen te bereiken en daarom tot crimineel gedrag (Listwan et al., 2013). Daarnaast kan dakloosheid ook de kans op recidive vergroten doordat op straat leven vaak samengaat met (kleine) criminaliteit, zoals wildplassen, overlast of slapen in de buitenlucht (Fitzpatrick & Myr Stol, 2011; Metraux & Culhane, 2004). Wanneer mensen worden opgepakt voor het simpelweg leven op straat verklaart dit de hogere recidive onder daklozen (DeLisi, 2000). Bovendien geeft een stabiele woonsituatie mensen de kans om sociale contacten te onderhouden met conventionele (niet-criminele) anderen (Huebner & Pleggenkuhle, 2015). Op basis van de *sociale controletheorie* verwachten we dat dit zal leiden tot minder crimineel gedrag. Op straat en in opvanglocaties komen mensen juist meer in contact met criminele anderen, waardoor ze zelf ook sneller (opnieuw) crimineel gedrag zullen vertonen (JenV et al., 2019; RSJ, 2017). Terugkeren in de vertrouwde (sociale) omgeving zal enerzijds leiden tot de meeste sociale controle en dus tot minder crimineel gedrag. Anderzijds was het juist deze (sociale) omgeving waarin de ex-gedetineerde in de

⁵ Waarbij we niet kunnen achterhalen of dit een woonadres of briefadres is.

fout ging. Een verhuizing naar een andere omgeving kan er dan voor zorgen dat contacten met criminele anderen worden doorbroken, waardoor de kans op recidive juist verkleint. Wensveen (2020) vindt lagere recidivecijfers wanneer ex-gedetineerden na detentie een ander adres hebben. De keuze om niet terug te keren naar de oude (criminele) omgeving kan samenhangen met de motivatie om te stoppen met crimineel gedrag en daarom samenhangen met lagere recidive.

Ten tweede is stabiele huisvesting een voorwaarde voor andere basisvoorwaarden (Duwe & Clark, 2017). Zonder stabiele huisvesting is het lastig werk te vinden of een uitkering aan te vragen (Wensveen, 2020) en zijn mensen moeilijk bereikbaar voor zorg- of hulpverleners (Baldry et al., 2003; Fischer, 2011). Gebrek aan werk, inkomen of zorg kan vervolgens de kans op recidive vergroten, waardoor stabiele huisvesting een indirect effect op recidive kan hebben.

Een derde mogelijk mechanisme dat de samenhang tussen huisvesting en recidive verklaart is dat huisvesting geen direct of indirect causaal effect heeft op recidive maar dat bepaalde kenmerken van ex-gedetineerden zowel samenhangen met de kans op (stabile) huisvesting als de kans op recidive. Kenmerken zoals psychische problemen of een drugs- of alcoholverslaving, maar ook motivatie, kunnen bijvoorbeeld zowel de kans op dakloosheid als op recidive vergroten. DeLisi (2000) vindt dat dakloze ex-gedetineerden vaker psychische problemen hebben maar niet vaker verslaafd zijn aan alcohol of drugs dan ex-gedetineerden met een vaste woonplek.

Er is slechts weinig onderzoek dat inzicht geeft in het effect van huisvesting op recidive. Interventiestudies waarbij een deel van de ex-gedetineerden hulp krijgt bij het vinden van stabiele huisvesting en vergeleken kan worden met ex-gedetineerden die geen hulp bij het vinden van huisvesting krijgen zouden hier meer inzicht in kunnen geven. Veel interventies combineren echter hulp bij het vinden van huisvesting met hulp op andere levenssterreinen (zoals verslaving, opleiding en werk). Overzichtsstudies in Groot-Brittannië (O'Leary, 2013) en de Verenigde Staten (Miller & Ngugi, 2009) vinden een effect van deze gecombineerde interventies op recidive. Het is hierbij echter onduidelijk of dit een effect is van huisvesting of van andere hulpprogramma's. Een andere manier om inzicht te geven in het effect van huisvesting op recidive is door te bekijken of mensen minder recidiveren *wanneer* zij over huisvesting beschikken dan op momenten dat zij dakloos zijn. Door verschillende momenten van dezelfde personen te vergelijken wordt gecontroleerd voor allerlei persoonlijke kenmerken, voor zover die constant zijn door de tijd, die zowel de kans op huisvesting als op recidive kunnen beïnvloeden. Rodermond (2018), die deze methode hanteerde, laat zien dat vrouwen vaker recidiveren op het moment dat zij geen vaste woon- of verblijfplaats hebben dan dezelfde vrouwen op andere momenten in de tijd.

Op basis van de drie mechanismes kunnen verschillende verwachtingen worden opgesteld. Het eerste mechanisme verwacht een direct effect van huisvesting op recidive. Stabiele huisvesting zorgt voor zekerheid en pro-sociale contacten terwijl instabiele huisvesting (dakloosheid *en* bankslapen) leidt tot stress en onzekerheid.

- Ex-gedetineerden met instabiele huisvesting hebben meer kans om te recidiveren dan ex-gedetineerden met stabiele huisvesting (4a).

Bovendien kan het leven op straat op zich al een reden zijn om te worden opgepakt.

- Daklozen hebben meer kans om te recidiveren dan mensen met anderzijds instabiele huisvesting (4b).

Het tweede mechanisme stelt dat stabiele huisvesting de kans vergroot dat mensen inkomen, werk of zorg krijgen en daarom leidt tot minder recidive.

- Ex-gedetineerden met stabiele huisvesting hebben meer kans op werk (4c). Op basis van het derde mechanisme verwachten we geen causaal effect van huisvesting op recidive. Individuele verschillen hangen samen met zowel de kans op huisvesting als recidive. Op basis van de eerste twee mechanismes verwachten we wel een causaal effect, ook wanneer rekening wordt gehouden met alle individuele verschillen. Om te testen of het effect overeind blijft wanneer we controleren voor individuele verschillen vergelijken we dezelfde individuen op verschillende momenten in de tijd.
- Ex-gedetineerden hebben minder kans om te recidiveren in maanden dat ze huisvesting hebben dan zichzelf wanneer zij dakloos zijn (4d).

2.6 Schulden

Veel (ex-)gedetineerden hebben schulden (Beyens et al., 2014; RSJ, 2017), dit kan een belemmering vormen voor re-integratie in de maatschappij (Link & Roman, 2017). Eerder onderzoek vindt een samenhang tussen schulden en criminaliteit (Aaltonen, Oksanen, & Kivivuori, 2016; Hoeve et al., 2011; Hoeve et al., 2014). Er zijn vier mogelijke mechanismes die deze samenhang kunnen verklaren.

Ten eerste kan op basis van de *straintheorie* (Agnew, 1992; Merton, 1938) worden verwacht dat schulden leiden tot meer crimineel gedrag. Mensen met schulden zullen meer stress ervaren omdat ze hun (financiële) behoeften niet op een legale manier kunnen vervullen. Deze stress leidt vervolgens tot crimineel gedrag (Agnew, 1992). Bovendien kan crimineel gedrag volgens de *straintheorie* ook een manier zijn toch nog financiële doelen te bereiken, wanneer dit legaal niet mogelijk is (Aaltonen et al., 2016).

Een tweede mogelijkheid is dat schulden een indirect effect hebben op crimineel gedrag, via andere basisvoorwaarden. Voor mensen met schulden is het lastiger om woonruimte te vinden (Harris, Evans, & Beckett, 2010) en schulden kunnen er ook toe leiden dat mensen juist hun woning kwijt raken (Jungmann, Menger, Anderson, & Stam, 2014) terwijl stabiele woonruimte kan leiden tot minder recidive. Wanneer mensen een (groot) deel van hun inkomen kwijt zijn aan het afbetalen van schulden is de financiële prikkel om te gaan werken minder groot (Link & Roman, 2017). Wanneer mensen in de schuldsanering zitten, moeten zij rondkomen van een vast bedrag aan leefgeld, ongeacht wat ze verdienen, waardoor het helemaal niet lonend is om te werken. Hierdoor zullen mensen met schulden minder vaak werken, terwijl werk kan leiden tot minder recidive (Jungmann et al., 2014).

Ten derde is het ook mogelijk dat schulden niet de oorzaak zijn van crimineel gedrag, persoonlijke kenmerken leiden ertoe dat bepaalde mensen zowel vaker schulden maken als crimineel gedrag vertonen (Aaltonen et al., 2016). Mensen met weinig zelfcontrole vertonen meer impulsief of risicovol gedrag (Gottfredson & Hirschi, 1990) en hebben dus een grotere kans om schulden te maken én om crimineel gedrag te vertonen. Moffitt en collega's (2011) laten zien dat kinderen met lagere zelfcontrole als volwassene vaker kredietproblemen en weinig spaargeld hebben en vaker zijn veroordeeld voor crimineel gedrag.

Een laatste verklaring voor de samenhang tussen schulden en criminaliteit is dat criminaliteit leidt tot schulden. Crimineel gedrag kan leiden tot boetes en proceskosten en daarom tot schulden (Aaltonen et al., 2016; Link & Roman, 2017). Wanneer mensen gedetineerd zijn verliezen ze hun inkomen, terwijl kosten voor

bijvoorbeeld de afbetaling van bestaande schulden, de huur van een woning of alimentatie wel doorlopen waardoor mensen (verder) in de schulden kunnen raken. Doordat mensen tijdens detentie geen inkomen hebben, komen ze ook niet in aanmerking voor schuldsanering, waardoor schulden verder oplopen (Moors & Balogh, 2007).

Volgens de eerste twee mechanismes leiden schulden tot meer criminaliteit. Re-integratiebeleid dat zorgt voor minder problematische schulden onder ex-gedetineerden kan dan de recidive terugdringen. Wanneer de relatie tussen schulden en criminaliteit echter wordt verklaard door het derde of vierde mechanisme zal dit re-integratiebeleid niet effectief zijn. Onderzoek in Finland (Aaltonen et al., 2016) laat zien dat mensen meer crimineel gedrag vertonen op het moment dat hun schulden worden ingevorderd dan dezelfde mensen op andere momenten in de tijd. Deze uitkomst wijst er daarom op dat individuele verschillen in persoonlijke kenmerken, zoals zelfcontrole (Gottfredson & Hirschi, 1990), niet de (enige) verklaring zijn voor de samenhang tussen schulden en criminaliteit. Om meer inzicht te geven in of schulden leiden tot criminaliteit of criminaliteit tot schulden bekeken twee studies (Aaltonen et al., 2016; Hoeve, Jak, Stams, & Meeus, 2016) de timing van schulden en criminaliteit. Vertonen mensen crimineel gedrag nadat ze schulden hadden, of hebben ze schulden nadat ze crimineel gedrag vertoonden? Beide studies vinden bewijs voor allebei deze relaties, maar een sterker verband van eerdere criminaliteit op latere schulden dan vice versa. Dit wijst erop dat de relatie tussen criminaliteit en schulden voornamelijk verklaard wordt doordat criminaliteit leidt tot schulden. Daarnaast kunnen schulden ook een direct of indirect effect hebben op criminaliteit.

Op basis van de literatuur kunnen verschillende verwachtingen worden opgesteld. Op basis van *straintheorie* kan worden verwacht dat schulden een direct effect hebben op recidive.

- Ex-gedetineerden met schulden hebben een grotere kans om te recidiveren (5a). Deze relatie zal echter ook deels verklaard worden doordat criminaliteit leidt tot schulden. Daarnaast kunnen schulden een indirect effect hebben op recidive, via de kans op werk. Wanneer mensen schulden hebben is het minder lonend om te werken.
- Ex-gedetineerden met schulden hebben minder kans op werk (5b).

2.7 Individuele verschillen in het belang van basisvoorwaarden

Op basis van de literatuur verwachten we dat de samenhang tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive verschilt tussen individuen. Om deze verwachtingen te testen, bekijken we in de modellen of het effect van basisvoorwaarden op recidive verschilt tussen groepen, bijvoorbeeld of het effect groter is voor mannen dan voor vrouwen. Voor het re-integratiebeleid kan het relevant zijn om inzicht te hebben in deze verschillen zodat het beleid gericht kan worden op de basisvoorwaarden die voor specifieke ex-gedetineerden (extra) relevant zijn.

Gender

Een review van de literatuur (Rodermond, Kruttschnitt, Slotboom, & Bijleveld, 2016) laat zien dat er genderverschillen zijn in de factoren die van invloed zijn op recidive of het stoppen met crimineel gedrag. Veel studies vinden dat werk een sterker effect heeft op recidive voor mannen dan voor vrouwen (Rodermond et al., 2016). In haar eigen onderzoek naar vrouwelijke ex-gedetineerden vindt Rodermond (2018) geen effect van werk op recidive. Verbruggen en collega's (2015) vinden dat inkomen uit

uitkeringen leidt tot minder recidive voor mannen, maar niet voor vrouwen. We verwachten daarom dat zowel het effect van werk als het effect van uitkeringen verschilt tussen mannen en vrouwen

- Inkomen uit werk of een uitkering heeft een sterker effect op recidive voor mannen dan voor vrouwen (6a).

Mogelijk verschilt ook het effect van (stabiele) huisvesting op recidive tussen mannen en vrouwen. Eerder onderzoek onder vrouwelijke ex-gedetineerden stelt dat huisvesting belangrijk is voor re-integratie (Rodermond, 2018; Spjeldnes & Goodkind, 2009; Zurhold et al., 2011).

- Stabiele huisvesting heeft meer effect op recidive voor vrouwen dan voor mannen (6b).

Er is (voor zover ons bekend) geen eerder onderzoek naar genderverschillen in het effect van een identiteitsbewijs of schulden. Eerder onderzoek naar genderverschillen in het effect van opleidingsniveau vindt gemengde resultaten (Rodermond et al., 2016).

Leeftijd

Naast genderverschillen zijn er ook mogelijk verschillen tussen leeftijdsgroepen in het effect van de basisvoorwaarden op recidive. Voor jongeren is de samenhang tussen werk en recidive positief, jongeren recidiveren meer als ze werken, terwijl volwassenen juist minder recidiveren als ze (meer) werken (Uggen, 2000; Uggen & Wakefield, 2008). Als mensen al op jonge leeftijd veel (moeten) werken gaat dit mogelijk ten koste van sociale ontwikkeling en opleidingen (Uggen & Wakefield, 2008). In een experimentele studie waarbij een random deel van de ex-gedetineerden wordt geplaatst in minimumloonbanen vindt Uggen (2000) dat werk recidive vermindert voor ex-gedetineerden ouder dan 27, maar niet voor jongere ex-gedetineerden. Mogelijk is naast werk ook een inkomen uit een uitkering extra belangrijk naarmate mensen ouder worden, omdat jongvolwassenen nog kunnen terugvallen op hun ouders of andere familie.

- Het effect van werk of een uitkering op recidive is sterker als mensen ouder zijn (6c).

Er is (voor zover ons bekend) geen eerder onderzoek naar verschillen tussen leeftijdsgroepen in het effect van een identiteitsbewijs, opleiding, huisvesting of schulden.

Recidiverisico

Eerder onderzoek laat zien dat interventies gericht op het terugdringen van recidive van ex-gedetineerden het effectiefst zijn wanneer zij gericht zijn op groepen met een hoog recidiverisico (Andrews, Bonta, & Hoge, 1990; Andrews, Zinger, et al., 1990). Risicofactoren voor recidive zijn onder andere veel eerdere delicten, een eerste delict op jonge leeftijd, een laag opleidingsniveau en weinig werkervaring (Andrews, Bonta, et al., 1990). Werktoeleidingprogramma's blijken het meeste effect te hebben voor mensen met een groot recidiverisico (Fischer, 2011). Ook huisvestingsprogramma's lijken met name effectief te zijn voor mensen met een hoog recidiverisico (Lutze, Rosky, & Hamilton, 2014; Miller & Ngugi, 2009). Juist voor mensen met een lang delictverleden en een grote afstand tot de arbeidsmarkt kan werk en/of stabiele huisvesting een keerpunt zijn. We verwachten daarom een sterker effect van werk en huisvesting voor mensen met een hoog recidiverisico.

- Het effect van werk, een uitkering of huisvesting op recidive is sterker voor mensen met meer eerdere (zeer ernstige) delicten, een lagere leeftijd van het eerste delict, een laag opleidingsniveau en weinig werkervaring (6d).

We verwachten geen sterker effect van het hebben van een geldig identiteitsbewijs of schulden voor mensen met een hoog recidiverisico.

Cumulatie van problemen

Wanneer mensen problemen hebben op meerdere basisvoorwaarden kunnen deze problemen elkaar versterken (Richie, 2001). Wanneer mensen tijd en energie besteden aan het vinden van stabiele huisvesting kan die niet besteed worden aan het zoeken naar een baan of het krijgen van zorg (Richie, 2001). Bovendien hangen de verschillende problemen met elkaar samen, waardoor mensen in een cirkel van problemen terecht kunnen komen waar ze niet uitkomen (A. Wilson, 2009). Zonder identiteitsbewijs is het lastiger om een uitkering, baan of woning te vinden, maar als mensen al een uitkering, baan of woning hebben zullen ze deze niet verliezen als ze geen identiteitsbewijs hebben.

- Een geldig identiteitsbewijs heeft een sterker effect op recidive voor mensen zonder inkomen of huisvesting (6e).

Voor mensen met schulden is het zowel lastiger om een woning te vinden (Harris et al., 2010) als lastiger om een woning te behouden (Jungmann et al., 2014). Zonder stabiele huisvesting is het zowel lastiger om werk of een uitkering te verkrijgen (Wensveen, 2020) als om deze te behouden. We verwachten daarom dat het effect van schulden op recidive niet verschilt tussen mensen met en mensen zonder stabiele huisvesting en dat het effect van stabiele huisvesting niet verschilt tussen mensen met en zonder inkomen. Het hebben van een inkomen, uit werk of een uitkering kan wel extra belangrijk zijn voor mensen met schulden, omdat mensen zonder inkomen niet in aanmerking komen voor schuldsanering, waardoor hun schulden verder oplopen (Moors & Balogh, 2007).

- Inkomen heeft een sterker effect op recidive voor mensen met schulden (6f).

2.8 Controlevariabelen

Behalve de bovengenoemde basisvoorwaarden zijn er nog andere relevante variabelen, waarvan we op basis van theorie en eerder onderzoek verwachten dat ze invloed hebben op recidive. Om een zo goed mogelijk inzicht te kunnen geven in het (causale) effect van de basisvoorwaarden op recidive is het daarom van belang om te controleren voor deze kenmerken.

Naast de vijf basisvoorwaarden uit het nazorgbeleid worden ook sociale relaties, en met name partnerrelaties, gezien als belangrijk om recidive terug te dringen. Wanneer mensen trouwen of samenwonen met een partner vermindert dat de recidive (Laub, Nagin, & Sampson, 1998; Rodermond et al., 2016). Ook kinderen kunnen een reden zijn om een stabiel en verantwoordelijker leven te gaan leiden en te stoppen met criminaliteit (Huebner & Pleggenkuhle, 2015). Veel onderzoek vindt verschillen tussen mannen en vrouwen in het effect van partnerrelaties en kinderen op recidive (Rodermond et al., 2016). De resultaten zijn echter gemengd, er zijn zowel studies die vinden dat kinderen vooral leiden tot minder recidive voor vrouwen (Huebner & Pleggenkuhle, 2015) als studies die dit effect vooral voor mannen vinden (Zoutewelle-Terovan, Van Der Geest, Liefbroer, & Bijleveld, 2014). Ook zijn er zowel studies die een sterker effect van trouwen of samenwonen op recidive vinden voor vrouwen (Benda, 2005) als studies die een sterker effect voor mannen vinden (Huebner & Pleggenkuhle, 2015; Zoutewelle-Terovan et al., 2014). In ons onderzoek controleren we voor of mensen samenwonen met hun partner of kinderen, daarbij bekijken we dit effect apart voor mannen en vrouwen.

In het WODC recidiveonderzoek wordt standaard gecontroleerd voor sekse, leeftijd en herkomst en kenmerken van het strafrechtelijk verleden, zoals type delict, detentieduur en aantal eerdere delicten, omdat uit eerder onderzoek is gebleken dat deze kenmerken samenhangen met recidive (Wartna, Tollenaar, & Essers, 2005).

Veel eerder onderzoek laat zien dat recidive vooral samenhangt met werk. Of ex-gedetineerden na detentie werk vinden wordt voornamelijk bepaald door of zij voor detentie werk hadden (Duwe & Clark, 2017). Iemands arbeidsmarktverleden is daarom een belangrijke voorspeller voor succesvolle re-integratie in de maatschappij. We controleren daarom in de modellen voor het arbeidsmarktverleden van ex-gedetineerden. Of mensen werk (kunnen) vinden is afhankelijk van opleidingsniveau, daarom controleren we ook voor het hoogst behaalde opleidingsniveau.

Ten slotte zal de kans om na detentie werk te vinden of te recidiveren afhangen van persoonlijke kenmerken waar we in dit onderzoek niet voor kunnen controleren zoals (verslavings-)problematiek, motivatie en zelfcontrole en van macrolevel factoren zoals de arbeidsmarktsituatie. We controleren in de modellen voor het moment waarop iemand vrijkomt en dus de arbeidsmarkt betreedt, en houden op die manier rekening met (alle) macrolevel factoren⁶.

⁶ We controleren in de modellen voor het kwartaal waarin iemand vrijkomt. Op die manier verstoren macrolevel veranderingen in de (economische) situatie niet langer de relatie tussen de basisvoorwaarden en de kans op werk of recidive.

3 Methoden

In dit hoofdstuk worden de in dit onderzoek gebruikte data en methoden beschreven. Daarbij gaan we in op de afbakening van de onderzoekspopulatie, de gebruikte databronnen, de operationalisering van de variabelen en de gebruikte beschrijvende en verklarende statistische analyses.

3.1 Afbakening onderzoekspopulatie

In dit onderzoek wordt de situatie beschreven van ex-gedetineerden die behoren tot de doelgroep van het re-integratiebeleid. Tot deze doelgroep behoren volwassen ex-gedetineerden met een geldige verblijfsstatus die uitstromen uit detentie en terugkeren naar een Nederlandse gemeente. Hoewel ook (zeer) kortverblijvenden officieel tot de doelgroep van het re-integratiebeleid behoren, is er in de praktijk te weinig tijd om de situatie op de basisvoorwaarden in kaart te brengen en een detentie- en re-integratieplan op te stellen wanneer mensen minder dan twee weken gedetineerd zijn. Gedetineerden die korter dan twee weken vastzitten hebben echter ook vaak problemen op de basisvoorwaarden (Weijters, More, & Alma, 2010). Ook een korte periode van detentie kan deze problemen verergeren, bijvoorbeeld doordat mensen tijdens detentie hun baan of woning verliezen (RSJ, 2016), terwijl er minder tijd is om problemen op de basisvoorwaarden op te lossen (RSJ, 2017).

Binnen de doelgroep van het re-integratiebeleid bekijken we in deze studie twee groepen. Ten eerste bekijken we mensen die uitstromen na een detentieperiode van twee weken of langer (verder re-integratiekandidaten). Dit doen we om onze resultaten te kunnen vergelijken met de vorige metingen van de monitor nazorg, waarin alleen detentieperiodes van twee weken of langer werden opgenomen⁷. Ten tweede bekijken we in aparte analyses ook de situatie op de basisvoorwaarden voor kortverblijvenden. Met deze analyses willen we inzicht geven in het effect van (korte en lange) detentieperiodes op de situatie op de basisvoorwaarden. Lopen mensen detentieschade op (bijvoorbeeld verlies van huis of baan), of komen mensen juist beter uit detentie en hoe verschilt dit tussen lange en korte detenties. Deze inzichten zijn niet alleen relevant voor het re-integratiebeleid, maar kunnen ook inzicht geven in de wenselijkheid van het opleggen van korte vrijheidsstraffen.

Om onze onderzoekspopulatie te onderscheiden van de complete populatie van ex-gedetineerden die uitstromen uit detentie zoals die in de herhaalmetingen van de recidivemonitor van het WODC wordt onderzocht spreken we in het vervolg van dit rapport over re-integratiekandidaten en kortverblijvenden in plaats van over ex-gedetineerden.

In deze studie wordt de situatie van vier jaarcohorten re-integratiekandidaten en kortverblijvenden beschreven. We volgen re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die legaal in Nederland verblijven en uitstromen uit detentie in 2013, 2014,

⁷ In vorige metingen van de monitor nazorg waren we afhankelijk van de data over de problemen op de basisvoorwaarden zoals die in kaart was gebracht door casemanagers in PI's. Omdat deze data (vaak) niet beschikbaar was voor kortverblijvenden konden we deze groep niet meenemen. In deze zesde meting hebben we toegang tot alternatieve databronnen, waardoor we ook de situatie van kortverblijvenden kunnen beschrijven.

2015 en 2016⁸. Passanten (mensen die vanuit een penitentiare inrichting (PI) doorstromen naar tbs of een andere instelling) en vreemdelingen worden uitgesloten van het onderzoek. Verder wordt als mensen (binnen een kalenderjaar) twee keer uitstromen uit detentie met dezelfde begindatum, alleen het eerste uitstroommoment meegenomen. Dit gaat vaak om mensen die eerst voorlopig en vervolgens definitief vrijkomen⁹. Bij de selectie van detenties langer dan twee weken wordt, wanneer mensen binnen een (kalender)jaar meerdere keren gedetineerd zijn, alleen de eerste detentieperiode van twee weken of langer meegenomen. Binnen elk jaarcohort komt elk individu dus maar één keer voor. Dezelfde persoon kan wel in meerdere jaren uitstromen uit detentie en dus in twee, drie of alle vier de jaarcohorten voorkomen. Daarnaast wordt er een aparte selectie gemaakt van kortverblijvenden. Daarvoor wordt eerst een selectie gemaakt van de eerste detentieperiode binnen een kalenderjaar, ongeacht de detentieduur, en vervolgens worden van alle eerste detentieperiodes alleen detenties korter dan twee weken geselecteerd¹⁰. De uitstroombestanden worden gekoppeld aan de OBJD. Een klein aantal mensen kan niet worden gekoppeld, we bepalen recidive op de groep die wel gekoppeld kan worden. Vervolgens is gekoppeld aan het SSB, opnieuw kan een klein aantal mensen niet worden gekoppeld. De overige analyses zijn gedaan op de onderzoeksgroep die zowel aan de OBJD als aan het SSB kon worden gekoppeld (de OBJD en het SSB worden hierna toegelicht).

Tabel 1 Onderzoekspopulatie

Jaar	2013	2014	2015	2016
Uitstroom legale ex-gedetineerden uit PI's	35.218	37.918	33.634	28.838
Passanten (tbs, BOPZ, PIJ)	13	19	13	17
Vreemdelingen	37	33	33	33
Dubbele uitstroom (zelfde begindatum)	146	137	135	160
Meerdere detenties of detenties < 2 weken	13.094	16.270	14.045	10.979
Niet koppelbaar (OBJD)	825	733	583	370
Onderzoeksgroep re-integratiekandidaten	21.103	20.726	18.825	17.279
Niet koppelbaar (SSB)	771	725	745	702
Onderzoeksgroep re-integratiekandidaten	20.332	20.001	18.080	16.577
<i>Korte detenties</i>				
Eerste detentie én < 2 weken	8.355	10.547	9.426	7.191
Niet koppelbaar (OBJD)	454	590	412	217
Onderzoeksgroep kortverblijvenden	7.901	9.957	9.014	6.974
Niet koppelbaar (SSB)	290	286	342	287
Onderzoeksgroep kortverblijvenden	7.611	9.671	8.672	6.687

⁸ Van DJI zijn uitstroombestanden verkregen van de totale uitstroom uit PI's met alleen mensen die legaal zijn en uitgezonderd onttrekkingen. In tegenstelling tot eerdere metingen van de monitor nazorg zijn ook de mensen van wie het niet bekend is of ze legaal of illegaal in Nederland verblijven weggelaten uit deze bestanden. Daarom ligt het beginaantal lager dan in eerdere jaren.

⁹ We kiezen ervoor om in dit geval de eerste datum te gebruiken, omdat de basisvoorwaarden als mensen voorlopig vrij komen al op orde moeten zijn.

¹⁰ Bij de selectie van detentieperiodes van langer dan twee weken is, net als in de vorige metingen, de eerste detentieperiode langer dan twee weken geselecteerd, ongeacht of iemand daarvoor al een keer korter dan twee weken heeft vastgezet. Bij de selectie van korte detentieperiodes zijn alleen periodes geselecteerd die én de eerste detentieperiode in een kalenderjaar zijn én korter dan twee weken duren. Het is hierdoor mogelijk dat dezelfde persoon (met twee verschillende detentieperiodes, eerst een korte en dan een lange) in beide selecties voorkomt.

3.2 Databronnen

In deze zesde meting van de monitor nazorg wordt gebruikgemaakt van verschillende databronnen. De onderzoekspopulatie, wie er uitstromen uit detentie, is bepaald op basis van het gegevens uit TULP-GW van de Dienst Justitiele Inrichtingen (DJI). Daarnaast gebruikten we, net als in de eerdere metingen van de monitor nazorg, informatie uit het Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN) over de situatie op de basisvoorwaarden voor en na detentie. Sinds de vierde meting van de monitor nazorg wordt ook informatie uit het stelsel van statistische bestanden (SSB) van het CBS gebruikt om de situatie op de basisvoorwaarden op meer momenten in de tijd te kunnen beschrijven. In deze zesde meting gebruiken we zo veel mogelijk data uit het SSB om de situatie op de basisvoorwaarden te beschrijven. Sinds de vijfde meting van de monitor nazorg worden ook strafrechtelijke gegevens uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) gekoppeld en kunnen we dus ook de recidive in kaart brengen en controleren voor het strafrechtelijk verleden.

3.2.1 TULP-GW

TenUitvoerLegging straffen en maatregelen in Penitentiaire inrichting Gevangeniswezen (TULP-GW) is een systeem waarin de Dienst Justitiële Inrichtingen registreert wie er gedetineerd zijn, daarin is onder andere informatie opgenomen over de leeftijd van de gedetineerde, de duur van detentie en of iemand legaal in Nederland verblijft. Op basis van dit bestand wordt per jaarcohort een selectie gemaakt van re-integratiekandidaten en kortverblijvenden.

3.2.2 Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN)

DPAN is ontwikkeld om informatie over re-integratiekandidaten en kortverblijvenden te delen tussen PI's en (terugkeer)gemeenten¹¹. Wanneer iemand gedetineerd wordt, meldt de casemanager werkzaam bij de PI dit aan de gemeente waar iemand voor detentie stond ingeschreven en vraagt de gemeente informatie over de situatie op de basisvoorwaarden van de gedetineerde op het moment voor detentie. Het gaat daarbij om informatie over of iemand een identiteitsbewijs heeft, wat de huisvestingssituatie en inkomenssituatie waren voor detentie, of iemand schulden heeft en of er contacten waren met zorginstellingen. De casemanager bespreekt deze informatie met de gedetineerde en registreert de gegevens in DPAN. Wanneer er een of meerdere basisvoorwaarden niet op orde zijn, wordt vervolgens bekeken welke zaken tijdens detentie kunnen worden geregeld. Daarbij wordt de gedetineerde ondersteund door de casemanager en de gemeente waarnaar hij wil terugkeren na detentie. Aan het eind van de detentieperiode meldt DJI dat iemand vrijkomt en wordt DPAN opnieuw ingevuld door de casemanager met informatie over de te verwachten situatie bij uitstroom uit detentie.

Voor de meeste re-integratiekandidaten en kortverblijvenden is een DPAN-dossier aangemaakt, deze dossiers zijn echter niet altijd ingevuld. Vooral bij gedetineerden met een korte detentieduur is het dossier vaak niet ingevuld. Ook wanneer het dossier wel is ingevuld is er niet altijd informatie over alle basisvoorwaarden beschik-

¹¹ Sinds mei 2019 worden er geen gegevens meer gedeeld tussen PI's en gemeenten via DPAN, hier is eerst tijdelijk AGG (Applicatie Gegevensverstrekking Gemeenten) en inmiddels InJus (Informatieportaal Justitiabelen) voor in de plaats gekomen. Gegevens over de uitstroomcohorten in dit onderzoek (2013-2016) komt echter nog uit DPAN.

baar. In deze studie gebruiken we gegevens uit DPAN alleen om te bepalen of mensen voor en na detentie beschikken over een geldig identiteitsbewijs. Voor bijna de helft van de re-integratiekandidaten hebben we informatie over of zij voor en na detentie beschikken over een geldig identiteitsbewijs¹².

3.2.3 *Stelsel van Statistische Bestanden (SSB)*

Om inzicht te geven in de situatie op het gebied van werk en inkomen, opleiding, huisvesting en schulden wordt gebruikgemaakt van gegevens uit het SSB. Het SSB is een stelsel van voornamelijk longitudinale registratiebestanden van het CBS. Op basis van registratiegegevens van onder andere de basisregistratie personen (BRP) (waar woont iemand) en de belastingdienst (wat voor inkomen heeft iemand) is informatie beschikbaar over alle inwoners van Nederland. Wij gebruiken verschillende deelbestanden uit het SSB.

Persoonskenmerken van mensen (GBAPERSONSTAB)

Dit bestand geeft informatie over persoonlijke kenmerken van alle inwoners van Nederland. We gebruiken informatie over geslacht en etniciteit uit dit bestand. Om etniciteit te bepalen wordt de CBS definitie van etniciteit gebruikt, deze is gebaseerd op het geboorteland van iemands ouders en hangt niet af van het eigen geboorteland¹³.

Sociaal economische categorie per maand (SECMBUS)

Dit bestand geeft per maand informatie over of iemand staat ingeschreven bij een opleiding en over iemands inkomstenbronnen (heeft iemand werk, een uitkering of geen geregistreerd inkomen). We gebruiken dit bestand om inzicht te geven in of iemand in de maanden na uitstroom uit detentie inkomen (werk of uitkering) en dagbesteding (in de vorm van werk of een opleiding) heeft. SECMBUS wordt ook gebruikt om inzicht te geven in iemands arbeidsverleden, we kunnen vanaf 1999 zien in welke maanden mensen betaald werk hadden en op basis daarvan bepalen of en hoelang mensen voor detentie werk hadden.

Kenmerken van banen van werknemers (BAANKENMERKENBUS)

Het bestand BAANKENMERKENBUS geeft informatie over de begin- en einddatum van een arbeidsovereenkomst tussen een bedrijf (organisatie) en een werknemer. Ook geeft dit bestand inzicht het type arbeidscontract dat mensen hebben (uitzendkracht, oproepkracht, sociale werkplaats, stage of regulier arbeidscontract). Op basis van dit bestand kan worden beschreven hoe lang mensen dezelfde baan hebben, hoe lang ze voor dezelfde werkgever werken en of ze na detentie terugkeren naar dezelfde werkgever van voor detentie.

Opleidingsniveaubestand (HOOGSTOPLTAB)

Het bestand HOOGSTOPLTAB bevat informatie over het hoogst gevolgde en hoogst behaalde opleidingsniveau op 1 oktober van elk jaar. We gebruiken dit bestand om inzicht te geven in hoeveel ex-gedetineerden een startkwalificatie hebben. HOOGSTOPLTAB is gebaseerd op registratiegegevens van opleidingen in Nederland

¹² In 2013 is deze informatie beschikbaar voor 56% van de re-integratiekandidaten en 14% van de kortverblijvenden. Deze aandelen nemen af tot respectievelijk 34% en 2% in 2016.

¹³ Wanneer beide ouders in Nederland zijn geboren is iemand autochtoon. Wanneer ouders in het buitenland zijn geboren, wordt de etnische herkomst bepaald door het geboorteland van de moeder (tenzij de moeder is Nederland is geboren, dan door het geboorteland van de vader).

die sinds 2004¹⁴ worden bijgehouden. Voor mensen die mogelijk een opleiding in het buitenland hebben gevolgd of hun diploma al voor 2004 hebben behaald kunnen wij het opleidingsniveau niet bepalen. Voor mensen die na 1988 in Nederland geboren zijn gaan we ervan uit dat zij niet voor 2004 of in het buitenland een startkwalificatie hebben behaald. We beschrijven daarom alleen voor deze groep re-integratiekandidaten of ze een startkwalificatie hebben¹⁵. HOOGSTOPLTAB is niet consistent over de jaren. Wanneer iemand in een jaar een lagere hoogst behaalde opleiding heeft dan in het jaar ervoor, gaan we ervanuit dat de meest recente data correct is. De hogere hoogst behaalde opleiding in de eerdere jaren wordt dan vervangen door het opleidingsniveau op basis van de meest recente data.

Huishoudenskenmerken van personen in de GBA (GBAHUISHOUDENSBUS)

Het bestand GBAHUISHOUDENSBUS bevat longitudinale informatie over de plaats in het huishouden en het type huishouden van alle personen die geregistreerd staan in de gemeentelijke basisadministratie. Op basis van dit bestand bekijken we of mensen bij hun partner, ouders of anderen (in)wonen of staan ingeschreven in een institutioneel huishouden (zoals een verslavings- of psychiatrische kliniek of een gevangenis). Een deel van de ex-gedetineerden (15-20%) wordt niet teruggevonden in GBAHUISHOUDENSBUS. Deze mensen staan niet ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie, mogelijk omdat zij thuisloos zijn of in het buitenland wonen.

Kenmerken van uitkeringsperiodes van personen met een bijstandsuitkering (BIJSTANDPERSOONSBUS)

Het bestand BIJSTANDPERSOONSBUS bevat informatie over alle perioden dat iemand een bijstandsuitkering krijgt, over de begin- en einddatum van die uitkering en het type uitkering. Een van de typen uitkeringen die in dit bestand geregistreerd staan is een bijstandsuitkering als adresloze. Mensen komen alleen in aanmerking voor deze uitkering als zij geen enkel adres hebben, ook geen briefadres of een adres van vrienden, familie of maatschappelijke opvang waar zij ingeschreven staan. Wij gebruiken dit bestand om inzicht te geven in wie er wanneer in ieder geval dakloos is. Het werkelijke aantal daklozen zal (veel) groter zijn. Ten eerste omdat niet alle adreslozen een uitkering voor adreslozen zullen ontvangen, bijvoorbeeld omdat zij eerst moeten kunnen aantonen dat ze adresloos zijn. Ten tweede bestaat er naast de groep adresloze daklozen ook een groep thuisloze daklozen die wel een (brief)adres heeft maar geen vaste woon- of verblijfsplaats.

Personen met schuldsanering via de Wet schuldsanering natuurlijke personen (WSNPTAB)

Het bestand WSNPTAB bevat alle mensen die op enig moment in de schuldsanering zitten met de begindatum waarop iemand wordt toegelaten tot de WSNP en de einddatum waarop de schuldsanering wordt beëindigd. We gebruiken dit bestand om te bepalen wie er wanneer in de schuldsanering zit.

¹⁴ Inschrijvingen en diploma's voortgezet onderwijs worden geregistreerd sinds schooljaar 2003/2004, voor het MBO vanaf schooljaar 2004/2005. Dit zijn de meest relevante opleidingen om te bepalen of iemand een startkwalificatie (HAVO, VWO of MBO2) heeft. Informatie over inschrijvingen in het basisonderwijs zijn beschikbaar vanaf 2008/2009 en van het hoger onderwijs vanaf 1986.

¹⁵ Het aandeel re-integratiekandidaten geboren na 1988 en in Nederland is 72%. Wij gebruiken informatie over opleidingsniveau vanaf 2013, wanneer mensen voor 1 oktober 2013 instromen is het opleidingsniveau voor detentie daarom onbekend. Van de groep uitstromers uit 2014 is van 65% het opleidingsniveau voor instroom bekend, van de uitstromers uit 2015 is dat 78% en van de uitstromers uit 2016 84%.

Wanbetalers zorgverzekeringswet (WANBZVWTAB)

Wanneer mensen geen zorgverzekering hebben of zes maanden of langer geen premie betalen voor hun zorgverzekering worden ze aangemeld bij het CAK (voorheen Centraal Administratie Kantoor). Het CAK probeert vervolgens de verzekeringspremie te innen door inhouding op loon of uitkering of via het Centraal Justitieel Incassobureau. Het bestand WANBZVWTAB bevat alle personen die (op peildatum 31 december van elk jaar) zes maanden of langer geen premie voor hun basisverzekering hebben betaald, aangemeld zijn bij het CAK, 18 jaar of ouder zijn en ingeschreven staan in Nederland (in de basisregistratie personen). Via het CAK betalen mensen dus wel weer zorgpremie, waardoor ze verzekerd blijven, maar betalen ze niet hun schulden af. Wanneer mensen een betalingsregeling treffen met hun zorgverzekeraar worden ze weer afgemeld bij het CAK. De personen die geregistreerd staan in het bestand WANBZVWTAB hebben dus een betalingsachterstand van minstens zes maanden bij hun zorgverzekeraar. Wij gebruiken dit bestand om inzicht te geven in welke re-integratiekandidaten en kortverblijvenden schulden bij de zorgverzekeraar hebben.

3.2.4 Onderzoeks- en beleidsdatabase justitiële documentatie (OBJD)

De OBJD is een gepseudonimiseerde versie van het Justitieel Documentatiesysteem (JDS) bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek (Wartna et al., 2011). In deze systemen worden alle Nederlandse justitiecontacten van personen ouder dan 12 jaar geregistreerd. Het gaat hierbij alleen om criminaliteit die onder de aandacht komt van het Openbaar Ministerie, delicten die niet worden opgespoord of niet aan het OM worden doorgegeven¹⁶ blijven buiten beschouwing. Justitiële gegevens worden na een bepaalde termijn (5 tot 80 jaar afhankelijk van overtreding/ misdrijf) verwijderd uit het JDS, maar zijn in de OBJD bewaard gebleven. De OBJD bevat alle justitiecontacten van personen die sinds 1996 met justitie in aanraking zijn gekomen waaronder alle eerdere justitiecontacten van voor 1996 van deze personen. Voor de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die tussen 2013 en 2016 uitstromen uit detentie is dus het volledig strafrechtelijk verleden bekend. We gebruiken de gegevens uit de OBJD zowel voor het in kaart brengen van het strafrechtelijk verleden als voor het bepalen van de recidive. Justitiecontacten naar aanleiding van delicten gepleegd voor het uitstromen uit detentie behoren tot het strafrechtelijk verleden, justitiecontacten naar aanleiding van delicten gepleegd na het uitstromen uit detentie bepalen de recidive. De OBJD wordt elk kwartaal verversd met nieuwe informatie uit het JDS. Wij gebruiken in dit onderzoek de versie van de OBJD van juli 2019, waarin dus alle delicten die voor juli 2019 bekend waren bij het OM zouden moeten zijn geregistreerd.

3.2.5 Koppeling databestanden en privacy

De verschillende databestanden bevatten privacygevoelige gegevens en zijn op verschillende manieren geanonimiseerd om onthulling te voorkomen. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de databestanden aan elkaar gekoppeld. In deze paragraaf beschrijven we hoe deze koppelingen gemaakt zijn en wat er is gedaan om de privacy van de betrokken personen te beschermen.

¹⁶ Delicten worden niet door de politie doorgegeven aan het OM wanneer er bijvoorbeeld geen aangifte wordt gedaan, geen verdachte kan worden aangewezen of te weinig bewijs is.

De DJI levert aan het WODC bestanden met de uitstroom vanuit PI's naar de vrije maatschappij gebaseerd op TULP-GW. Op basis van deze bestanden wordt een selectie gemaakt van de vier cohorten re-integratiekandidaten en kortverblijvenden. De DJI levert ook gegevens uit DPAN aan het WODC. Deze twee bestanden worden aan elkaar gekoppeld op basis van een uniek identificerend gedetineerdnummer (het strafrechtkenummer of SKN). Dit bestand wordt vervolgens versleuteld en geanonimiseerd; mogelijk identificerende gegevens worden uit het bestand verwijderd en het SKN en het parketnummer worden versleuteld. Op basis van het versleuteld SKN, het versleuteld parketnummer en geboortedatum kan een versleuteld JDS-nummer (SJDS) worden gekoppeld aan dit bestand. Op basis van dit SJDS kan het bestand vervolgens worden gekoppeld aan de OBJD. Hierdoor ontstaat een versleuteld analysebestand met een selectie van alle re-integratiekandidaten en kortverblijvenden, hun in- en uitstroomdatum uit detentie, gegevens over de situatie op de basisvoorwaarden uit DPAN en gegevens over hun strafrechtelijk verleden en recidive.

De gegevens uit het SSB zijn alleen beschikbaar in een beveiligde omgeving die beheerd wordt door het CBS waar onderzoekers onder voorwaarden toegang toe krijgen¹⁷. De onderzoeksgegevens staan hier geanonimiseerd opgeslagen. Het Burgerservicenummer (BSN) is versleuteld en vervangen door een uniek Random Identificatie Nummer (RIN-nummer), op basis waarvan alle SSB bestanden aan elkaar kunnen worden gekoppeld. Analyses op deze bestanden kunnen alleen worden uitgevoerd binnen de CBS omgeving, de resultaten van de analyses mogen uit deze omgeving worden geëxporteerd, nadat het CBS heeft bepaald dat de resultaten niet onthullend zijn. Om ons analysebestand te kunnen koppelen met het SSB worden allereerst versleutelde BSN-nummers (uit de OBJD) aan het bestand gekoppeld en worden deze BSN-nummers vervolgens ontsleuteld. Deze ontsleuteling wordt uitgevoerd door de databeheerders van het WODC, alleen zij hebben toegang tot de ontsleutelde gegevens. Dit bestand wordt vervolgens via een beveiligde uploadprocedure naar het CBS verstuurd, waarna het CBS het bestand versleutelt (BSN-nummers vervangt door RIN-nummers) en het versleutelde bestand beschikbaar stelt in de CBS-omgeving. In deze omgeving kunnen wij het bestand vervolgens koppelen met bestanden uit het SSB en onze analyses uitvoeren.

3.3 Operationalisering

3.3.1 Identiteitsbewijs

Of mensen direct voor en direct na detentie beschikken over een geldig identiteitsbewijs wordt vastgesteld op basis van informatie uit DPAN. Een gedetineerde heeft een identiteitsbewijs als deze geldig is en niet verlopen, verloren, gestolen of verkocht. In de verklarende modellen schatten we het effect van of mensen direct na detentie een identiteitsbewijs hebben op werk en recidive.

3.3.2 Inkomen en dagbesteding

Of mensen een inkomen hebben, uit werk of een uitkering, en of mensen dagbesteding hebben in de vorm van werk of een opleiding wordt vastgesteld op basis van SECMBUS. Per maand wordt vastgesteld of mensen staan ingeschreven als scholier

¹⁷ Zie www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen voor meer informatie.

of student en wat hun inkomstenbronnen zijn. Mensen volgen een opleiding wanneer zij in een maand staan ingeschreven als scholier of student. Mensen werken wanneer zij in een maand (enig) inkomen hebben uit werk¹⁸. Mensen hebben een inkomen wanneer zij in een maand (enig) inkomen hebben uit werk, een uitkering of pensioen.¹⁹

Ook de kenmerken van banen kunnen van belang zijn; in ons onderzoek kijken we naar de volgende baankenmerken. Op basis van BAANKENMERKENBUS bepalen we wat voor arbeidscontract mensen hebben (stage, uitzendwerk, oproepwerk, sociale werkplaats of normaal arbeidscontract) en hoe stabiel hun baan is. Stabieleit wordt gemeten als dezelfde baan (die begint in het eerste jaar na uitstroom uit detentie) zes maanden of langer behouden en of mensen (in het jaar) na detentie terugkeren naar een werkgever waar ze ook (in de zes maanden) voor detentie werkzaam zijn geweest.

In de modellen waarin we recidive verklaren nemen we de situatie op het gebied van inkomen en dagbesteding in de eerste maand na detentie op, daarbij bekijken we het effect van het volgen van een opleiding (versus geen opleiding) en het effect van ontvangen van een uitkering of pensioen²⁰ en het effect van werken (versus geen (geregistreerd) inkomen).

We schatten een apart model voor alleen mensen die in het eerste jaar na detentie werk hebben, waarin we het effect van werkkenmerken op recidive bepalen. In dit model maken we onderscheid tussen mensen die na detentie werken voor een werkgever waar ze (in de zes maanden) voor detentie ook hebben gewerkt en mensen die niet terugkeren bij hun werkgever en tussen mensen die hun baan meer dan zes maanden weten te behouden en mensen die minder dan zes maanden dezelfde baan behouden.

Om inzicht te geven in de samenhang tussen basisvoorwaarden schatten we het effect van (andere) basisvoorwaarden en achtergrondkenmerken op de kans dat iemand na detentie werk heeft. In deze modellen maken we onderscheid tussen mensen die (ten minste een maand) in het jaar na uitstroom uit detentie inkomen uit werk hadden en mensen die nooit werkten in het jaar na uitstroom uit detentie.

3.3.3 *Opleidingsniveau en startkwalificatie*

Voor de groep re-integratiekandidaten die na 1988 in Nederland geboren is beschrijven we of zij een startkwalificatie hebben op basis van HOOGSTOPLTAB. Mensen hebben een startkwalificatie wanneer zij een havo, een vwo of een mbo opleiding niveau 2 of hoger hebben behaald. HOOGSTOPLTAB beschrijft de hoogst

¹⁸ Ook een stagevergoeding of een inkomen uit werk op de sociale werkplaats telt als inkomen uit werk. Wanneer mensen in een maand inkomen uit werk én inkomen uit een uitkering hebben tellen we hen als werkend.

¹⁹ Of mensen inkomen hebben als zelfstandige is niet per maand beschikbaar, alleen per kalenderjaar. We kunnen een inkomen als zelfstandige daarom niet meenemen bij het bepalen of iemand in een maand een inkomen heeft of actief is op de arbeidsmarkt (als werknemer of zelfstandige). Daardoor onderschatten we het aandeel re-integratiekandidaten met een inkomen. Slechts 2,3% van de re-integratiekandidaten heeft echter een inkomen als zelfstandige in het kalenderjaar na uitstroom uit detentie, waarbij we niet weten in welke maanden (mogelijk ook voor detentie) dat inkomen verdiend is.

²⁰ Wanneer we in het vervolg spreken over een uitkering bedoelen we mensen met een sociale zekerheidsuitkering (bijstand, werkloosheidswet, arbeidsongeschiktheidsuitkering of overige sociale voorziening) of mensen met een inkomen uit AOW en/of (nabestaanden)pensioen.

behaalde opleiding op 1 oktober van elk jaar. We bepalen het hoogst behaalde opleidingsniveau voor uitstroom uit detentie. Als iemand op 1 oktober 2016 uitstroomt uit detentie is dit het opleidingsniveau op 1 oktober 2016, als iemand op 30 september 2016 uitstroomt, is dit opleidingsniveau op 1 oktober 2015. We gebruiken informatie over opleidingsniveau vanaf 1 oktober 2013, wanneer mensen voor 1 oktober 2013 uitstromen uit detentie is hun opleidingsniveau voor uitstroom daarom onbekend. In de verklarende modellen van werk en recidive controleren we voor dit hoogste opleidingsniveau behaald voor uitstroom uit detentie. We maken daarbij onderscheid tussen de verschillende opleidingsniveaus en een categorie 'opleiding onbekend'.²¹ In de resultaten beschrijven we, alleen voor de mensen die na 1988 in Nederland geboren zijn, wie er een startkwalificatie hebben (op de laatste 1 oktober) voor uitstroom uit detentie en (op de eerste en tweede 1 oktober) na uitstroom uit detentie.

3.3.4 Huisvesting

Wat iemands huisvestingssituatie in een maand is, wordt bepaald op basis van twee longitudinale bestanden uit het SSB. We maken een indeling in zeven categorieën. Ten eerste wordt op basis van BIJSTANDPERSOONSBUS bepaald of mensen in een maand een uitkering voor adreslozen ontvangen. Deze mensen worden gedefinieerd als *adresloos (1)*. Vervolgens wordt bekeken of mensen kunnen worden teruggevonden in GBAHUISHOUDENSBUS. Wanneer mensen niet worden teruggevonden in deze bestanden is hun *huisvestingssituatie onbekend (2)*. Mensen die niet worden teruggevonden in GBAHUISHOUDENSBUS zijn mogelijk thuisloos, of wonen in het buitenland. Vervolgens wordt op basis van de variabele 'plaats van de persoon in het huishouden' in het bestand GBAHUISHOUDENSBUS de huishoudenspositie bepaald. Wanneer iemands plaats in het huishouden 'thuiswonend kind' is (ongeacht leeftijd), woont deze persoon bij zijn ouders. Wanneer iemands plaats in het huishouden partner is, woont deze persoon bij zijn partner (ongeacht of er ook kinderen zijn). Wanneer iemand ouder is in een eenouder huishouden, woont deze persoon bij zijn kinderen. Wanneer iemand overig lid van een huishouden is, woont deze persoon in bij anderen, bijvoorbeeld bij een broer, zus of vriend (en zijn of haar gezin). Ook mensen die inwonen bij het gezin van hun kinderen zijn overig lid van een huishouden. We maken daarom alleen onderscheid tussen *mensen die bij hun partner wonen (3)*, *mensen die bij hun ouders wonen (4)* en *mensen die (in)wonen bij anderen (5)*. *Personen in institutionele huishoudens (6)* wonen in instellingen zoals verpleegtehuizen, verslavings- of psychiatrische klinieken of (weer) in een gevangenis.

Wanneer mensen *alleenstaand (7)* zijn en alleen op een adres wonen, weten we niet of dit een postadres is of dat mensen werkelijk zelfstandige woonruimte hebben. Van de mensen die een huishouden vormen samen met anderen gaan we er vanuit dat ze ook werkelijk onderdak hebben. Van een deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden kunnen we dus niet achterhalen of ze een stabiele woonsituatie (zelfstandige woonruimte) of juist een heel onstabiele woonsituatie (een postadres) hebben.

²¹ Hierbij volgen we Zorlu (2010) die stelt dat het opnemen van een extra categorie 'opleiding onbekend' (in combinatie met controleren voor leeftijd en herkomst) de beste manier is om om te gaan met het grote en selectieve aantal mensen voor wie opleidingsniveau onbekend is.

In de beschrijvende resultaten gebruiken we deze indeling in 7 verschillende huisvestingssituaties om de situatie 1 en 6 maanden voor en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie te beschrijven. Ook in de verklarende modellen van werk en recidive gebruiken we deze indeling in 7 huisvestingssituaties en de situatie in de eerste maand na detentie om de kans op werk en op recidive te schatten.

3.3.5 Schulden

We bepalen per maand of mensen in de schuldsanering zitten. Het bestand WSNPTAB bevat informatie over de datum waarop mensen worden toegelaten tot de schuldsanering en de datum waarop de schuldsanering wordt beëindigd. Wanneer iemand op enig moment binnen een maand in de schuldsanering zit, tellen we die persoon voor die maand als 'in de schuldsanering'. Wanneer iemand bijvoorbeeld op 10 januari uitstroomt uit detentie is februari de eerste maand na detentie. Wanneer iemand op 27 februari wordt toegelaten tot de schuldsanering, zit deze persoon in de schuldsanering in de maand na detentie.

Daarnaast bekijken we of mensen in het jaar voor instroom en het jaar na uitstroom uit detentie zijn aangemeld als wanbetaler van de zorgverzekering bij het CAK. Het bestand WANBZVWTAB bevat alleen informatie over wie er op 31 december geregistreerd staan als wanbetaler, en dus op dat moment zes maanden of langer een betalingsachterstand (en geen betalingsregeling) van hun zorgpremie hebben. Voor mensen die in 2013 uitstromen uit detentie, bekijken we of zij op 31 december 2014 staan geregistreerd als wanbetaler, dus minstens sinds juli 2014 geen zorgpremie hebben betaald. Voor mensen die in 2012 instromen in detentie bekijken we of zij in december 2011 staan geregistreerd als wanbetaler. In de verklarende modellen van werk en recidive schatten we het effect van schuldsanering in de eerste maand na detentie en het effect van geregistreerd zijn als wanbetaler van de zorgverzekering in het jaar voor detentie. Door alleen te kijken naar deze twee groepen hebben we slechts een klein deel van de mensen met schulden in beeld, er zullen nog veel meer mensen zijn met (problematische) schulden waarover wij geen informatie hebben.

3.3.6 Recidive

Recidive wordt bepaald volgens de standaardprocedures van de WODC-recidive-monitor (Wartna et al., 2011). We rapporteren in deze studie de algemene recidive binnen twee jaar na uitstroom uit detentie. Als recidive tellen we alle misdrijven met een pleegdatum binnen twee jaar²² na de uitstroombdatum uit detentie die niet zijn geëindigd in vrijspraak, een technisch sepot of een andere technische beslissing. Wanneer er nog geen rechterlijke uitspraak is geweest, of er nog een hoger beroep loopt, telt een zaak wel mee als recidive. Hiervoor is gekozen omdat meer dan 85% van de vervolgingen uiteindelijk eindigt in een schuldigverklaring (Van Tulder, Meijer, & Van Rosmalen, 2017). Hierdoor zal vooral voor de uitstroom uit 2016 de recidive mogelijk iets worden overschat.

²² We beschrijven de recidive van mensen die uiterlijk 31 december 2016 uitstromen uit detentie en volgen iedereen precies twee jaar, dus tot uiterlijk 31 december 2018. We gebruiken de versie van de OBDJ van juli 2019, (bijna) alle delicten gepleegd op of voor 31 december 2018 zouden dan moeten zijn doorgegeven aan het OM en in het JDS geregistreerd. We kiezen ervoor om voor iedereen de recidive over dezelfde periode (twee jaar na uitstroom) te beschrijven.

We beschrijven per cohort de tweejarige recidiveprevalentie, de tweejarige recidivefrequentie en de recidiveomvang. De recidiveprevalentie wordt bepaald als het percentage van de totale groep dat recidiveert binnen een periode. Om de prevalentie te bepalen wordt rekening gehouden met hoe lang mensen kunnen worden gevolgd door de tijd en dus het risico lopen om te recidiveren (zie voor meer informatie Wartna et al., 2011). Aangezien wij bijna iedereen twee jaar kunnen volgen door de tijd (minder dan 1% emigreert, overlijdt of verdwijnt anderszins uit onze data) is de tweejarige recidiveprevalentie (bijna) gelijk met het aandeel mensen dat binnen twee jaar minstens één keer recidiveert. Mensen kunnen binnen twee jaar meerdere keren recidiveren. De recidivefrequentie is het gemiddelde aantal recidives per recidivist in de twee jaar na uitstroom uit detentie. De recidiveomvang is het totale aantal (recidive)delicten gepleegd door alle re-integratiekandidaten of kortverblijvenden samen binnen twee jaar na uitstroom uit detentie; we presenteren de recidiveomvang per honderd uitgestroomde personen.

3.3.7 Strafrechtelijk verleden

Het strafrechtelijk verleden wordt bepaald op basis van de OBJD. In dit bestand zijn alle eerdere justitiecontacten van de re-integratiekandidaten opgenomen. We controleren voor de leeftijd van het eerste justitiecontact, het aantal eerdere justitiecontacten en het aantal eerdere zeer ernstige justitiecontacten. Ook kijken we, net als in de 5^e meting, naar de huidige detentieperiode, we controleren voor detentieduur en voor het type delict waar iemand nu voor vastzit. Bij het type delict maken we onderscheid tussen gewelds-, zeden- en vermogensdelicten (met en zonder geweld) drugs- en verkeersdelicten, overige delicten en vernieling of verstoring openbare orde. Een aanzienlijk deel (ongeveer 25%) van de re-integratiekandidaten heeft een fictieve uitgangzaak; dit betekent dat de uitgangzaak niet bekend is in de OBJD. Dit kan betekenen dat er geen uitgangzaak is, bijvoorbeeld wanneer mensen gedetineerd zijn wegens een (verkeers-)overtreding of civielrechtelijke plaatsing (Wartna et al., 2011) of dat de uitgangzaak onbekend is.

3.3.8 Arbeidsmarktverleden

We controleren in de modellen voor het arbeidsmarktverleden. Dit wordt gemeten als het aantal maanden dat mensen (volgens SECMBUS) inkomen hadden uit werk in de twee jaar (recente werkervaring) en de tien jaar (werkervaring) voor uitstroom uit detentie. Mensen die twee jaar gedetineerd zijn geweest zullen dus geen recente werkervaring hebben, net als mensen die korter vastzaten maar voor detentie werkloos waren.

3.3.9 Kinderen

We controleren in de modellen voor of mensen (de zorg voor) kinderen hebben. Mensen hebben (de zorg voor) kinderen als ze volgens GBAHUISHOUDENSBUS ouder zijn in een eenoudergezin of partner in een gezin met kinderen en de leeftijd van het jongste kind jonger is dan 22 jaar. Wanneer ouders samenwonen met oudere kinderen, of met het gezin van hun kind gaan we er vanuit dat zij niet voor hun kind hoeven te zorgen.

3.4 Analysemethoden

3.4.1 Beschrijvende methoden

Om onderzoeksvraag 1.1 en 1.2 (wat is de situatie op het gebied van de basisvoorwaarden en in welke mate verandert de situatie op deze basisvoorwaarden) te beantwoorden, beschrijven we in de paragrafen 4.1 tot en met 4.4 de situatie op de basisvoorwaarden op verschillende momenten. Identiteitsbewijs beschrijven we voor en na detentie, schulden het jaar voor, het jaar na en de 2 jaar na detentie en inkomen, werk, opleiding en huisvesting op 6 momenten, 6 maanden voor detentie, de maand voor detentie en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie. Ook beschrijven we de stabiliteit van de situatie in de eerste 24 maanden (hoeveel maanden hebben mensen werk of dagbesteding, een inkomen en onderdak). Ten slotte beschrijven we veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden tijdens detentie; hoeveel van de mensen die voor detentie (g)een probleem had, heeft na detentie (g)een probleem? Om vraag 2.1 (in hoeverre is er sprake van samenloop tussen problemen op de verschillende basisvoorwaarden) te beantwoorden beschrijven we in paragraaf 4.5 ook de cumulatie van problemen; hoeveel mensen hebben problemen op meerdere basisvoorwaarden tegelijk.

In paragraaf 4.6 beschrijven we de tweejarige recidive van de vier uitstroomcohorten. We volgen re-integratiekandidaten en kortverblijvenden precies twee jaar vanaf de dag dat zij uitstromen uit detentie en beschrijven de recidiveprevalentie (welk deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden recidiveert binnen twee jaar minstens één keer), de recidivefrequentie (hoe vaak recidiveert de gemiddelde recidivist) en de recidiveomvang (wat is het totale aantal nieuwe delicten gepleegd per honderd re-integratiekandidaten of kortverblijvenden binnen twee jaar na uitstroom). Daarnaast beschrijven we in een grafiek de cumulatieve recidiveprevalentie per dag voor de vier cohorten. Dit is het aandeel re-integratiekandidaten of kortverblijvenden dat minstens één keer gerecidiveerd heeft en loopt van 0% op de dag dat mensen uitstromen tot de tweejarige recidiveprevalentie op dag 730. Deze figuur geeft inzicht in hoe lang het duurt tot mensen voor het eerst recidiveren en de verschillen hierin tussen de vier uitstroomcohorten. Om onderzoeksvraag 3.1 (wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive) te beantwoorden beschrijven we in paragraaf 4.6 de (univariate) samenhang tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive. Dit geeft inzicht in de verschillen in recidive tussen mensen met en zonder problemen op de verschillende basisvoorwaarden. In de Coxregressiemodellen (paragraaf 5.2) wordt vervolgens bekeken of deze verschillen overeind blijven na controle voor andere basisvoorwaarden en controlevariabelen.

3.4.2 Lineaire kansmodellen; wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en werk na detentie?

Onderzoeksvraag 2.2 gaat over de relatie tussen basisvoorwaarden onderling, namelijk over welke (basis)voorwaarden bepalen of iemand na detentie werk heeft. Om deze vraag te beantwoorden schatten we een model waarin we het hebben van werk verklaren vanuit andere basisvoorwaarden en achtergrondkenmerken. We maken een tweedeling tussen enerzijds mensen die op enig moment in de twee jaar na detentie werk hebben en anderzijds mensen die geen werk hebben. Vervolgens schatten we welke variabelen samenhangen met de kans om werk te hebben. In een lineair kansmodel schatten we de kans dat iemand werk heeft en het effect van andere variabelen op deze kans. We testen de verwachtingen op basis van de

theorie over de relaties tussen de basisvoorwaarden (bijvoorbeeld 'mensen met een geldig identiteitsbewijs hebben meer kans op werk') en controleren daarbij voor achtergrondkenmerken zoals leeftijd, geslacht en strafrechtelijk verleden.

Een lineair kansmodel is vergelijkbaar met een lineair regressiemodel (OLS), met als enige verschil dat de afhankelijke variabelen een 0-1 variabele is. Het voordeel van een lineair kansmodel ten opzichte van een logistische regressiemodel (dat ook veel gebruikt wordt voor 0-1 variabelen) is dat de resultaten eenvoudiger te interpreteren zijn en direct inzicht geven in het effect van de onafhankelijke variabelen (Hellevik, 2009). De coëfficiënten in een lineair kansmodel kunnen worden geïnterpreteerd als kansen. In een model waarin je werk verklaart vanuit identiteitsbewijs en aantal eerdere delicten betekent een constante van 0,3 dat iemand zonder identiteitsbewijs of eerdere delicten een kans heeft van 30% om werk te hebben. Een coëfficiënt van 0,1 voor 'identiteitsbewijs' betekent dat iemand met een identiteitsbewijs een 10 procentpunt hogere kans heeft om werk te hebben. Een coëfficiënt van -0,01 voor 'aantal eerdere delicten' betekent dat de kans op werk met 1 procentpunt daalt met elk eerder delict dat iemand heeft gepleegd.

3.4.3 Coxregressiemodellen; wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive?

Onderzoeksvraag 3.1 gaat over de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive. Om deze vraag te kunnen beantwoorden bekijken we in paragraaf 4.6 de univariate samenhang tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive. Met een Chi kwadraat toets wordt de significantie van de verschillen in de recidive-prevalentie tussen groepen met verschillende scores op de basisvoorwaarden getoetst, bijvoorbeeld tussen re-integratiekandidaten met en zonder geldig identiteitsbewijs. In paragraaf 5.2 schatten we een Coxregressiemodel, waarin we recidive verklaren vanuit basisvoorwaarden gecontroleerd voor achtergrondkenmerken. Wanneer we op basis van de theorie verwachten dat het effect van basisvoorwaarden op recidive verschilt tussen groepen nemen we interactie-effecten op in de modellen. Daarnaast schatten we, voor alle mensen die in de eerste maand na detentie werk hebben, een apart model waarin we recidive verklaren vanuit kenmerken van banen. In een Coxregressiemodel wordt het effect van meerdere variabelen op de duur tot het optreden van een gebeurtenis geschat. In onze modellen schatten we de duur vanaf het uitstromen uit detentie tot de pleegdatum van het (eerste) recidivedelict. We volgen alle re-integratiekandidaten vanaf het moment van uitstroom uit detentie tot precies twee jaar later, of tot zij voor het eerst recidiveren, daarbij zullen sommige mensen al op de eerste dag recidiveren, terwijl anderen pas (veel) later recidiveren en er ook mensen zullen zijn die in twee jaar helemaal niet recidiveren. Het voordeel van een Coxregressiemodel is dat al deze informatie kan worden gebruikt om zo goed mogelijk het effect van basisvoorwaarden en achtergrondkenmerken op recidive te bepalen.

Coxregressiemodellen schatten het risico (hazard) dat iemand recidiveert. Dit wordt berekend als het aantal mensen dat recidiveert op een moment, gedeeld door het aantal mensen dat tot op dat moment (nog) niet gerecidiveerd had (en dus nog het risico liep om voor het eerst te recidiveren). Iemand die al op de eerste dag na uitstroom recidiveert loopt maar één dag het risico om (voor het eerst) te recidiveren en leidt dus tot een hogere hazard rate dan iemand die bijna twee jaar geen delicten pleegt en dan pas recidiveert. Ook mensen die niet recidiveren binnen de observatieperiode van twee jaar kunnen worden meegenomen, zij lopen twee jaar lang het risico om te recidiveren maar doen het niet. Coxregressiemodellen schatten voor

alle onafhankelijke variabelen (basisvoorwaarden en achtergrondkenmerken) de hazard ratio (HR) oftewel de verhouding tussen de risico's, gecontroleerd voor alle andere variabelen in het model. Een HR van twee voor 'geen inkomen' betekent dat mensen zonder inkomen (elke dag) een twee keer zo groot risico lopen om te recidiveren als mensen met een inkomen. Een HR van 1,01 voor 'eerdere delicten' betekent dat met elk eerder delict dat mensen gepleegd hebben het risico om te recidiveren met 1,01 keer zo groot wordt.²³

3.4.4 BWRE lineaire kansmodellen; recidiveren mensen meer wanneer zij problemen op de basisvoorwaarden hebben?

Onderzoeksvraag 3.2 gaat over het effect van veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden op recidive. Het doel van deze onderzoeksvraag is om meer inzicht te geven in het effect van de situatie op de basisvoorwaarden op recidive; recidiveren mensen meer wanneer ze meer problemen op de basisvoorwaarden hebben, dan zichzelf op andere momenten. Om deze vraag te beantwoorden schatten we een *between-within random effects* lineair kansmodel (BWRE model, Schunck, 2013)²⁴. In een BWRE lineair kansmodel wordt de kans geschat dat een persoon in een maand recidiveert, afhankelijk van onveranderlijke kenmerken van die persoon (zoals geslacht) en kenmerken van die persoon die veranderen door de tijd (zoals of die persoon werk heeft) (Bell, Fairbrother, & Jones, 2019). BWRE-modellen schatten binnenpersoonseffecten, bijvoorbeeld 'de kans dat een persoon recidiveert in een maand is kleiner in maanden dat hij werk heeft dan in maanden dat hij geen werk heeft', en tussenpersoonseffecten, bijvoorbeeld 'de kans dat een persoon recidiveert in een maand is kleiner voor mensen die in veel maanden werk hebben dan voor mensen die in weinig maanden werk hebben'. De binnenpersoonseffecten zijn alleen gebaseerd op verschillen binnen individuen over tijd en controleren dus voor alle persoonlijke kenmerken die mogelijk de relatie tussen basisvoorwaarden en recidive verstoren (zolang deze kenmerken constant zijn door de tijd). Het model kan niet controleren voor persoonlijke kenmerken wanneer deze veranderen door de tijd²⁵.

Om een BWRE-model te kunnen schatten, creëren we een persoon-maanddataset, met 25 maanden per persoon, waarin maand $t=0$ voor elke persoon de maand van uitstroom uit detentie is²⁶. De afhankelijke variabele is of een persoon recidiveert in een maand. Anders dan in het Coxregressiemodel kijken we hier niet alleen naar het eerste recidivedelict, maar bekijken we alle delicten in de 24 maanden na uitstroom uit detentie²⁷. We nemen een aantal onafhankelijke variabelen op in de modellen die variëren over tijd, en daarnaast een aantal (controle) variabelen die niet variëren over tijd. We bekijken per maand of een persoon staat ingeschreven bij een opleiding, een uitkering ontvangt of werk heeft en wat de huisvestingssituatie van die persoon is. Daarnaast controleren we voor incapacitatie: het aantal dagen binnen een maand dat mensen opnieuw gedetineerd zijn; wanneer mensen (een deel van de maand) opnieuw gedetineerd zijn, zullen ze minder kans hebben om te recidi-

²³ Dit betekent dat mensen met 10 eerdere delicten een 10% grotere kans hebben om te recidiveren ($1,01^{10}=1,1$) en mensen met 200 eerdere delicten een 7 keer zo grote kans hebben om te recidiveren ($1,01^{200}=7$) als mensen zonder eerdere delicten.

²⁴ Bij het beschrijven van het BWRE model is gebruikgemaakt van Rodermond (2018) en Boschman et al (2020).

²⁵ De binnenpersoonseffecten die gevonden worden in een BWRE-model zijn precies hetzelfde als de effecten die gevonden zouden worden als we een fixed-effectsmodel zouden schatten.

²⁶ Als iemand op 31 december 2016 uitstroomt is december 2016 maand 0 en december 2017 maand 12.

²⁷ Een persoon kan bijvoorbeeld (ten minste 1 keer) recidiveren in maand 2, maand 7 en maand 12, en niet recidiveren in de andere maanden.

veren in die maand en ook minder kans hebben om te werken of een uitkering te ontvangen²⁸. Daarnaast controleren we voor tijdsconstante kenmerken, zoals leeftijd (op moment van uitstroom uit detentie), geslacht en strafrechtelijk verleden. Het opnemen van tijdsconstante controlevariabelen heeft alleen effect op de schatting van de tussenpersoonseffecten, en geen effect op de schatting van de binnenpersoonseffecten. Mensen worden binnen die 25 maanden ook ouder (en wijzer) wat kan samenhangen met de situatie op de basisvoorwaarden en recidive, daarom controleren we ook voor de tijd in maanden sinds uitstroom (zie bijlage 2 voor een verdere technische beschrijving van het BWRE-model).

²⁸ We controleren voor incapacitatie door een variabelen op te nemen voor het aantal dagen in een maand dat mensen niet gedetineerd zijn en dus de kans hebben om te recidiveren. Dit is bepaald door het aantal dagen in een maand te tellen, of in maand 0 het aantal dagen vanaf de uitstroomdatum uit detentie tot het einde van de maand. Wanneer mensen vervolgens opnieuw gedetineerd zijn is het aantal dagen dat ze binnen elke maand gedetineerd zijn hiervan afgetrokken. Wanneer mensen binnen een maand eerst recidiveren en vervolgens gedetineerd zijn, zijn deze dagen niet afgetrokken van het aantal dagen dat mensen niet gedetineerd zijn. (Deze detenties kunnen de kans om in een maand minstens een keer te recidiveren niet verkleinen omdat mensen al gerecidiveerd hebben, en zijn mogelijk het gevolg van het recidivedelict.)

4 Beschrijvende resultaten: Situatie op de basisvoorwaarden

In dit hoofdstuk beschrijven we de situatie op de basisvoorwaarden van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden²⁹ die in 2013, 2014, 2015 en 2016 zijn uitgestroomd uit detentie. Voor gedetineerden die korter dan twee weken in detentie zitten is de kans groot dat er onvoldoende tijd is voor casemanagers om tijdens de detentieperiode de situatie op de basisvoorwaarden in kaart te brengen en te veranderen (RSJ, 2017). Om wel een beeld te krijgen van de problematiek waar kortverblijvenden mee te maken hebben, kijken we ook naar de verandering in problematiek tijdens de detentie van ex-gedetineerden die korter dan twee weken hebben vastgezeten. In vorige metingen van de monitor nazorg zijn alleen detentieperiodes van twee weken of langer opgenomen.

4.1 Identiteitsbewijs

- Er is voor steeds minder re-integratiekandidaten informatie over of zij een geldig identiteitsbewijs hebben (57% in 2013 versus 34% in 2016).
- 15% van de re-integratiekandidaten (van wie informatie beschikbaar is) heeft geen geldig identiteitsbewijs. Dit is voor detentie niet anders dan na detentie.
- Het aandeel re-integratiekandidaten dat tijdens detentie een identiteitsbewijs verkrijgt is toegenomen van 20% naar 27% tussen 2013 en 2016. Het lijkt dus of steeds meer mensen tijdens detentie een identiteitsbewijs verkrijgen, maar omdat er maar voor een (steeds kleiner) deel van de mensen informatie is, is dit beeld mogelijk vertekend.

In tabel 2 zijn de resultaten weergegeven van re-integratiekandidaten waarvan informatie bekend is over of zij wel of niet in het bezit zijn van een geldig identiteitsbewijs. In 2013 is van 57% van de re-integratiekandidaten bekend of zij voor detentie (en van 56% of zij na detentie) een geldig identiteitsbewijs hebben. Dit aandeel neemt af door de jaren heen, in 2016 is deze informatie nog maar van 34% van de re-integratiekandidaten bekend (zie paragraaf 3.2.2 Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN)). Van de mensen waarvoor informatie is over of zij een identiteitsbewijs hebben, heeft ongeveer 15% geen geldig identiteitsbewijs. Dit aandeel blijft door de jaren heen constant en is voor detentie niet anders dan na detentie.

Tabel 2 Aandeel re-integratiekandidaten met geldig identiteitsbewijs voor en na detentie

	Voor detentie		Na detentie	
	Percentage	N totaal	Percentage	N totaal
2013	86%	12.103	86%	11.820
2014	86%	11.497	87%	10.983
2015	83%	9.514	86%	8.961
2016	84%	5.880	86%	5.892

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

²⁹ We gebruiken de term re-integratiekandidaten voor mensen die binnen de doelgroep van het re-integratiebeleid vallen en minstens twee weken gedetineerd zijn geweest en kortverblijvenden voor mensen die binnen de doelgroep van het re-integratiebeleid vallen en minder dan twee weken gedetineerd zijn geweest.

Tabel 3 laat zien welk deel van de re-integratiekandidaten die voor detentie wel een identiteitsbewijs had deze na detentie heeft behouden, en welk deel van de re-integratiekandidaten die voor detentie geen identiteitsbewijs had, deze na detentie heeft verkregen. In deze tabel zijn re-integratiekandidaten opgenomen³⁰ voor wie zowel voor als na detentie informatie beschikbaar is over of zij een geldig identiteitsbewijs hebben. In 2013 is deze informatie beschikbaar voor 56% van de gedetineerden, dit aandeel neemt af tot 34% in 2016. Deze daling wordt veroorzaakt doordat het registratiesysteem DPAN steeds minder wordt ingevuld.

Tabel 3 Aandeel re-integratiekandidaten dat na detentie een geldig identiteitsbewijs behoudt of verkrijgt

	Identiteitsbewijs behouden	Identiteitsbewijs verkregen
2013	97%	20%
<i>N</i> totaal	10.065	1.649
2014	97%	21%
<i>N</i> totaal	9.441	1.482
2015	97%	24%
<i>N</i> totaal	7.530	1.318
2016	97%	27%
<i>N</i> totaal	4.946	933

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBDJ en SSB

3% van de re-integratiekandidaten verliest tijdens detentie zijn identiteitsbewijs; ze raken het kwijt, het wordt gestolen of de geldigheid verloopt (zie tabel 3). Van de re-integratiekandidaten die voor detentie geen geldig identiteitsbewijs hadden verkrijgt in 2013 20% tijdens detentie een identiteitsbewijs, in 2016 is dit toegenomen tot 27%. Dit kan erop wijzen dat het beleid dat mensen tijdens detentie een identiteitsbewijs kunnen aanvragen effectiever is geworden. Dit is echter niet met zekerheid te stellen, omdat we over een steeds kleiner aandeel mensen informatie hebben. Mogelijk wordt in latere jaren voornamelijk geregistreerd of mensen een identiteitsbewijs hebben wanneer mensen een identiteitsbewijs hebben verkregen.

4.2 Inkomen, werk en opleiding

- Ongeveer 20% van de re-integratiekandidaten heeft een vorm van dagbesteding in de maand voor detentie. In de maand na detentie is dit aandeel 15% en twee jaar na detentie is het aandeel weer terug op de initiële 20%.
- Ongeveer twee derde van de re-integratiekandidaten heeft direct na detentie een (geregistreerd) inkomen. Dit aandeel neemt toe in de twee jaar na detentie tot ruim drie kwart.
- Van de re-integratiekandidaten met werk in de maand voor detentie, behoudt iets meer dan de helft van de kandidaten werk, van de kortverblijvenden is dit drie kwart.
- De werkende re-integratiekandidaten hebben voornamelijk een regulier arbeidscontract (ongeveer de helft) of werken via een uitzendbureau (iets meer dan een derde).

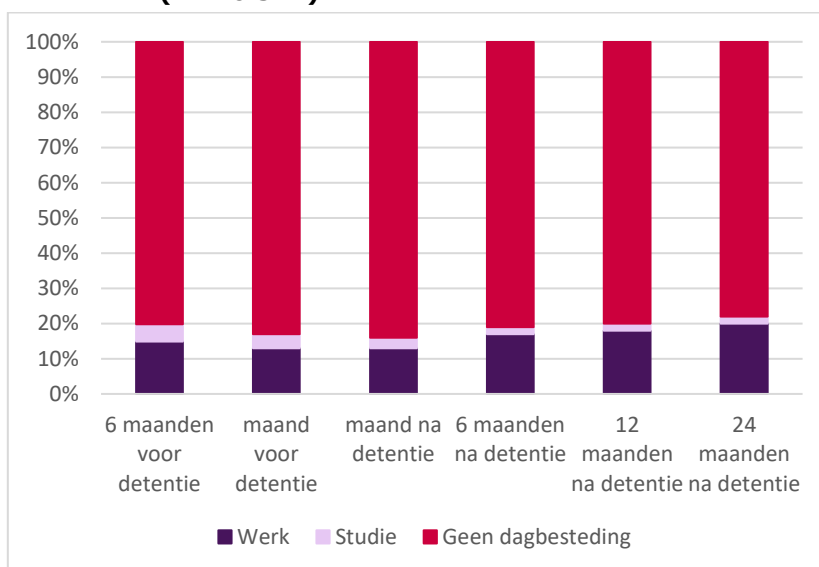
³⁰ Er is voor te weinig kortverblijvenden informatie over of zij over een identiteitsbewijs beschikken, daarom is ervoor gekozen voor deze groep niet te beschrijven of zij een identiteitsbewijs behouden of verkrijgen.

- Ongeveer een derde van de werkende re-integratiekandidaten gaat in het jaar na detentie terug naar een werkgever waar hij of zij ook in het half jaar voor detentie gewerkt heeft.
- Slechts een derde van de re-integratiekandidaten is in het bezit van een startkwalificatie.

In figuur 1 is weergegeven in hoeverre de re-integratiekandidaten een vorm van dagbesteding (werk of opleiding)³¹ hebben. Een op de vijf re-integratiekandidaten heeft dagbesteding een half jaar voor detentie. Het grootste deel daarvan werkt. In de maand voorafgaand aan detentie wordt dit aandeel iets lager en in de maand na detentie neemt dit nog verder af; 1 op de 7 re-integratiekandidaten heeft dan dagbesteding. 2 jaar na detentie is het aandeel weer toegenomen en heeft een iets groter aandeel ex-gedetineerden dagbesteding dan in de maand voor detentie. Gemiddeld hebben de re-integratiekandidaten met dagbesteding 11 van de 24 maanden nadat ze zijn vrijgekomen een vorm van dagbesteding. De laatste jaren (2015 en 2016) lijkt het aandeel re-integratiekandidaten met werk 2 jaar na detentie iets hoger dan in de jaren daarvoor (zie bijlage 3 tabel B3.1). Dit kan erop wijzen dat de re-integratie is verbeterd, maar dit kan ook verklaard worden door de lagere werkloosheidscijfers in Nederland in 2017 en 2018 (CBS, 2020).

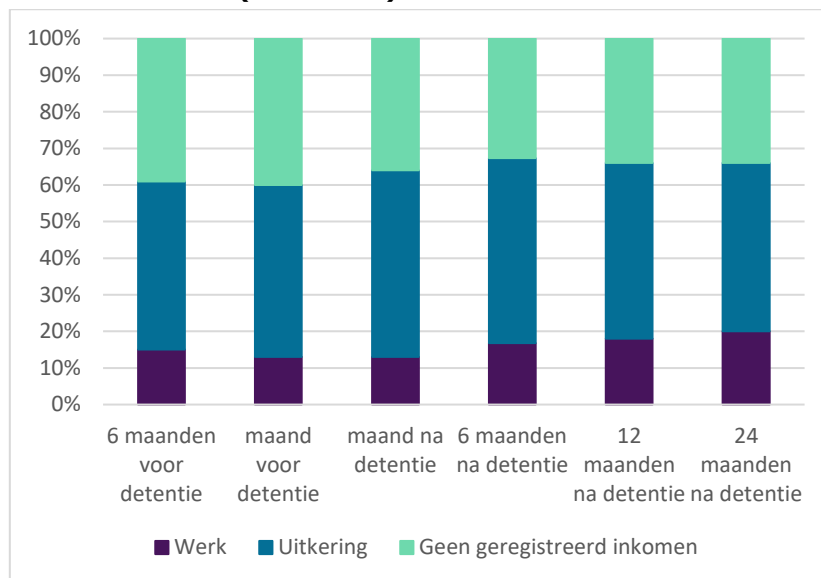
In figuur 2 is de inkomensbron weergegeven van re-integratiekandidaten. 40% van de re-integratiekandidaten heeft geen geregistreerd inkomen voorafgaand aan hun detentie. Dit aandeel is een maand na detentie ongeveer gelijk en begint een half jaar na detentie te dalen tot ongeveer een derde 2 jaar na vrijlating. Voor detentie heeft net iets minder dan de helft van de re-integratiekandidaten een uitkering. Na detentie is dat iets meer dan de helft en dit aandeel blijft vrij stabiel in de maanden erna. In 2016 lijkt het aandeel re-integratiekandidaten met een uitkering vanaf een maand na detentie tot 24 maanden na detentie geleidelijk af te nemen, steeds meer mensen vinden werk (zie bijlage 3 tabel B3.1).

Figuur 1 Dagbesteding van re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2016 (N=16.577)

³¹ Werk in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening en stages vallen hierbij onder werk. Wij hebben helaas geen gegevens over andere vormen van dagbesteding (dan werk en opleiding) zoals vrijwilligerswerk.

Figuur 2 Inkomensbron van re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2016 (N=16.577)

In tabel 4 is weergegeven welk deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die in de maand voor detentie werk hadden dat in de maand na detentie heeft behouden en welk deel van de re-integratiekandidaten die voor detentie geen werk had dat na detentie heeft verkregen.

Tabel 4 Aandeel re-integratiekandidaten en kortverblijvenden dat de maand na detentie werk behoudt of verkrijgt

	Werk behouden		Werk verkregen	
	kortverblijvenden	re-integratiekandidaten	kortverblijvenden	re-integratiekandidaten
2013	73%	53%	4%	4%
N totaal	1.159	3.063	6.452	17.269
2014	74%	55%	4%	4%
N totaal	1.423	2.660	8.248	17.341
2015	76%	59%	4%	5%
N totaal	1.274	2.420	7.398	15.660
2016	77%	60%	5%	6%
N totaal	1.085	2.206	5.602	14.371

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Van de re-integratiekandidaten die in de maand voor detentie werk hadden, werkt iets meer dan de helft (60%) na detentie nog steeds. Dit aandeel is iets groter bij uitstromers in 2015 en 2016 dan bij uitstromers uit 2013 en 2014. Kortverblijvenden behouden vaker een baan na detentie; ongeveer drie kwart van de werkende voor detentie werkt na detentie nog steeds. Slechts een klein deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die niet werkten voor detentie verkrijgt werk in de maand na detentie.

In tabel 5 is weergegeven wat voor type arbeidscontract de werkende re-integratiekandidaten hebben. Alleen re-integratiekandidaten die werk hadden in de eerste maand na uitstroom uit detentie zijn opgenomen in de tabel. Zij hebben (in deze

maand) voornamelijk een regulier arbeidscontract (ongeveer de helft) of werken via een uitzendbureau.

In tabel 6 is weergegeven hoe stabiel de banen van re-integratiekandidaten zijn die op enig moment in het jaar na detentie werk hebben. Ongeveer een derde van deze groep keert terug naar een werkgever van voor detentie en bijna de helft van deze groep weet een baan zes maanden of meer te behouden.³²

Tabel 5 Type contract van re-integratiekandidaten met werk in de eerste maand na detentie

	2013	2014	2015
Type contract			
Normaal arbeidscontract of stage	52%	52%	48%
Uitzendwerk	36%	36%	41%
Oproepwerk	8%	7%	8%
Sociale werkplaats	4%	5%	3%
<i>N</i> (werkenden in eerste maand na detentie)	2.022	1.847	1.725

Tabel 6 Baanstabieleit van re-integratiekandidaten met werk in het eerste jaar na detentie

	2013	2014	2015
Baan >=6 maanden behouden	45%	44%	-
Terug naar werkgever van voor detentie	35%	32%	31%
<i>N</i> (werkenden in eerste jaar na detentie)	5.142	5.005	4.663

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

In tabel 7 is weergegeven welk deel van de re-integratiekandidaten een startkwalificatie (een diploma op mbo 2 niveau, havo, vwo of hoger) heeft. Alleen re-integratiekandidaten die zijn geboren in Nederland na 1988 en waarvan het opleidingsniveau bekend is zijn in de tabel beschreven (zie paragraaf 3.2.3 Opleidingsniveaubestand (HOOGSTOPLTAB)); 72% van de re-integratiekandidaten is geboren na 1988 en in Nederland, en van die groep uitstromers uit 2014 is van 65% het opleidingsniveau voor instroom bekend, van de uitstromers uit 2015 is dat 78% en van de uitstromers uit 2016 84%. De groep re-integratiekandidaten waarvan het opleidingsniveau voor instroom bekend is, is over de tijd gevolgd.

Tabel 7 Aandeel re-integratiekandidaten met startkwalificatie³³

	2014	2015	2016
Laatste 1 oktober voor instroom	32%	32%	32%
Eerste 1 oktober na uitstroom	32%	33%	32%
Tweede 1 oktober na uitstroom	34%	34%	37%
Derde 1 oktober na uitstroom	36%	38%	37%
<i>N</i> (opleiding voor uitstroom bekend)	9.291	10.317	10.359

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

³² Doordat de CBS-gegevens over baankenmerken 2017 nog niet beschikbaar zijn, is het niet mogelijk om (op dezelfde manier) te bepalen of mensen die uitstromen in 2016 terugkeren naar een werkgever van voor detentie of of mensen die uitstromen in 2015 en 2016 zes maanden dezelfde baan behouden.

³³ Het opleidingsniveau voor de re-integratiekandidaten die in 2013 uitstroonden is niet bepaald omdat er geen informatie is over het opleidingsniveau voor 1 oktober 2013.

Ongeveer een op de drie re-integratiekandidaten heeft (minstens) een startkwalificatie voorafgaand aan detentie. Het aandeel re-integratiekandidaten dat een startkwalificatie heeft stijgt licht in de jaren na detentie. Van de uitstromers in 2016 hadden 3.297 ex-gedetineerden (32%) voor hun detentieperiode een startkwalificatie. Dit aantal is twee jaar na detentie toegenomen tot 3.844 (37%). Slechts een klein deel van de re-integratiekandidaten zonder startkwalificatie voor detentie lijkt na detentie een opleiding te behalen op het niveau van een startkwalificatie. Twee derde van de re-integratiekandidaten heeft geen startkwalificatie. Zij hebben een lagere opleiding afgerond dan mbo 2 niveau, havo of vwo. De meeste van hen hebben in het jaar na hun detentie het basisonderwijs of een opleiding VMBO-Basisberoepsgerichte of Kaderberoepsgerichte leerweg als hoogst behaalde opleiding (zie bijlage 3 tabel B3.2).

4.3 Huisvesting

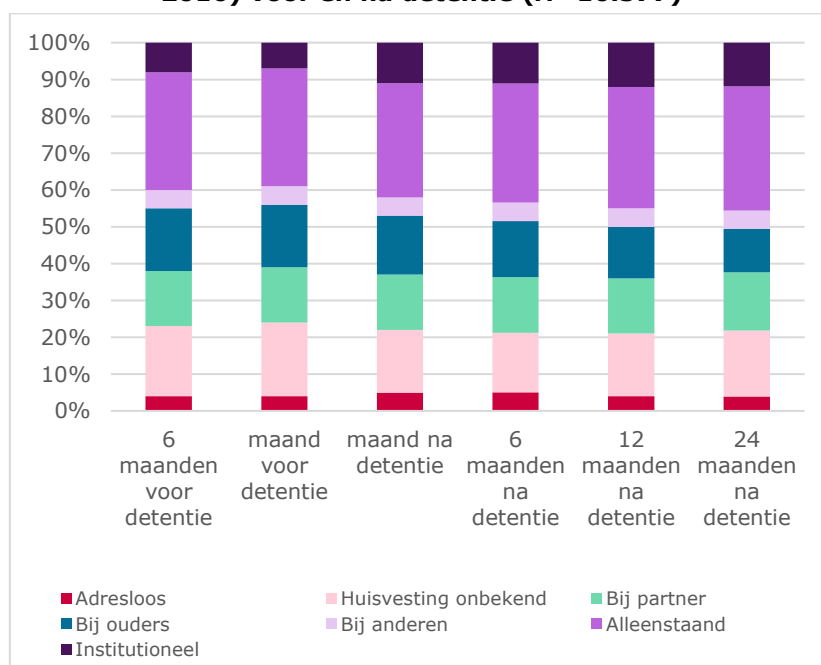
- 17% van de re-integratiekandidaten staat direct na detentie niet op een adres ingeschreven, dit zijn adreslozen (zonder uitkering), bankslapers of mensen die naar het buitenland (of terug naar hun thuisland) vertrekken.
- Daarnaast is er een groep van 5% van de re-integratiekandidaten die direct na detentie een uitkering voor adreslozen ontvangt. Van deze groep weten we zeker dat ze adresloos zijn.
- De meeste re-integratiekandidaten wonen zelfstandig (30%), bij hun partner (15%) of bij hun ouders (16%).
- Van de re-integratiekandidaten die voor detentie zelfstandig woonden, verliest een kwart zijn zelfstandige woonruimte, 15% komt bij ouders, partner, anderen of in een instelling terecht en 10% heeft geen adres.
- Van de kortverblijvenden die voor detentie zelfstandig woonden verliest 9% zijn zelfstandige woonruimte, 6% komt bij ouders, partner, anderen of in een instelling terecht en 3% heeft geen adres.
- Re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die voor detentie bij hun partner, ouders of anderen woonden hebben deze huisvestingssituatie na detentie het vaakst behouden (85% van de re-integratiekandidaten en 91% van de kortverblijvenden).
- Van de mensen die voor detentie adresloos waren of nergens stonden ingeschreven heeft een op de zeven kortverblijvenden na detentie onderdak, zelfstandig of bij anderen, van de re-integratiekandidaten is dit één op de drie.

In figuur 3 is de huisvestingssituatie weergegeven van de re-integratiekandidaten. Bijna een derde van de re-integratiekandidaten die zijn vrijgekomen in 2016 woont direct na detentie bij hun partner (15%) of bij ouders (16%). Nog eens 31% is alleenstaande, van deze mensen weten we niet of zij een eigen woonplek hebben, of slechts een briefadres. 5% woont bij anderen, ook bij deze mensen weten we niet zeker of dit stabiele huisvesting is, of dat zij slechts tijdelijk welkom zijn. Deze mensen hebben zich wel ingeschreven op het adres van een ander. Bankslapers, die van logeeradres naar logeeradres zwerven, zullen zich waarschijnlijk nergens inschrijven en daarom in de categorie huisvesting onbekend vallen. 17% van de re-integratiekandidaten valt in deze categorie huisvesting onbekend, naast bankslapers en adreslozen (zonder uitkering) zijn dit waarschijnlijk ook mensen die naar het buitenland of hun thuisland zijn vertrokken³⁴. 11% van de re-integratiekandidaten

³⁴ Meer dan de helft van deze groep is geboren in Nederland. Mensen geboren in landen die vrij tussen Nederland en hun geboorteland kunnen reizen (Nederlandse Antillen, Polen, Roemenië, Bulgarije) zijn oververtegenwoordigd

woont één maand na vrijlating in een instelling, dit aandeel was voor detentie nog lager (7%). Het kan gaan om een nieuwe detentie, of om een verblijf in een verslavingskliniek, psychiatrische kliniek of andere zorginstelling. 5% van de re-integratiekandidaten ontvangt een bijstandsuitkering als adresloze. Dit is zeer waarschijnlijk een onderschatting van het totale aantal daklozen, omdat alleen mensen die kunnen aantonen dat zij adresloos zijn voor deze uitkering in aanmerking komen. Daarnaast zijn er ook adreslozen zonder uitkering (die in de categorie huisvesting onbekend vallen) en daklozen met een briefadres (die nu in de categorie alleenstaand vallen). In de maanden na detentie verandert er weinig in hoe mensen wonen. Bij eerdere uitstroomcohorten is het beeld grotendeels hetzelfde (zie bijlage 3, tabel B3.3 voor de onderliggende cijfers en de overige uitstroomcohorten).

Figuur 3 Huisvestingssituatie re-integratiekandidaten (uitgestroomd in 2016) voor en na detentie (N=16.577)

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

In tabel 8 is weergegeven welk deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die in de maand voor detentie zelfstandig woonden en welk deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die voor detentie met anderen of in een instelling woonden, deze huisvesting in de maand na detentie hebben behouden. Ook is weergegeven welk deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die voor detentie geen adres had (of waarvan geen adres bekend was) na detentie wel huisvesting, zelfstandig of bij anderen, hebben verkregen.

in deze groep. Voor hen (een op de vijf mensen die nergens ingeschreven staan) is het aannemelijk dat ze (voor een deel) naar hun thuisland zijn vertrokken.

Tabel 8 Aandeel re-integratiekandidaten en kortverblijvenden dat de maand na detentie een bepaalde huisvestingssituatie behoudt of verkrijgt

Huisvestingssituatie na detentie	Voor detentie zelfstandig		Voor detentie met anderen of institutioneel		Voor detentie adresloos of onbekend	
	kort-verblijvenden	re-integratie kandidaten	kort-verblijvenden	re-integratie kandidaten	kort-verblijvenden	re-integratie kandidaten
2013 Zelfstandig	88%	74%	5%	9%	7%	14%
Met anderen/institutioneel	6%	16%	92%	84%	8%	18%
Adresloos of onbekend	6%	11%	3%	6%	85%	68%
<i>N</i> totaal	2.614	6.430	3.083	9.002	1.914	6.430
2014 Zelfstandig	91%	76%	5%	9%	7%	12%
Met anderen/institutioneel	5%	15%	92%	85%	7%	20%
Adresloos of onbekend	4%	9%	3%	6%	86%	68%
<i>N</i> totaal	3.422	6.532	3.949	8.688	2.300	4.781
2015 Zelfstandig	90%	75%	5%	9%	5%	11%
Met anderen/institutioneel	6%	17%	91%	84%	8%	20%
Adresloos of onbekend	4%	9%	4%	6%	86%	69%
<i>N</i> totaal	2.994	5.678	3.370	7.842	2.308	4.560
2016 Zelfstandig	91%	75%	6%	9%	5%	12%
Met anderen/institutioneel	6%	17%	91%	85%	6%	21%
Adresloos of onbekend	3%	8%	4%	6%	88%	68%
<i>N</i> totaal	2.231	5.284	2.582	7.253	1.874	4.040

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Van de re-integratiekandidaten (die uitstromen in 2016) die voor detentie zelfstandig wonen verliest een kwart zijn woonruimte, 17% komt bij ouders, partner, anderen of in een instelling terecht en 8% heeft geen adres. Deze laatste groep is adresloos (met of zonder uitkering), slaapt bij bekenden op de bank of verdwijnt naar het buitenland. Ook van de kortverblijvenden die voor detentie zelfstandig woonden verliest 9% zijn zelfstandige woonruimte. 6% komt bij ouders, partner, anderen of in een instelling terecht en 3% heeft geen adres. Mensen die voor detentie samenwoonden met (partner, ouders of) anderen keren na detentie het vaakst terug naar deze situatie. Van de mensen die voor detentie adresloos waren of nergens stonden ingeschreven heeft een op de zeven van de kortverblijvenden na detentie onderdak, zelfstandig of bij anderen, van de re-integratiekandidaten is dit één op de drie. Mogelijk omdat er tijdens langere detenties meer tijd is om huisvesting te regelen.

4.4 Schulden

- 29% van de re-integratiekandidaten is geregistreerd als wanbetaler bij zijn of haar zorgverzekeraar in het jaar voor detentie. Dit aandeel neemt af tot 23% twee jaar na vrijlating uit detentie.
- Van de re-integratiekandidaten die voor hun detentie geregistreerd waren als wanbetaler van hun zorgverzekering is net meer dan de helft (51%) na hun detentie nog steeds geregistreerd als wanbetaler, de andere helft is dat niet meer.

- Van de kortverblijvenden die voor detentie zijn geregistreerd als wanbetalers van hun zorgverzekering is 40% na detentie niet meer geregistreerd als wanbetaler.
- 16% van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden die voor detentie niet zijn geregistreerd als wanbetaler van hun zorgverzekering, zijn dat na detentie wel.

In tabel 9 is het aandeel re-integratiekandidaten weergegeven dat op 31 december is geregistreerd als wanbetaler bij zijn of haar zorgverzekering³⁵. Bijna 30% van de re-integratiekandidaten is geregistreerd als wanbetaler zorgverzekering. In 2013 en 2014 neemt het aandeel gedetineerden dat geregistreerd is als wanbetaler toe in het jaar na detentie en weer af in het jaar daarna. In 2015 en 2016 neemt het aandeel wanbetalers af naarmate de tijd vordert. Slecht een klein deel (0,1%) van de re-integratiekandidaten heeft in de schuldsanering gezeten.

Tabel 9 Re-integratiekandidaten geregistreerd als wanbetaler zorgverzekering op 31 december

	2013	2014	2015	2016
Laatste 31 december voor instroom in detentie	23%	29%	30%	29%
Een jaar na uitstroom uit detentie	31%	31%	29%	26%
2 jaar na uitstroom uit detentie	30%	29%	27%	23%
<i>N</i> (alle re-integratiekandidaten)	20.332	20.001	18.080	16.577

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Tabel 10 beschrijft het aandeel re-integratiekandidaten en kortverblijvenden dat is geregistreerd als wanbetaler van hun zorgverzekering na detentie apart voor mensen die voor detentie wel en niet waren geregistreerd als wanbetaler van hun zorgverzekering. 51% van de re-integratiekandidaten die voor detentie geregistreerd was als wanbetaler is dat na detentie nog steeds, bij kortverblijvenden is dit 60%. Het aandeel re-integratiekandidaten dat schulden behoudt is sinds 2013 gedaald, meer mensen krijgen deze basisvoorwaarde op orde. Bij 16% van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden in 2016 ontstaan schulden bij de zorgverzekeraar, zij waren voor detentie niet geregistreerd als wanbetaler, en zijn dat na detentie wel. Dit aandeel is gedaald sinds 2013. Er ontstaan dus minder problemen op deze basisvoorwaarde.

Tabel 10 Aandeel re-integratiekandidaten en kortverblijvenden dat het jaar na detentie zorgverzekeringsschulden behoudt of verkrijgt

	Schulden zorgverzekering behouden		Schulden zorgverzekering ontstaan	
	kortverblijvenden	re-integratiekandidaten	kortverblijvenden	re-integratiekandidaten
2013	64%	61%	21%	22%
<i>N</i> totaal	2.930	4.583	4.681	15.749
2014	65%	57%	21%	20%
<i>N</i> totaal	4.009	5.800	5.662	14.201
2015	62%	54%	20%	18%
<i>N</i> totaal	3.413	5.433	5.258	12.647
2016	60%	51%	16%	16%
<i>N</i> totaal	2.378	4.751	4.309	11.826

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

³⁵ Ex-gedetineerden zijn wanbetaler zorgverzekering voor detentie wanneer zij op de laatste 31 december voor instroom in detentie een achterstand van minimaal een half jaar hebben bij het betalen van hun zorgverzekeraar, ex-gedetineerden zijn wanbetaler na detentie wanneer zij op 31 december van het jaar na uitstroom uit detentie een achterstand van minimaal een half jaar bij het betalen van hun zorgverzekering hebben.

4.5 Samenloop tussen problemen op de verschillende basisvoorwaarden

- Mensen zonder geldig identiteitsbewijs hebben minder vaak werk, vaker geen geregistreerd inkomen en staan vaker niet ingeschreven op een adres. Dit is problematisch omdat bij het verkrijgen van werk, een uitkering of huisvesting een identiteitsbewijs nodig is.
- 19% van de mensen zonder geregistreerd inkomen staat geregistreerd als wanbetaler zorgverzekering, dit is lager dan onder mensen met een inkomen uit werk (23%) of een uitkering (30%).
- Relatief veel mensen die bij hun partner of ouders wonen hebben geen eigen inkomen, maar ook 21% van de alleenstaanden en 31% van de mensen die bij anderen woont heeft geen eigen inkomen.

Re-integratiekandidaten kampen met problemen op verschillende basisvoorwaarden. In tabel 11 is weergegeven in hoeverre re-integratiekandidaten (uitgestroomd in 2016) met problemen op een van de basisvoorwaarden ook problemen ervaren op een van de andere basisvoorwaarden. De problematische combinaties zijn paars gemarkeerd. Re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs hebben minder vaak werk (6% versus 12%) en vaker geen geregistreerd inkomen (40% versus 37%) dan kandidaten die wel een identiteitsbewijs hebben. 6% van de re-integratiekandidaten (voor wie we informatie hebben over of ze een identiteitsbewijs hebben) is adresloos, dit verschilt niet tussen mensen met en zonder geldig identiteitsbewijs. Wel is de huisvestingssituatie van re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs vaker onbekend dan van kandidaten met een identiteitsbewijs (21% versus 14%) en ook deze groep heeft waarschijnlijk geen stabiele huisvesting. Deze combinaties zijn problematisch omdat juist bij het vinden van werk, een (eigen) woning of het aanvragen van een uitkering een identiteitsbewijs nodig is.

Mensen zonder geregistreerd inkomen hebben minder vaak (19%) schulden bij hun zorgverzekeraar dan mensen met werk (23%) of een uitkering (32%). Deze combinatie van het niet ontvangen van een inkomen en het hebben van schulden bij de zorgverzekeraar is problematisch omdat het zonder inkomen lastig is om schulden af te betalen. Geen (eigen) inkomen hebben komt vaker voor maar is minder problematisch wanneer mensen bij hun partner of ouders wonen en op hen kunnen terugvallen. 42% van de mensen die bij hun ouders woont en 37% van de mensen die bij een partner woont heeft geen eigen inkomen. Echter ook 21% van de alleenstaanden en 31% van de mensen die bij anderen wonen heeft geen geregistreerd inkomen. Van de mensen waarvan de huisvestingssituatie onbekend is, heeft 74% geen geregistreerd inkomen³⁶. Deze combinatie is extra problematisch omdat het zonder adres (veel) lastiger is om een uitkering aan te vragen. Mensen met schulden bij hun zorgverzekeraar zijn vaker adresloos (8%) dan mensen zonder schulden (4%), maar hebben minder vaak een onbekende huisvestingssituatie. Deze combinaties zijn problematisch omdat het met schulden lastiger is om woonruimte te vinden.

³⁶ In de categorie huisvesting onbekend vallen ook mensen die naar het buitenland zijn vertrokken of naar hun thuisland zijn teruggekeerd. Het is mogelijk dat deze mensen in het buitenland een inkomen hebben.

Tabel 11 Situatie re-integratiekandidaten in de eerste maand na detentie

	ID-bewijs				Werk				Uitkering		Geen geregistreerd inkomen		Adresloos		Huisvesting onbekend		Bij partner		Bij ouders		Bij anderen		Alleenstaand		Institutioneel		Schulden z.v.		Geen schulden z.v.		N
	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
ID-bewijs	X	X	X	X	602	12%	2.497	51%	1.815	37%	272	6%	666	14%	758	15%	900	18%	253	5%	1.446	29%	619	13%	1.225	25%	3.689	75%	4.914		
Geen ID-bewijs	X	X	X	X	48	6%	430	54%	317	40%	51	6%	169	21%	79	10%	103	13%	20	3%	244	31%	129	16%	216	27%	579	73%	795		
Werk	602	93%	48	7%	X	X	X	X	X	X	16	1%	331	16%	446	21%	519	25%	108	5%	590	28%	108	5%	483	23%	1.635	77%	2.082		
Uitkering/toeslagen	2.497	85%	430	15%	X	X	X	X	X	X	847	10%	338	4%	1.155	14%	1.066	13%	437	5%	3.402	40%	1.220	14%	2.667	32%	5.788	68%	9.608		
Geen geregistreerd inkomen	1.815	85%	317	15%	X	X	X	X	X	X	0	0%	2.093	35%	905	15%	1.109	19%	238	4%	1.081	18%	568	10%	1.108	19%	4.886	82%	4.887		
Adresloos	272	84%	51	16%	16	2%	847	98%	0	0%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	324	38%	539	63%	863		
Huisvestingssituatie onbekend	666	80%	169	20%	331	12%	338	12%	2.093	76%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	274	10%	2.488	90%	2.889		
Bij partner	758	91%	79	9%	446	18%	1.155	46%	905	36%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	738	29%	1.768	71%	2.492		
Bij ouders	900	90%	103	10%	519	19%	1.066	40%	1.109	41%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	767	29%	1.927	72%	2.678		
Bij anderen	253	93%	20	7%	108	14%	437	56%	238	30%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	242	31%	541	69%	779		
Alleenstaand	1.446	86%	244	14%	590	12%	3.402	67%	1.081	21%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	1.380	27%	3.693	73%	5.003		
Institutioneel	619	83%	129	17%	108	6%	1.220	64%	568	30%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	543	29%	1.353	71%	1.873		
Schulden zorgverzekering	3.689	86%	216	15%	483	11%	2.677	63%	1.108	26%	324	8%	274	6%	738	17%	767	18%	242	6%	1380	32%	543	13%	X	X	X	X	12.309		
Geen schulden zorgverzekering	1.225	85%	579	14%	1.635	13%	5.788	47%	4.886	40%	539	4%	2488	20%	1768	14%	1927	16%	541	4%	3693	30%	1353	11%	X	X	X	X	4.268		

*Adresloosheid is bepaald met behulp van de uitkering voor adreslozen. Alle adreslozen in onze data ontvangen dus een uitkering.

De problematische situaties zijn paars gemarkeerd

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

4.6 Recidive

- Bijna de helft van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden recidiveert (minstens een keer) binnen 2 jaar na uitstroom uit detentie. Gemiddeld recidiveert een recidivist 2,7 keer. In totaal zorgen re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2016 voor meer dan 20 duizend nieuwe strafzaken.
- De situatie op de basisvoorwaarden hangt samen met recidive: re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs, zonder inkomen, werk, dagbesteding of een startkwalificatie en re-integratiekandidaten die adresloos zijn of schulden hebben bij hun zorgverzekeraar hebben een grotere kans om binnen 2 jaar te recidiveren.

4.6.1 Recidiveprevalentie, -frequentie en omvang

Een groot deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden recidiveert na hun vrijlating, zie tabel 12. In de tabel is beschreven welk deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden binnen twee jaar minstens één keer recidiveert (prevalentie), hoe vaak de gemiddelde recidivist recidiveert (frequentie) en het totale aantal nieuwe strafzaken door re-integratiekandidaten binnen twee jaar na uitstroom (omvang). Van de 17.279 re-integratiekandidaten die uitstromen in 2016 pleegt bijna de helft (49%) minstens één keer binnen de twee jaar na uitstroom opnieuw een delict dat heeft geleid tot een nieuwe afdoening door het OM of een veroordeling door een rechter. Gemiddeld hebben deze recidivisten 2,7 nieuwe strafzaken. Alle re-integratiekandidaten samen zijn in de twee jaar na uitstroom verantwoordelijk voor 131 nieuwe strafzaken per 100 personen. Ook van de 6.974 kortverblijvenden recidiveert bijna de helft (46%) minstens een keer binnen twee jaar na uitstroom. Deze recidivisten hebben gemiddeld 2,7 strafzaken. Alle kortverblijvenden samen zijn in de twee jaar na uitstroom verantwoordelijk voor 122 nieuwe strafzaken per 100 personen.

Tabel 12 Tweejarige recidiveprevalentie, -frequentie en -omvang

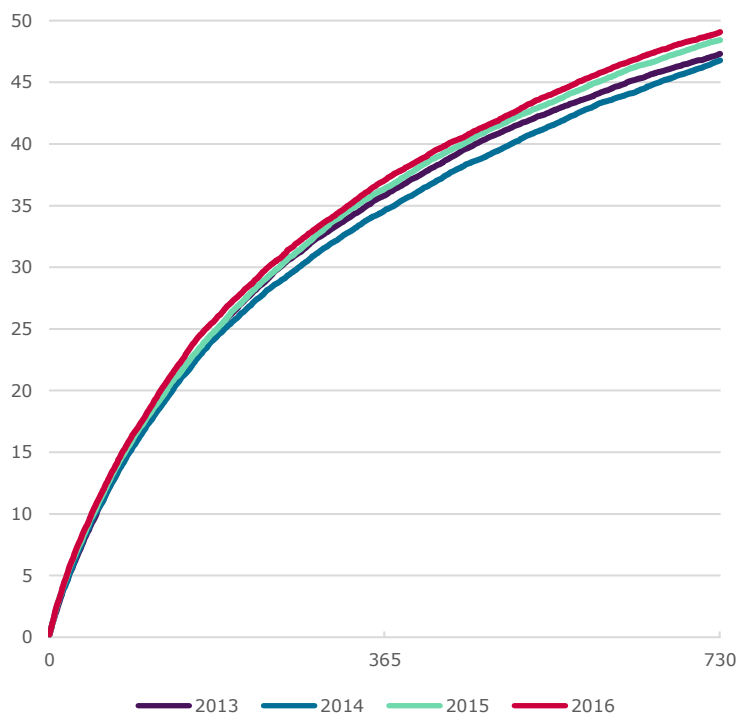
Re-integratiekandidaten	2013	2014	2015	2016
Prevalentie	47%	47%	48%	49%
Frequentie	2,7	2,7	2,7	2,7
Omvang per 100 re-integratiekandidaten	125	125	128	131
<i>N</i> (alle re-integratiekandidaten)	21.103	20.725 ³⁷	18.825	17.279
Kortverblijvenden	2013	2014	2015	2016
Prevalentie	44%	43%	45%	46%
Frequentie	2,6	2,6	2,6	2,7
Omvang per 100 kortverblijvenden	113	112	117	122
<i>N</i> (alle kortverblijvenden)	7.901	9.957	9.014	6.974

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN en OBJD

³⁷ In 2014 is één persoon uitgestroomd die volgens de OBJD recidivedelicten heeft gepleegd na zijn overlijden. Volgens de standaardmethoden van de recidivemonitor is deze persoon verwijderd uit de data. Daarom is de recidive hier berekend op een kleiner aantal dan de totale onderzoeksgroep zoals weergegeven in tabel 1.

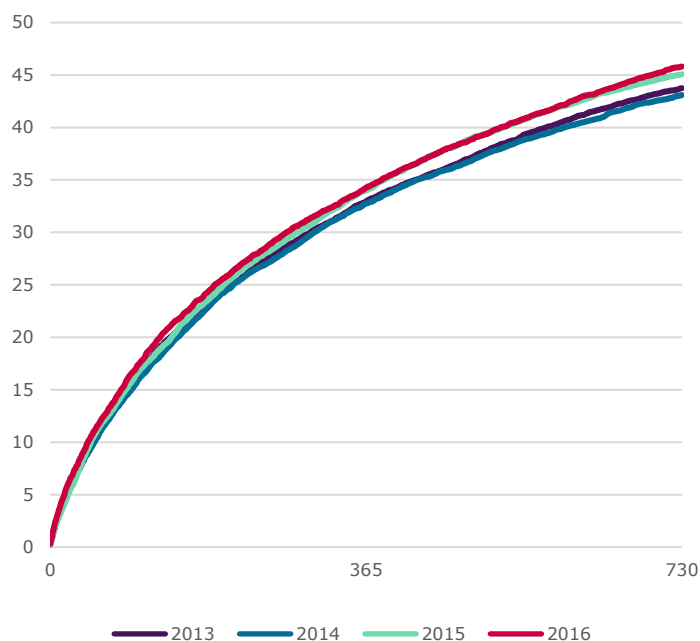
In figuur 4 is de recidiveprevalentie van re-integratiekandidaten per cohort weergegeven als functie van het aantal dagen tot (de eerste keer) recidive. Na een jaar is ongeveer een derde van de re-integratiekandidaten gerecidiveerd en na twee jaar is dat aandeel opgelopen tot 49%. De recidiveprevalentie van kortverblijvenden is weergegeven in figuur 5.

Figuur 4 Cumulatieve recidiveprevalentie van re-integratiekandidaten per cohort (N=77.932)

Bron: Eigen berekeningen op basis van OBJD

Figuur 5 Cumulatieve recidiveprevalentie van kortverblijvenden per cohort (N=33.846)

Bron: Eigen berekeningen op basis van OBJD

4.6.2 Recidiveprevalentie per situatie op de basisvoorwaarden

In tabel 13 wordt de tweejarige recidiveprevalentie van de re-integratiekandidaten weergegeven per cohort en per situatie op de basisvoorwaarden na uitstroom. Voor uitstroomcohort 2016 is daarnaast bekeken of er (significante) verschillen in recidiveprevalentie zijn tussen re-integratiekandidaten die hun basisvoorwaarden wel of niet op orde hebben.

Re-integratiekandidaten die direct na detentie geen geldig identiteitsbewijs hebben recidiveren vaker dan re-integratiekandidaten die na detentie wel een geldig identiteitsbewijs hebben (of mensen voor wie geen informatie is over of zij een identiteitsbewijs hebben).

De re-integratiekandidaten zonder inkomen, werk of dagbesteding in de maand na detentie recidiveren vaker dan zij die in de maand na detentie wel een inkomen hebben, werken en/of dagbesteding hebben. De kandidaten zonder startkwalificatie recidiveren ook vaker dan zij die (op de eerste 1 oktober na uitstroom) wel een startkwalificatie hebben.

Adreslozen recidiveren vaker dan re-integratiekandidaten met een ander type huisvesting in de maand na detentie. Re-integratiekandidaten die met hun partner wonen recidiveren het minst vaak. Re-integratiekandidaten die in het jaar na detentie schulden bij hun zorgverzekeraar hadden recidiveren vaker dan re-integratiekandidaten zonder schulden bij hun zorgverzekering. In het volgende hoofdstuk gaan we na of de samenhangen tussen de problematiek op de basisvoorwaarden en recidive blijft bestaan wanneer naar alle basisvoorwaarden tegelijk wordt gekeken en wanneer rekening wordt gehouden met achtergrondkenmerken.

Tabel 13 Tweejarige recidiveprevalentie van re-integratiekandidaten met en zonder problemen op de basisvoorwaarden na detentie

	2013	2014	2015	2016	p
Niet in DPAN	52%	50%	50%	50%	0,000***
Wel DPAN geen data over ID	47%	47%	49%	-	
Geen identiteitsbewijs	57%	57%	60%	57%	
Identiteitsbewijs	46%	46%	47%	49%	
Inkomen	47%	47%	49%	49%	0,003**
Geen geregistreerd inkomen	50%	49%	51%	52%	
Werk	32%	30%	33%	34%	0,000***
Geen werk	50%	49%	51%	52%	
Dagbesteding (werk of opleiding)	35%	34%	35%	37%	0,000***
Geen dagbesteding	51%	50%	52%	53%	
Startkwalificatie	39%	42%	43%	44%	0,000***
Geen startkwalificatie	50%	52%	54%	55%	
Adresloos	62%	63%	64%	65%	0,000***
Huisvestingssituatie onbekend	52%	51%	53%	54%	
Bij partner	36%	34%	36%	35%	
Bij ouders	51%	48%	53%	51%	
Bij anderen	41%	38%	39%	39%	
Alleenstaand	47%	48%	48%	50%	
Institutioneel	59%	59%	61%	61%	
Schulden zorgverzekering	48%	48%	50%	52%	0,001**
Geen schulden zorgverzekering	49%	48%	49%	49%	
<i>N</i>	20.332	20.001	18.080	16.577	16.577

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

5 Samenhang tussen situatie op basisvoorwaarden onderling en met recidive

In dit hoofdstuk gaan we voor de re-integratiekandidaten na welke samenhang er bestaat tussen de situatie op de basisvoorwaarden en het hebben van werk na detentie en recidive. Daarbij houden we rekening met persoonlijke kenmerken, zoals geslacht, leeftijd en herkomst, met het strafrechtelijk verleden en met het arbeidsmarktverleden. Voor een aantal kenmerken hebben we niet voor alle re-integratiekandidaten informatie. Voor minder dan 1% van de mensen hebben we geen informatie over of zij werken, een uitkering ontvangen of een opleiding volgen en geen informatie over hun werkervaring. Deze mensen worden wel meegenomen in de analyses, we gaan er vanuit dat zij geen inkomen hebben, geen opleiding volgen en geen werkervaring hebben³⁸. Van 2 personen is het geslacht onbekend, daarbij gaan we er vanuit dat het mannen zijn. Voor ongeveer 1% van de mensen zijn een of meerdere kenmerken op het gebied van het strafrechtelijk verleden onbekend. Deze mensen laten we weg uit de modellen, omdat we willen controleren voor de detentieduur, de leeftijd van het eerste justitiecontact en het aantal eerdere (zeer ernstige) delicten. De modellen worden geschat op de vier uitstroomcohorten gezamenlijk op een totaal van 74.478 personen die uitstromen na een detentie van 2 weken of langer. Tabel B4.1 geeft een overzicht van alle kenmerken die worden meegenomen in de analyses.³⁹ Tenzij anders vermeld zijn de onafhankelijke variabelen gemeten in de eerste maand na uitstroom uit detentie.⁴⁰

5.1 Samenhang basisvoorwaarden met de kans op werk na detentie

- 34% van de re-integratiekandidaten heeft op enig moment werk in de twee jaar na detentie.
- Re-integratiekandidaten met een geldig identiteitsbewijs hebben een grotere kans op werk dan re-integratiekandidaten zonder identiteitsbewijs.
- Re-integratiekandidaten die na detentie bij hun partner, ouders of anderen wonen hebben de grootste kans op werk, groter dan alleenstaanden, adreslozen en mensen die in een instelling wonen.
- Mensen met schulden hebben geen grotere of kleinere kans op werk dan mensen zonder schulden.

³⁸ Dit is waarschijnlijk terecht, wanneer zij wel zouden werken of een opleiding volgen zouden ze wel in SECMBUS gevonden worden en zouden we dus wel informatie hierover hebben.

³⁹ Analyses van de correlaties en VIF-waarden geven aan dat alle variabelen samen kunnen worden opgenomen in de modellen. Er zijn geen correlaties groter dan 0,7 of VIF-waarden groter dan 5 gevonden.

⁴⁰ Van iemand die in januari uitstroomt uit detentie, bekijken we of deze persoon een identiteitsbewijs heeft direct bij uitstroom, de huisvestingssituatie, inkomensbronnen, of iemand een opleiding volgt en of iemand in de schuldsanering zit in februari en het opleidingsniveau en of iemand wanbetaler van de zorgverzekering is in het jaar voor detentie.

Van alle re-integratiekandidaten heeft 34% in ten minste 1 maand in de 2 jaar na detentie inkomen uit werk. De mensen die op enig moment na detentie werken, werken gemiddeld 11 van de 24 maanden. De helft van de re-integratiekandidaten die in ten minste in 1 maand in de 2 jaar na detentie werkt, werkt 10 maanden of meer. In deze paragraaf bekijken we welke basisvoorwaarden samenhangen met de kans om (ten minste één maand in de 2 jaar na detentie) werk te hebben⁴¹. We schatten in een lineair kansmodel de kans op werk rekening houdend met de situatie op de (andere) basisvoorwaarden en de controlevariabelen⁴².

Re-integratiekandidaten met een geldig identiteitsbewijs hebben een grotere kans op werk dan mensen zonder identiteitsbewijs of mensen voor wie geen informatie beschikbaar is over of zij een identiteitsbewijs hebben (zie tabel 14). Dit bevestigt verwachting 1a. Re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs hebben een 3,8 procentpunt kleinere kans om na detentie werk te hebben. Re-integratiekandidaten die adresloos zijn of in een instelling wonen hebben (3,8 respectievelijk 4,1 procentpunt) minder kans op werk dan alleenstaanden. Mensen die bij hun partner, ouders of anderen wonen hebben juist meer kans op werk dan alleenstaanden. Dit is in lijn met verwachting 4c dat mensen met stabiele huisvesting een grotere kans op werk zullen hebben. Mensen met een startkwalificatie hebben (2,4 procentpunt) meer kans op werk dan mensen zonder startkwalificatie. Dit is in lijn met verwachting 3a dat re-integratiekandidaten met een startkwalificatie een grotere kans op werk zouden hebben. Of mensen een betalingsachterstand van hun zorgverzekering hebben, hangt niet samen met de kans dat iemand na detentie werk vindt. Dit is niet in lijn met verwachting 5b dat mensen met schulden minder kans op werk zouden hebben.

⁴¹ We hebben ook bekeken welke basisvoorwaarden samenhangen met de kans om in ten minste drie maanden en ten minste zes maanden binnen twee jaar na uitstroom uit detentie werk te hebben. 29% heeft in ten minste drie maanden werk, 23% heeft in ten minste zes maanden werk. Het effect van basisvoorwaarden op de kans om drie of zes maanden werk te hebben is vergelijkbaar met het effect om ten minste één maand werk te hebben: mensen met een geldig identiteitsbewijs, een startkwalificatie en zij die wonen bij partner, ouders of anderen hebben een grotere kans op (één, drie of zes maanden) werk, mensen die adresloos zijn of institutioneel wonen hebben een kleinere kans op werk. Schulden hangen niet samen met de kans om (één, drie of zes maanden) werk te hebben.

⁴² De modellen zijn geschat op alle vier uitstroomcohorten gezamenlijk. Bij het bepalen van de standaardfouten is er rekening mee gehouden dat personen in meerdere uitstroomcohorten kunnen voorkomen. In bijlage 4 (tabel B4.2) zijn de modellen voor de aparte cohorten gepresenteerd.

Tabel 14 Samenhang tussen situatie op de basisvoorwaarden en de kans op werk na detentie (lineair kansmodel)

	Model 1
Identiteitsbewijs (ref= geldig ID)	
Geen geldig identiteitsbewijs	-0,038***
Identiteitsbewijs onbekend	-0,015***
Niet in DPAN	-0,022***
Huisvesting (ref= alleenstaand)	
Adresloos	-0,038***
Huisvesting onbekend	0,005
Bij partner	0,045***
Bij ouders	0,065***
Bij anderen	0,017*
Institutioneel	-0,041***
Opleiding (ref= startkwalificatie)	
Geen startkwalificatie	-0,024***
Opleiding onbekend	0,001
Schulden (wanbetaler zorgverzekering)	
Constante	0,345***
R kwadraat	0,332
N	74778

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

In het model is gecontroleerd voor: geslacht, leeftijd, (thuiswonende) kinderen jonger dan 21, etnische herkomst, delicttype, strafrechtelijk verleden, arbeidsmarktverleden en voor het kwartaal van uitstroom. Zie tabel B4.2 (bijlage 4) voor de complete modellen.

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

5.2 Samenhang basisvoorwaarden met recidive

- Re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs hebben een grotere kans om te recidiveren dan re-integratiekandidaten met een geldig identiteitsbewijs.
- Mensen die werken of een opleiding volgen hebben een kleinere kans om te recidiveren dan mensen zonder dagbesteding.
- Adreslozen, mensen die nergens staan ingeschreven en mensen die in een instelling wonen hebben de grootste kans om te recidiveren, mensen die samenwonen met een partner, ouders of anderen hebben de kleinste kans om te recidiveren.
- Opleidingsniveau en schulden hangen niet samen met de kans om te recidiveren.
- Adresloosheid hangt sterker samen met recidive voor vrouwen dan voor mannen. Het is daarom extra belangrijk om huisvesting te regelen voor vrouwen.
- Een uitkering hangt sterker (negatief) samen met recidive naarmate mensen meer eerdere delicten hebben gepleegd en als mensen schulden hebben. Om recidive te voorkomen is het dus extra belangrijk om een inkomen te regelen voor mensen met veel eerdere delicten en mensen met schulden.
- Er zijn verschillen tussen typen banen. Re-integratiekandidaten die langer dan zes maanden dezelfde baan behouden recidiveren minder dan andere werkende re-integratiekandidaten.

We volgen re-integratiekandidaten twee jaar vanaf de dag dat zij uitstromen en bekijken per dag of zij recidiveren of niet. Bijna de helft (49% in 2016) van de re-integratiekandidaten pleegt binnen twee jaar opnieuw een delict waarvoor hij of zij wordt veroordeeld (zie tabel 12). In de coxregressiemodellen bekijken we welke

basisvoorwaarden samenhangen met de kans om te recidiveren (zie tabel 15)⁴³. We schatten twee modellen. In het eerste model bekijken we de samenhang tussen basisvoorwaarden en recidive, wanneer rekening wordt gehouden met de controlevariabelen. In het tweede model zijn daarnaast interactie-effecten opgenomen. Dit geeft inzicht in verschillen tussen groepen in de samenhang tussen basisvoorwaarden en recidive.

Tabel 15 Samenhang tussen situatie op de basisvoorwaarden en recidive na detentie (coxregressiemodel)

	Model 1	Model 2
Identiteitsbewijs (ref=geldig identiteitsbewijs)		
Geen geldig identiteitsbewijs	1,213***	1,205***
Identiteitsbewijs onbekend	0,998	1,009
Niet in DPAN	1,102***	1,103***
Inkomen (ref=geen inkomen)		
Werk	0,765***	0,893
Uitkering	0,974	1,136*
Volgt opleiding	0,715***	0,736***
Huisvesting (ref=alleenstaand)		
Adresloos	1,311***	1,061
Huisvesting onbekend	1,156***	1,166***
Bij partner	0,826***	0,826***
Bij ouders	0,908***	0,912***
Bij anderen	0,891***	0,896***
Institutioneel	1,143***	1,140***
Opleiding (ref= startkwalificatie)		
Geen startkwalificatie	0,997	0,998
Opleiding onbekend	0,889***	0,895***
Schulden (wanbetaler zorgverzekering)		
	0,982	1,027
Interacties		
Vrouw X adresloos		1,307**
Aantal eerdere delicten X werk		1,004
Aantal eerdere delicten X uitkering		0,994***
Leeftijd eerste delict X werk		0,990*
Leeftijd eerste delict X uitkering		0,999
Leeftijd eerste delict X adresloos		1,011**
Schulden X werk		1,08
Schulden X uitkering		0,916**
Controlevariabelen	Ja	Ja
N	74.778	74.778

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

In het model is gecontroleerd voor: geslacht, leeftijd, (thuiswonende) kinderen jonger dan 21, etnische herkomst, delicttype, strafrechtelijk verleden, arbeidsmarktverleden en voor het kwartaal van uitstroom. Zie tabel B4.3 (bijlage 4) voor de complete modellen.

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

⁴³ De modellen zijn geschat op alle vier uitstroomcohorten gezamenlijk. Bij het bepalen van de standaardfouten is rekening gehouden met dat personen in meerdere uitstroomcohorten kunnen voorkomen. In bijlage 4 (tabel B4.3) zijn de modellen voor de aparte cohorten gepresenteerd.

5.2.1 *Samenhang tussen basisvoorwaarden en recidive*

Zoals verwacht in hypothese 1b hebben re-integratiekandidaten zonder geldig identiteitsbewijs een grotere kans om te recidiveren dan re-integratiekandidaten die wel een geldig identiteitsbewijs hebben (tabel 15, model 1). Mensen die werken of een opleiding volgen hebben een kleinere kans op recidive. Dit bevestigt hypothese 2b dat dagbesteding (werk of een opleiding) de kans op recidive verkleint. Mensen met een uitkering recidiveren niet significant minder dan mensen zonder inkomen, hypothese 2a dat een inkomen (uit werk of een uitkering) leidt tot minder recidive wordt dus niet volledig bevestigd. Adreslozen hebben de grootste kans om te recidiveren, gevolgd door re-integratiekandidaten die in een instelling wonen en re-integratiekandidaten die nergens ingeschreven staan. Re-integratiekandidaten die samenwonen met hun partner, ouders of anderen hebben juist een kleinere kans om te recidiveren dan re-integratiekandidaten die alleen een huishouden voeren. Dit is in lijn met hypothese 4a dat stabiele huisvesting de kans op recidive verkleint, en hypothese 4b dat vooral dakloosheid de kans op recidive vergroot. Ten opzichte van re-integratiekandidaten die alleen een huishouden voeren hebben daklozen een 31% grotere kans om te recidiveren. Of re-integratiekandidaten een startkwalificatie hebben hangt niet samen met de recidivekans. Mensen met een startkwalificatie recidiveren wel minder (zoals blijkt in tabel 13), maar dit komt omdat zij vaker werk hebben. Wanneer gecontroleerd is voor of re-integratiekandidaten werk hebben, hangt een startkwalificatie niet meer samen met de recidivekans. Hypothese 3b wordt dus niet bevestigd. In hypothese 5a verwachten we dat re-integratiekandidaten met schulden een grotere kans hebben om te recidiveren. Hiervoor worden geen aanwijzingen gevonden; of re-integratiekandidaten geregistreerd staan als wanbetaler van hun zorgverzekeraar hangt niet samen met hun recidivekans.

5.2.2 *Individuele verschillen in het belang van basisvoorwaarden voor recidive*

Op basis van theorie en eerder onderzoek verwachten we dat het effect van basisvoorwaarden op recidive mogelijk zou verschillen tussen groepen. Om dit te onderzoeken hebben we interacties opgenomen in de modellen. In model 2 (zie tabel 15) worden de significante interacties gepresenteerd.

Ten eerste verwachten we dat een inkomen (uit werk of een uitkering) voor mannen belangrijker zou zijn dan voor vrouwen (hypothese 6a). Dit blijkt echter niet zo te zijn, een inkomen uit werk of een uitkering vermindert de recidivekans voor mannen niet sterker dan voor vrouwen.⁴⁴ Ook verwachten we dat huisvesting meer effect zou hebben op recidive voor vrouwen dan voor mannen (hypothese 6b). Eerder onderzoek stelde dat huisvesting erg belangrijk was voor de re-integratie van vrouwelijke gedetineerden, maar liet nog niet eerder zien dat dit belangrijker is voor vrouwen dan voor mannen. Wij vinden dat adresloze vrouwen 31% meer kans hebben om te recidiveren dan vrouwen die niet adresloos zijn, terwijl adresloosheid voor mannen niet samenhangt met de kans dat zij recidiveren. Dit bevestigt hypothese 6b.

Omdat jongeren makkelijker kunnen terugvallen op ouders of anderen, verwachten we dat een inkomen uit werk of een uitkering een sterker effect op recidive zou hebben naarmate mensen ouder zijn (hypothese 6c). We vinden hier echter geen bewijs voor. De samenhang tussen een inkomen en recidive verschilt niet significant tussen leeftijdsgroepen.

⁴⁴ De interacties die niet significant waren zijn weggelaten uit het gepresenteerde model.

We verwachten dat het op orde hebben van de basisvoorwaarden een sterker effect heeft op recidive voor mensen met een hoog recidiverisico (hypothese 6d). Daarom testen we of werk of een uitkering sterker samenhangt met recidive voor re-integratiekandidaten met een groter en ernstiger delictverleden en voor mensen die op jongere leeftijd voor het eerst met justitie in aanraking kwamen. We vinden geen sterkere samenhang tussen werk of een uitkering en recidive afhankelijk van hoeveel eerdere zeer ernstige delicten re-integratiekandidaten hebben. Ook vinden we geen sterkere samenhang tussen werk en recidive afhankelijk van hoeveel eerdere delicten mensen hebben. Wel vinden we dat een uitkering sterker negatief samenhangt met recidive naarmate re-integratiekandidaten meer eerdere delicten hebben. Mensen met meer eerdere delicten hebben een grotere kans om te recidiveren, maar dit effect is veel minder sterk wanneer re-integratiekandidaten een uitkering hebben. Tegengesteld aan de verwachting hangt werk juist sterker (negatief) samen met recidive naarmate mensen op hogere leeftijd voor het eerst met justitie in aanraking kwamen. Omdat we verwachten dat basisvoorwaarden extra belangrijk zijn voor mensen met een hoog recidiverisico (hypothese 6d) testen we ook of adresloosheid een sterker effect heeft voor re-integratiekandidaten met veel eerdere delicten en voor mensen die op jonge leeftijd voor het eerst met justitie in aanraking kwamen. De samenhang tussen adresloosheid en recidive hangt niet af van het aantal eerdere delicten, en tegengesteld aan wat we verwachten hangt adresloosheid juist sterker samen met recidive naarmate re-integratiekandidaten ouder waren toen ze voor het eerst met justitie in aanraking kwamen. Hoewel we verwachtten dat basisvoorwaarden vooral belangrijk zouden zijn voor mensen die hun criminele carrière op jonge leeftijd zijn begonnen, vinden we dat werk en onderdak sterker samenhangen met recidive naarmate mensen ouder waren toen ze voor het eerst met justitie in contact kwamen.

Ook verwachten we dat problemen op de basisvoorwaarden elkaar versterken. Het niet hebben van een identiteitsbewijs maakt het lastiger om werk, een uitkering of huisvesting te regelen (hypothese 6e). We vinden echter geen sterkere samenhang tussen werk, een uitkering of adresloosheid en recidive voor mensen zonder geldig identiteitsbewijs. Ook het niet hebben van een inkomen en het hebben van schulden kunnen elkaar mogelijk versterken (6f). Vooral mensen die een betalingsachterstand bij de zorgverzekeraar hebben, hebben een kleinere kans op recidive als zij een uitkering ontvangen dan als ze geen (geregistreerd) inkomen hebben. Dit is in lijn met hypothese 6f dat een inkomen extra belangrijk is voor mensen met schulden.

In alle modellen controleren we voor geslacht en voor of mensen samenwonen met een partner of met kinderen jonger dan 21. Daarbij bekijken we ook of de samenhang tussen samenwonen met een partner of met kinderen en recidive verschilt tussen mannen en vrouwen. Deze verschillen zijn niet significant.

5.2.3 Samenhang tussen baankenmerken van werkende re-integratiekandidaten en recidive

Uit tabel 15 blijkt dat mensen die direct na detentie werk hebben minder kans hebben om te recidiveren. Op basis van de theorie verwachten we dat er verschillen zijn tussen banen in het effect op recidive. We verwachten dat vooral mensen die langere tijd dezelfde baan behouden en mensen die terugkeren naar dezelfde werkgever als waar ze voor detentie werkten profiteren van sociale controle op het werk en daarom minder recidiveren (hypothese 2c). Om dit te testen schatten we in cox-regressiemodellen de recidive binnen twee jaar, op een selectie van personen die ten minste één maand in het eerste jaar na uitstroom uit detentie werk hebben (zie

tabel 16)⁴⁵. Voor deze personen bekijken we de invloed van het terugkeren naar een werkgever van voor detentie en het zes maanden of langer behouden van een baan. De meest recente informatie over deze baankenmerken is van 2016, daarom bekijken we deze effecten alleen voor re-integratiekandidaten die uitstromen in 2013 en 2014. In tabel 16 is het model over deze twee uitstroomcohorten gezamenlijk gepresenteerd.⁴⁶

Of mensen terugkeren naar een werkgever van voor detentie hangt niet samen met de recidivekans. Re-integratiekandidaten die zes maanden of langer dezelfde baan behouden hebben een kleinere kans om te recidiveren dan re-integratiekandidaten die daar niet in slagen (hypothese 2c). Dit wordt mogelijk verklaard doordat mensen die langer een baan behouden meer sociale contacten met collega's aanknopen en meer te verliezen hebben, maar kan ook veroorzaakt worden doordat die mensen die zes maanden een baan behouden veel vaker werk hebben dan andere mensen die in ten minste één maand werk hebben. Om dit laatste effect uit te sluiten is in de modellen ook gecontroleerd voor het totale aantal maanden dat mensen werken in de twaalf maanden na detentie. Ook hiervoor gecontroleerd is de recidivekans 42% kleiner voor mensen die zes maanden dezelfde baan behouden dan voor mensen die daar niet in slagen. Dit is een aanwijzing dat een baan niet alleen beschermt tegen recidive omdat het een legaal inkomen en dagbesteding biedt, maar ook omdat het de sociale controle vergroot.

Tabel 16 Samenhang tussen werkkenmerken van werkende re-integratiekandidaten en recidive (coxregressiemodel)

	Model 1 (2013 en 2014)
Baanstabiliteit	
Zelfde werkgever als voor detentie	1,074
Zelfde baan 6 maanden of langer behouden	0,584***
Aantal maanden werk in eerste jaar na detentie	0.988*
Controlevariabelen	Ja
N	10.055

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

In het model is gecontroleerd voor: identiteitsbewijs, of mensen een opleiding volgen, huisvestingssituatie, opleidingsniveau, schulden (zorgverzekeraar), geslacht, leeftijd, (thuiswonende) kinderen jonger dan 21, etnische herkomst, delicttype, strafrechtelijk verleden, arbeidsmarktverleden en voor het kwartaal van uitstroom. Zie tabel B4.4 (bijlage 4) voor de complete modellen.

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

⁴⁵ 25% van de re-integratiekandidaten heeft (in ten minste in één maand) werk in het eerste jaar na detentie.

⁴⁶ Bij het bepalen van de standaardfouten is rekening gehouden met dat personen in zowel 2013 als 2014 kunnen uitstromen. In bijlage 4 (tabel B4.4) zijn de modellen voor de twee cohorten apart gepresenteerd.

5.3 Variatie binnen individuen over tijd; recidiveren mensen meer wanneer zij problemen op basisvoorwaarden hebben?

- Mensen hebben een grotere kans om te recidiveren in maanden waarin ze adresloos zijn en een kleinere kans in maanden waarin ze in een instelling wonen dan zichzelf in andere maanden.
- Over of mensen een grotere of juist kleinere kans hebben om te recidiveren in maanden waarin zij werken, een uitkering ontvangen of een opleiding volgen zijn de resultaten minder eenduidig.
- Mensen die in meer maanden werken of een opleiding volgen hebben een kleinere kans om te recidiveren dan andere mensen die dit in minder maanden of nooit doen.
- Mensen die in meer maanden adresloos zijn, een onbekende huisvestingssituatie hebben of in een instelling wonen hebben een grotere kans om te recidiveren dan andere mensen; mensen die in meer maanden bij hun partner wonen hebben juist een kleinere kans om te recidiveren dan anderen.

Om meer inzicht te krijgen in het effect van de situatie op de basisvoorwaarden bekijken we of mensen een grotere kans hebben om te recidiveren *wanneer* de basisvoorwaarden niet op orde zijn, dan wanneer dit wel het geval is. We vergelijken dus mensen in maanden dat zij bijvoorbeeld adresloos zijn met zichzelf in andere maanden. Van alle re-integratiekandidaten hebben we in de maand van uitstroom uit detentie en de 24 maanden na uitstroom uit detentie (dus totaal 25 maanden) informatie over of zij in die maand (minstens één keer) recidiveren, of zij in die maand werken, een uitkering ontvangen of staan ingeschreven bij een opleiding. Ook over de huisvestingssituatie hebben we gegevens per maand.⁴⁷ We schatten zowel binnenpersoonseffecten, daarin vergelijken we maanden *binnen* personen (is de recidivekans groter in maanden dat iemand adresloos is dan zijn eigen recidivekans in andere maanden), als tussenpersoonseffecten, daarin vergelijken we verschillende personen (is de recidivekans van mensen die in veel maanden adresloos zijn groter dan de recidivekans van andere mensen die in minder maanden of nooit adresloos zijn). Op basis van de theorie verwachten we dat mensen een kleinere kans op recidive hebben wanneer zij werk hebben (hypothese 2d) en een grotere recidivekans wanneer zij adresloos zijn (hypothese 4d). 48% van de re-integratiekandidaten recidiveert in een of meerdere van de 25 maanden na uitstroom.⁴⁸

Zoals verwacht in hypothese 4d is iemands recidivekans groter in maanden waarin hij adresloos is dan zijn kans in anderen maanden. Dit effect is alleen significant in de uitstroomcohorten 2015 en 2016. Daarnaast zien we dat mensen in alle uitstroomcohorten een significant kleinere recidivekans hebben wanneer zij in een instelling wonen dan zichzelf in andere maanden. Wanneer mensen bij hun partner, ouders of anderen gaan wonen verandert hun kans om te recidiveren in een maand

⁴⁷ Als iemand op 14 december uitstroomt tellen recidivedelicten tussen 14 en 31 december als recidive in maand 0, van 1 tot 31 januari als recidive in maand 1. Als iemand werkt, een opleiding volgt of een uitkering ontvangt in december is dat maand 0, in januari maand 1. Huisvesting in maand 0 is de situatie op precies 14 december, in maand 1 is de situatie op precies 14 januari.

⁴⁸ Er zijn geen mensen die in alle 25 maanden recidiveren. 48% van de mensen heeft dus zowel maanden waarin zij recidiveren als maanden waarin zij niet recidiveren. De binnenpersoonseffecten worden alleen bepaald op basis van verschillen binnen mensen, daardoor hebben alleen mensen met verschillende waarden (zowel maanden met als maanden zonder recidive) invloed op de schatting van de binnenpersoonseffecten. Dit zijn respectievelijk 9519, 9303, 8741, 8103 mensen in 2013, 2014, 2015 en 2016.

niet significant. De tussenpersoonseffecten laten zien dat mensen die in meer maanden adresloos zijn, een onbekende huisvestingssituatie hebben of institutioneel wonen een grotere kans op recidive hebben dan mensen die dit minder vaak of niet doen. Mensen die in meer maanden bij hun partner wonen hebben juist een kleinere recidivekans dan mensen die dit minder vaak of niet doen. Mensen die vaak institutioneel wonen hebben mogelijk allerlei problemen waarvoor ze worden opgenomen in een (gesloten) instelling, dit verklaart mogelijk waarom deze mensen een grotere recidivekans hebben, maar juist niet in de maanden dat ze institutioneel wonen.

De resultaten op het gebied van inkomen en dagbesteding zijn minder eenduidig. Zoals verwacht in hypothese 2d zien we dat re-integratiekandidaten die uitstromen in 2013, 2014 en 2015 een kleinere kans op recidive hebben in maanden dat zij werk hebben dan zichzelf in andere maanden. Re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2016 hebben echter juist een grotere recidivekans wanneer zij werk hebben. Re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2013 en 2014 hebben een kleinere recidivekans wanneer zij een uitkering ontvangen dan zichzelf in andere maanden. Uitstromers in 2015 en 2016 hebben juist een grotere kans om te recidiveren in maanden dat zij een uitkering ontvangen. Wanneer mensen een opleiding gaan volgen verandert hun recidivekans nauwelijks. De tussenpersoonseffecten laten zien dat mensen die in meer maanden werken of een opleiding volgen een kleinere kans hebben om te recidiveren dan mensen die dit in minder maanden of nooit doen. Op basis van de uitstroomcohorten 2013, 2014 en 2015 wordt hypothese 2d bevestigd, wat erop wijst dat werk de kans op recidive verkleint. De resultaten voor uitstroomcohort 2016 laten zien dat mensen die vaak werken wel een kleinere recidivekans hebben, maar dat mensen niet minder kans hebben om te recidiveren *wanneer* zij werken. Dit wijst erop dat werk niet per se leidt tot minder recidive, maar dat mensen die (ervoor kiezen om te) werken, wel minder recidiveren.

Tabel 17 Samenhang tussen recidive van een persoon in een maand en situatie op de basisvoorwaarden in die maand (BWRE lineair kansmodel)

	2013	2014	2015	2016
Binnenpersoonseffecten				
Inkomenssituatie (ref geen inkomen)				
Werk	-0,014***	-0,010***	-0,006***	0,003*
Uitkering	-0,009***	-0,007***	0,003*	0,013***
Volgt opleiding	-0,005	-0,008**	-0,004	0,000
Huisvestingsituatie (ref alleenstaand)				
Adresloos	0,001	0,003	0,008***	0,013***
Onbekend	0,001	-0,005***	0,003	0,001
Bij partner	-0,001	-0,003	-0,001	0,002
Bij ouders	-0,002	0,001	0,002	0,005*
Bij anderen	0,003	-0,001	0,002	0,001
Institutioneel	-0,019***	-0,020***	-0,022***	-0,025***
Tussenpersoonseffecten				
Inkomenssituatie (ref geen inkomen)				
Werk	-0,017***	-0,017***	-0,021***	-0,021***
Uitkering	0,004**	0,002	0,004*	0,000
Volgt opleiding	-0,013***	-0,013***	-0,017***	-0,017***
Huisvestingsituatie (ref alleenstaand)				
Adresloos	0,028***	0,031***	0,031***	0,031***
Onbekend	0,004*	0,009***	0,009***	0,010***
Bij partner	-0,009***	-0,008***	-0,006***	-0,008***
Bij ouders	-0,003	-0,003*	-0,001	-0,002
Bij anderen	-0,005*	-0,004	-0,004	-0,004
Institutioneel	0,006*	0,009***	0,012***	0,018***
Controlevariabelen	Ja	Ja	Ja	Ja
Constante	0,156***	0,160***	0,168***	0,222***
N	20.176	19.854	17.963	16.485

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

In de modellen is gecontroleerd voor: incapacitatie, geslacht, leeftijd (op moment van uitstroom), (thuiswonende) kinderen jonger dan 21 (in de eerste maand na uitstroom), opleidingsniveau (voor uitstroom uit detentie), schulden (zorgverzekeraar voor uitstroom uit detentie), etnische herkomst, delicttype, strafrechtelijk verleden, arbeidsmarktverleden en het aantal maanden sinds uitstroom uit detentie. Zie tabel B4.5 (bijlage 4) voor de complete modellen.

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

6 Conclusie en Discussie

Sinds 2004 wordt als onderdeel van het re-integratiebeleid gewerkt aan de basisvoorwaarden voor een succesvolle terugkeer van gedetineerden in de maatschappij. Het gaat daarbij om een geldig identiteitsbewijs, inkomen en dagbesteding, huisvesting, (inzicht in) schulden en zorg. Dit beleid heeft als doel om de relatief hoge recidive onder ex-gedetineerden terug te dringen en zo bij te dragen aan een veiligere samenleving (JenV et al., 2019). Het WODC monitort sinds 2010 het re-integratiebeleid gericht op de basisvoorwaarden; in hoeverre hebben (ex-)gedetineerden deze basisvoorwaarden op orde. Dit rapport behelst de zesde meting van deze monitor.

In dit rapport beschrijven wij ten eerste de situatie op de basisvoorwaarden 6 maanden voor detentie, 1 maand voor detentie en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie. Ten tweede beschrijven we in hoeverre problemen op de basisvoorwaarden tijdens detentie worden opgelost of juist ontstaan. Sinds de vijfde meting van deze monitor wordt ook de samenhang tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive bekeken; gaan mensen met minder problemen op de basisvoorwaarden minder vaak opnieuw in de fout? Dit geeft inzicht in de relevantie van het re-integratiebeleid voor het terugdringen van recidive.

Uit eerder onderzoek, waaronder de 5^e monitor nazorg (Weijters et al., 2018), is gebleken dat vooral werk samenhangt met minder recidive. Als echter blijkt dat andere basisvoorwaarden bepalen wie er werk vindt, is het mogelijk effectiever om in te zetten op deze basisvoorwaarden om, via het vergroten van de kans op werk, recidive terug te dringen. In deze monitor bekijken we daarom ook welke basisvoorwaarden samenhangen met de kans om na detentie werk te vinden.

De onderzoeksgroep waarvoor dit in kaart is gebracht zijn alle (ex-)gedetineerden die uitstromen na een detentie van minstens twee weken in de jaren 2013, 2014, 2015 en 2016 en die tot de doelgroep van het re-integratiebeleid behoren. Deze doelgroep (verder: re-integratiekandidaten) bestaat uit volwassen ex-gedetineerden met een geldige verblijfsstatus die terugkeren naar een Nederlandse gemeente. Daarnaast beschrijven we ook voor ex-gedetineerden met kortere detenties die binnen de doelgroep van het re-integratiebeleid vallen (verder: kortverblijvenden) in hoeverre problemen op de basisvoorwaarden tijdens detentie ontstaan of juist worden opgelost.

Om de situatie van re-integratiekandidaten en kortverblijvenden te beschrijven is gebruikgemaakt van informatie over of mensen een identiteitsbewijs hebben uit het Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN) en registratiedata van het CBS over werk, opleiding, inkomen, huisvesting en schulden. Daarnaast is gebruikgemaakt van gegevens over recidive uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële documentatie (OBJD).

6.1 Beperkingen

De vijf basisvoorwaarden voor re-integratie zoals beschreven in de beleidsdocumenten (JenV et al., 2019; VNG & VenJ, 2014) zijn: een geldig identiteitsbewijs, onderdak, inkomen en dagbesteding, inzicht in schulden en een plan om ze af te

lossen en indien nodig (continuïteit van) zorg. De eerste beperking van dit onderzoek is dat er geen bruikbare gegevens zijn over de zorgbehoefte van (ex-)gedetineerden. Hierdoor is het niet mogelijk om zinvolle uitspraken te doen over of (ex-)gedetineerden de zorg krijgen die zij nodig hebben. In eerdere metingen van deze monitor zijn nog gegevens gepresenteerd over het aandeel re-integratiekandidaten dat contacten had met zorginstellingen voor en na detentie. Wanneer mensen geen contact meer hebben met een zorginstelling is het echter niet duidelijk of er iets is misgegaan in continuïteit van zorg tijdens en na detentie, of dat zij geen zorg meer nodig hebben. Deze cijfers zeggen dus erg weinig over in hoeverre het re-integratiebeleid erin slaagt deze basisvoorwaarde op orde te krijgen. Vanwege de complexiteit van de zorgbehoefte van (ex-)gedetineerden is het lastig hier met kwantitatief onderzoek inzicht in te geven. Kwalitatief onderzoek op basis van interviews met casemanagers of (ex-)gedetineerden of dossieronderzoek naar het bestaan en de inhoud van zorgplannen, kan, eventueel gecombineerd met kwantitatief onderzoek welke zorgcontacten ex-gedetineerden vervolgens hebben, hier mogelijk meer inzicht in geven.

Informatie over of mensen een geldig identiteitsbewijs hebben is afkomstig uit DPAN, een registratiesysteem voor gegevensuitwisseling tussen PI's en gemeenten. Voor een aanzienlijk deel van de re-integratiekandidaten (en voor bijna alle kort-verblijvenden) is echter geen informatie geregistreerd over of zij (voor en na detentie) een geldig identiteitsbewijs hebben. Binnen de onderzoeksperiode 2013 tot 2016 is het aandeel mensen voor wie informatie bekend is verder afgenomen. De groep mensen voor wie wel informatie beschikbaar is, is zeer waarschijnlijk niet representatief voor alle re-integratiekandidaten. Mogelijk is vooral geregistreerd of mensen een geldig identiteitsbewijs hebben wanneer mensen een identiteitsbewijs aanvragen. Cijfers en trends op basis van deze informatie geven daarom waarschijnlijk een vertekend beeld. In eerdere metingen kwam ook informatie over huisvesting en schulden uit DPAN. In dit onderzoek maken we voor deze basisvoorwaarden gebruik van registratiedata. Hierdoor kunnen we voor alle mensen inzicht geven in de situatie op deze basisvoorwaarden, niet alleen voor de mensen voor wie DPAN is ingevuld. Ook kunnen we dankzij het gebruik van registratiedata de huisvestingssituatie op meer verschillende tijdsmomenten beschrijven.

Het bestuurlijk akkoord (JenV et al., 2019) noemt 'onderdak' als basisvoorwaarde voor re-integratie. Eerder (VNG & VenJ, 2011, 2014) werd nog gesproken over 'onderdak en/of (indien mogelijk) stabiele huisvesting'. In de wetenschappelijke literatuur wordt juist stabiele huisvesting gezien als belangrijke voorwaarde voor succesvolle re-integratie van ex-gedetineerden. Het is echter lastig om inzicht te geven in of gedetineerden stabiele huisvesting hebben. In dit rapport gebruiken we cijfers over het type huishouden waarin mensen wonen op basis van inschrijvingen in basisregistratie personen in combinatie met gegevens over of mensen een bijstandsuitkering als adresloze ontvangen. Van de mensen die een uitkering als adresloze ontvangen, kunnen we er (als enige) zeker van zijn dat zij geen vast adres hebben. Zij vormen echter slechts een klein deel van de totale groep dak- en thuislozen (A. M. Coumans, Cruyff, Van der Heijden, Wolf, & Schmeets, 2015). Andere dak- en thuislozen, die niet (kunnen of willen aantonen dat zij) adresloos zijn en deze uitkering dus niet ontvangen, vormen mogelijk een groter recidive-risico, maar deze groepen kunnen wij niet apart identificeren. Daklozen met een briefadres vallen in onze data onder alleenstaanden, mensen zonder (vast) adres die (nog) niet hebben aangetoond dat zij adresloos zijn vallen in de categorie huisvesting onbekend. We zien dat re-integratiekandidaten die staan ingeschreven bij hun partner, ouders of anderen het vaakst werk hebben en het minst recidiveren,

de re-integratie van deze groep verloopt dus beter dan die van alleenstaanden. We weten echter niet of samenwonen met anderen leidt tot een succesvollere re-integratie ten opzichte van het hebben van zelfstandige woonruimte. Een andere mogelijke verklaring voor dit verschil tussen alleenstaanden en samenwonenden is dat de gemiddeld minder succesvolle re-integratie van alleenstaanden wordt veroorzaakt door (een onbekend deel van de) alleenstaanden die helemaal geen woonruimte maar slechts een briefadres heeft. Van re-integratiekandidaten die bij hun partner, ouders of anderen wonen kunnen we er het meest zeker van zijn dat zij werkelijk een vaste woonplek hebben. Dat deze groep het vaakst werk heeft en het minst recidiveert is dus vooral een aanwijzing dat het organiseren van een vaste woonplek succesvolle re-integratie kan bevorderen.

Om inzicht te geven in of re-integratiekandidaten en kortverblijvenden schulden hebben, hebben wij gegevens gebruikt over wanbetalers van de zorgverzekering en de wettelijke schuldsanering. Deze groepen zijn interessant omdat deze mensen problematische schulden hebben, echter, zij geven geen volledig overzicht van alle mensen met problematische schulden. Meer gegevens over problematische schulden, bijvoorbeeld (ernstige) betalingsachterstanden bij het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB), bij kredietverstrekkers geregistreerd door het Bureau Kredietregistratie (BKR), bij de belastingdienst of huurachterstanden, zouden meer, maar nog steeds onvolledig, inzicht kunnen geven in wie er problematische schulden hebben. Deze gegevens zijn helaas (nog) niet toegankelijk voor onderzoekers. Cijfers over de omvang van schulden van huishoudens zijn wel beschikbaar, maar voor dit onderzoek minder relevant. Ten eerste omdat de gegevens op huishoudensniveau zijn, wanneer een ex-gedetineerde samenwoont met anderen is het onduidelijk wie er precies schulden heeft. Ten tweede zegt de omvang van schulden weinig over hoe problematisch de schulden zijn, veel huishoudens hebben bijvoorbeeld een (behoorlijke) hypotheekschuld zonder dat dit problematisch is.

Een laatste beperking van dit onderzoek is dat het lastig is inzicht te geven in causaliteit; zijn problemen op de basisvoorwaarden de oorzaak van recidive? Alleen in dit geval zal beleid om basisvoorwaarden op orde te krijgen effectief zijn om recidive terug te dringen. Het is ook mogelijk dat de situatie op de basisvoorwaarden wel samenhangt met recidive maar dat dit wordt veroorzaakt door andere factoren die zowel samenhangen met problemen op de basisvoorwaarden als met recidive. Verslavings- en psychische problemen hebben een sterke invloed op zowel het op orde krijgen van basisvoorwaarden als op recidive. Helaas hebben we geen informatie over de (verslavings- of psychische) problemen van ex-gedetineerden of over andere belangrijke dynamische factoren, zoals motivatie. Door rekening te houden met individuele verschillen in achtergrondkenmerken waar we wel gegevens over hebben kan hier meer inzicht in worden gegeven. In dit rapport gaan we een stap verder dan in het vorige rapport, door ook rekening te houden met het arbeidsmarktverleden van re-integratiekandidaten en door individuen te volgen door de tijd. Het is echter nog steeds mogelijk dat (veranderingen in) persoonlijke kenmerken, zoals motivatie of een terugval in een verslaving, verklaren waarom mensen minder kans hebben om te recidiveren wanneer zij minder problemen op de basisvoorwaarden hebben.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

In deze paragraaf beantwoorden we de onderzoeksvragen op basis van onze analyses en plaatsen we deze uitkomsten in een bredere context op basis van theorie en eerder onderzoek.

1.1 Wat is de situatie op het gebied van de basisvoorwaarden identiteitsbewijs, inkomen, dagbesteding (werk of opleiding), huisvesting en schulden van (ex-)gedetineerden 1 maand voor en 1, 6, 12 en 24 maanden na detentie?

Zowel voor als na detentie heeft 15% van de re-integratiekandidaten geen geldig identiteitsbewijs. Dit aandeel is vrij constant door de jaren 2013-2016 heen en ook nauwelijks veranderd in vergelijking met eerdere metingen van de monitor nazorg (Beerhuizen et al., 2015; Noordhuizen & Weijters, 2012; Weijters et al., 2018). Ex-gedetineerden hebben vaak een ongunstige sociaal economische situatie (Beyens et al., 2014). Zes maanden voor detentie heeft 15% werk, direct na detentie is dit nog iets lager (13%) en in de twee jaar na detentie neemt het weer toe tot 20%. Ruim voor detentie ligt dit aandeel dus al veel lager dan gemiddeld in Nederland (waar twee derde van de mensen tussen de 15 en 75 werk heeft (CBS, 2020)), wat aangeeft dat, ook zonder detentieschade, de situatie op de basisvoorwaarden voor deze groep ongunstig is. Bijna de helft van de re-integratiekandidaten heeft na detentie een uitkering, voor detentie was dit aandeel iets lager. Een derde heeft na detentie geen geregistreerd inkomen, voor detentie was dit aandeel iets hoger. Deze groep bestaat *deels* uit mensen die geen recht hebben op een uitkering, omdat ze bij (partner, ouders of) anderen wonen, die al een inkomen hebben. Maar ook een op de vijf alleenstaande re-integratiekandidaten heeft geen (geregistreerd) inkomen. Tussen 2013 en 2016 is het aandeel re-integratiekandidaten met werk na detentie iets toegenomen. Een vergelijking met de twee vorige metingen laat zien dat re-integratiekandidaten uitgestroomd in 2011 iets vaker werk hebben, zowel voor als na detentie, dan kandidaten in latere uitstroomcohorten.

Ruim een derde van de re-integratiekandidaten woont na detentie samen met een partner (15%), ouders (16%) of anderen (5%). Nog eens een derde is alleenstaand, van deze mensen weten wij niet of zij zelfstandige woonruimte of slechts een briefadres hebben. Bijna een kwart staat niet ingeschreven op een adres, dit zijn mensen die een uitkering als adresloze ontvangen (5%)⁴⁹ en een gemengde groep anderen die niet (in Nederland) staat ingeschreven (17%). Deze laatste groep bestaat waarschijnlijk uit adreslozen (zonder uitkering), bankslapers en mensen die naar het buitenland zijn vertrokken. 11% woont in een instelling. In deze monitor is voor het eerst registratiedata gebruikt om inzicht te geven in de huisvestingssituatie van re-integratiekandidaten. Het is daarom lastig om een vergelijking te maken met uitkomsten uit eerdere metingen waar informatie over huisvesting uit DPAN werd gebruikt. Tussen 2013 en 2016 is er weinig veranderd in de huisvestingssituatie van re-integratiekandidaten.

Slechts 0,1% van de re-integratiekandidaten zit in de wettelijke schuldsanering. Ruim een kwart staat geregistreerd als wanbetaler van de zorgverzekering. Dit aandeel is veel hoger dan in de totale bevolking, waar 2% van de zorgpremieplichtigen staat geregistreerd als wanbetaler (CBS, 2019). De schuldsanering en wanbetalers zorgverzekering registreren (een deel van de) mensen met problematische schulden. In de vorige metingen van de monitor nazorg werd informatie over alle schulden uit DPAN gebruikt; ruim drie kwart van de re-integratiekandidaten had enige vorm van schulden.

⁴⁹ In Nederland totaal ontvangen zo'n 4.000 mensen (dus minder dan 1 op de 1.000 volwassenen) een bijstandsuitkering als adresloze (Coumans et al., 2018).

1.2 In welke mate verandert de situatie op deze basisvoorwaarden tussen de meetmomenten?

Het lijkt alsof tussen 2013 en 2016 steeds meer re-integratiekandidaten die voor detentie geen identiteitsbewijs hadden, deze na detentie wel hebben verkregen. Er is echter maar voor een (steeds kleiner) deel van de re-integratiekandidaten informatie over of zij een identiteitsbewijs hebben. Deze groep is waarschijnlijk niet representatief, mogelijk worden vooral mensen geregistreerd die een identiteitsbewijs aanvragen, waardoor dit beeld mogelijk vertekend is.

De helft van de re-integratiekandidaten die voor detentie werk had, heeft dat na detentie niet meer. Drie kwart van de kortverblijvenden die voor detentie werk hadden, behoudt ook na detentie werk, een kwart heeft geen werk meer. Het aandeel re-integratiekandidaten dat werk behoudt neemt toe tussen 2013 en 2016, mogelijk door de gunstigere economische situatie. 6% van de re-integratiekandidaten en 5% van de kortverblijvenden die voor detentie geen werk had, gaat na detentie wel aan het werk.

Re-integratiekandidaten die voor detentie samenwoonden met (een partner, ouders of) anderen behouden in 85% van de gevallen deze woonsituatie, drie kwart van de re-integratiekandidaten die zelfstandig woonden behoudt deze situatie. Van de kortverblijvenden behoudt een nog groter aandeel (91%) huisvesting. 32% van de re-integratiekandidaten en 12% van de kortverblijvenden die voor detentie geen adres had, heeft na detentie wel een adres (zelfstandig of bij anderen) verkregen.

Een deel van de kortverblijvenden verliest dus zijn baan of woonplek tijdens een detentieperiode van minder dan twee weken, terwijl er tijdens korte detenties weinig problemen op de basisvoorwaarden worden opgelost. Het is niet duidelijk of er problemen op de basisvoorwaarden ontstaan *doordat* mensen gedetineerd zijn. Mogelijk zijn het delict of de veroordeling de oorzaak van het verliezen van een baan of huis. Ook is het mogelijk dat mensen die hun huis of baan (om een andere reden) verliezen vaker een detentie opgelegd krijgen.⁵⁰ Verder onderzoek naar detentieschade door korte detenties in vergelijking met (de schade door) alternatieve sancties is nodig om inzicht te geven in de wenselijkheid van korte detenties en de mogelijkheden om (detentie)schade te voorkomen.

Van de re-integratiekandidaten die voor detentie stonden geregistreerd als wanbetaler zorgverzekering, staat 49% dat na detentie niet meer. Van de kortverblijvenden is dit 40%. Bij 16% van de re-integratiekandidaten (en eenzelfde deel van de kortverblijvenden) die eerder niet stonden geregistreerd als wanbetaler zijn na detentie juist schulden ontstaan.

2.1 In hoeverre is er sprake van samenloop tussen problemen op de verschillende basisvoorwaarden?

Veel re-integratiekandidaten kampen met problemen op verschillende basisvoorwaarden tegelijk. Deze problemen kunnen elkaar versterken (Richie, 2001; A. Wilson, 2009). Mensen zonder geldig identiteitsbewijs hebben minder vaak werk, vaker geen geregistreerd inkomen en staan vaker niet ingeschreven op een adres. Juist bij het verkrijgen van werk, een uitkering of huisvesting is een identiteitsbewijs nodig. Een op de vijf mensen zonder inkomen heeft ook schulden bij de zorgverzekeraar, terwijl het zonder inkomen erg lastig is om schulden af te betalen.

⁵⁰ Kannegieter (1994) laat zien dat werkenden vaker een voorwaardelijke vrijheidsstraf, taakstraf of boete opgelegd krijgen, terwijl mensen zonder werk vaker een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd krijgen.

2.2 Wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en werk na detentie?

Net als veel eerder onderzoek, waaronder de vijfde monitor nazorg, laat dit onderzoek zien dat vooral mensen die werken een kleinere recidivekans hebben. Daarom werd eerder de aanbeveling gedaan om vooral te stimuleren dat re-integratiekandidaten werk hebben. In dit onderzoek bekijken we hoe de situatie op de overige basisvoorwaarden samenhangt met de kans op werk. Hieruit blijkt dat re-integratiekandidaten met problemen op de basisvoorwaarden minder kans op werk hebben. Ook wanneer rekening wordt gehouden met verschillen tussen re-integratiekandidaten in kenmerken zoals opleidingsniveau, strafrechtelijk verleden en werkervaring hebben kandidaten met een geldig identiteitsbewijs een grotere kans op werk dan kandidaten zonder identiteitsbewijs en kandidaten die bij (hun partner, ouders of) anderen wonen een grotere kans op werk dan alleenstaanden. Mensen die adresloos zijn of in een instelling wonen hebben juist minder kans op werk dan alleenstaanden. Of re-integratiekandidaten schulden hebben heeft geen invloed op de kans om na detentie werk te hebben. Ook het ervoor zorgen dat re-integratiekandidaten een geldig identiteitsbewijs en stabiele huisvesting hebben kan dus via het vergroten van de kans op werk recidive verminderen.

3.1 Wat is de relatie tussen de situatie op de basisvoorwaarden en recidive?

Bijna de helft van de re-integratiekandidaten recidiveert (minstens een keer) in de twee jaar na uitstroom uit detentie. Re-integratiekandidaten met problemen op de basisvoorwaarden hebben een grotere kans om binnen twee jaar te recidiveren. Re-integratiekandidaten met een geldig identiteitsbewijs, inkomen, dagbesteding (werk of een opleiding), stabiele huisvesting en geen schulden bij hun zorgverzekeraar hebben stuk voor stuk een kleinere kans om te recidiveren dan mensen die deze basisvoorwaarden niet op orde hebben.

Wanneer vervolgens rekening wordt gehouden met verschillen tussen re-integratiekandidaten in kenmerken zoals opleidingsniveau, strafrechtelijk verleden en werkervaring zijn er geen verschillen meer tussen mensen met en zonder schulden bij hun zorgverzekeraar. In de vijfde monitor nazorg werd gevonden dat mensen met enige vorm van schulden minder recidiveren, terwijl het verschil tussen mensen met en zonder schulden verdwijnt wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in achtergrondkenmerken. In deze studie worden dezelfde resultaten gevonden voor mensen met schulden bij hun zorgverzekeraar.

Net als in de vijfde monitor vinden we dat, ook gecontroleerd voor achtergrondkenmerken, de basisvoorwaarden het hebben van een identiteitsbewijs, dagbesteding (werk of opleiding) en (stabiele) huisvesting samenhangen met een kleinere kans op recidive. Vooral werk hangt samen met een kleinere kans op recidive. Daarbij zijn er verschillen tussen banen; mensen die zes maanden of langer dezelfde baan behouden recidiveren veel minder dan mensen met (meerdere) kortere banen. Deze uitkomsten zijn in overeenstemming met de routine activiteiten theorie en vooral met de sociale controletheorie; niet een inkomen (werk of een uitkering), maar dagbesteding (werk of het volgen van een opleiding) leidt tot minder recidive, vooral als mensen langere tijd dezelfde baan behouden. (Stabiele) relaties met pro-sociale collega's of studiegenoten zorgen voor sociale controle en daarom voor minder crimineel gedrag (Sampson & Laub, 1993). Een andere verklaring voor deze resultaten is te vinden in de identiteitstheorieën; mensen die kiezen voor een andere, niet criminele, identiteit zullen er zowel vaker voor kiezen om te gaan werken als vaker kiezen om te stoppen met criminaliteit.

Mensen die samenwonen met een partner, ouders of anderen hebben de kleinste kans om te recidiveren. Adreslozen, mensen die nergens ingeschreven staan en mensen die in instellingen wonen recidiveren juist meer dan alleenstaanden. Van

mensen die samenwonen met (partner, ouders of) anderen weten we zeker dat zij huisvesting hebben, alleenstaanden hebben mogelijk alleen een briefadres, terwijl adreslozen en (een deel van de) mensen die nergens ingeschreven staan geen huisvesting hebben. De resultaten zijn in overeenstemming met de strain theorie (Agnew, 1992; Merton, 1938); geen (stabiele) huisvesting levert stress en onzekerheid op wat kan leiden tot crimineel gedrag. Wanneer mensen weinig controle hebben over hun situatie zal dit leiden tot woede, frustratie, verminderde zelfcontrole en de behoefte om op een illegale manier toch bepaalde doelen te bereiken (Listwan et al., 2013). Dat juist mensen die samenwonen met anderen het minst recidiveren is ook in overeenstemming met de sociale controle theorie. Stabiele huisvesting maakt het eenvoudiger om andere basisvoorwaarden op orde te krijgen (Duwe & Clark, 2017) en kan op die manier bijdragen aan succesvolle re-integratie en minder recidive. Ook dit zien we terug in de resultaten; mensen met stabiele huisvesting hebben een grotere kans op werk.

In de vijfde monitor nazorg is exploratief bekeken of er individuele verschillen zijn in het belang van de basisvoorwaarden. In deze studie hebben we op basis van theorie en eerder onderzoek verwachtingen opgesteld welke basisvoorwaarden extra belangrijk zijn voor wie. Eerder onderzoek stelde dat huisvesting erg belangrijk was voor de re-integratie van vrouwen (Rodermond, 2018; Spjeldnes & Goodkind, 2009; Zurhold et al., 2011). Wij vinden dat adresloosheid de kans op recidive sterker vergroot voor vrouwen dan voor mannen. Het ontvangen van een uitkering verkleint de kans op recidive vooral voor mensen met een lang delictverleden en voor mensen met schulden. Voor deze groepen is het organiseren van een (legaal) inkomen dus extra effectief om recidive terug te dringen (Andrews, Bonta, et al., 1990; Moors & Balogh, 2007). De verwachtingen dat een inkomen (uit werk of een uitkering) belangrijker is voor mannen dan voor vrouwen (Rodermond et al., 2016; Verbruggen et al., 2015) en belangrijker voor ouderen dan voor jongeren (Uggen, 2000; Uggen & Wakefield, 2008) werden niet bevestigd.

3.2 Wat is het effect van veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden op recidive?

Ten slotte hebben we re-integratiekandidaten gedurende twee jaar na uitstroom uit detentie gevolgd door de tijd om te bekijken hoe veranderingen in de situatie op de basisvoorwaarden (inkomen, dagbesteding en huisvesting) samenhangen met recidive. Wanneer mensen adresloos worden hebben zij een grotere kans om te recidiveren dan zichzelf in maanden dat zij niet adresloos zijn. Dit is in lijn met de bevindingen van Rodermond (2018) en vormt een sterke aanwijzing dat het organiseren van huisvesting voor re-integratiekandidaten de recidive terug kan dringen. Op basis van de theorie verwachtten we dat mensen ook een kleinere recidivekans zouden hebben in maanden dat zij werken dan zichzelf in andere maanden, maar deze resultaten zijn minder eenduidig. Mensen die na detentie werken of een opleiding volgen hebben een kleinere recidivekans, maar hun recidivekans is niet per se kleiner in de maanden dat zij werken of een opleiding volgen dan in andere maanden. Dit is in lijn met de uitkomsten van Nguyen en collega's (2020). Ook Skardhamar en Savolainen (2014) vinden dat ex-criminelen vaak eerst stoppen met crimineel gedrag en pas daarna werk vinden. Dit lijkt erop te wijzen dat re-integratiekandidaten die (kunnen en willen) werken wel minder recidiveren dan anderen, maar dat het organiseren van werk niet per se de recidive zal verminderen. Verweij en collega's (2020) vinden echter wel dat ex-gedetineerden minder recidiveren wanneer zij werk hebben en Uggen (2000) laat zien dat het organiseren van werk voor ex-gedetineerden de recidive vermindert. Is werk de oorzaak van lagere recidive en kun je dus recidive voorkomen door re-integratiekandidaten aan werk te helpen? Of hangen werk en recidive samen omdat mensen die gemotiveerd

zijn om te stoppen met crimineel gedrag vaker werk zoeken en vinden? Verder experimenteel onderzoek (waarbij een deel van de re-integratiekandidaten aan werk wordt geholpen) of longitudinaal onderzoek (waarbij re-integratiekandidaten worden gevolgd door de tijd) is nodig om hier meer inzicht in te geven.

6.3 Conclusie en aanbevelingen

Re-integratiekandidaten zijn een problematische groep. Een aanzienlijk deel heeft een of meerdere basisvoorwaarden niet op orde. Veel vaker dan andere inwoners van Nederland hebben zij geen werk, geen stabiele huisvesting en wel schulden. Om deze mensen een kans te geven om succesvol te re-integreren in de maatschappij is het belangrijk te blijven werken aan het op orde brengen van de basisvoorwaarden. Voor een aanzienlijk en groeiend deel van de re-integratiekandidaten en kortverblijvenden is geen informatie bekend over of zij een geldig identiteitsbewijs hebben. Van de re-integratiekandidaten voor wie wel informatie bekend is verlaat door de jaren heen constant zo'n 15% de gevangenis zonder geldig identiteitsbewijs, terwijl mensen zonder identiteitsbewijs een kleinere kans op werk en een grotere kans op recidive hebben. Een betere samenwerking tussen de DJI en (terugkeer)gemeenten is enerzijds nodig om problemen op deze basisvoorwaarde beter te registreren, en anderzijds om gedetineerden in de gelegenheid te stellen deze problemen tijdens detentie op te lossen. (Meer) mensen de mogelijkheid geven om in detentie een identiteitsbewijs aan te vragen, is relatief eenvoudig en kan mogelijk de kansen op succesvolle re-integratie te vergroten.

Mensen die werken of een opleiding volgen hebben een kleinere kans om te recidiveren dan mensen die een uitkering ontvangen of geen geregistreerd inkomen hebben. Mensen die langere tijd dezelfde baan behouden hebben een kleinere recidivekans dan mensen met (meerdere) kortere banen. Deze uitkomsten zijn in lijn met de sociale controletheorie en de routine activiteitentheorie. Op basis van deze theorieën wordt verwacht dat niet zo zeer een inkomen, maar dagbesteding en (langdurige) sociale contacten leiden tot minder recidive. Op basis van deze theorieën kan verwacht worden dat niet alleen werk, maar ook andere vormen van dagbesteding waarbij mensen in contact komen met niet-criminele anderen kunnen bijdragen aan een succesvolle re-integratie van ex-gedetineerden in de maatschappij. Werk is niet voor alle re-integratiekandidaten (direct) haalbaar, in de praktijk worden ook veel andere vormen van dagbesteding aangeboden. Het naast werk ook stimuleren van vrijwilligerswerk, sport of andere activiteiten (hobbyverenigingen, kerk, moskee) waar mensen in contact kunnen komen met niet-criminele anderen kan mogelijk ook bijdragen aan een succesvolle re-integratie van ex-gedetineerden in de maatschappij. Helaas hebben wij in dit onderzoek geen data kunnen gebruiken over welke gedetineerden andere vormen van dagbesteding dan betaald werk of het volgen van een opleiding hebben. Voor verder onderzoek, bijvoorbeeld in een volgende monitor nazorg, is het interessant om te bekijken welk deel van de re-integratiekandidaten enige vorm van dagbesteding heeft en hoe de recidivekans verschilt tussen re-integratiekandidaten zonder dagbesteding en re-integratiekandidaten met (verschillende vormen van) dagbesteding.

Hoe belangrijk het op orde hebben van basisvoorwaarden is om recidive terug te dringen verschilt tussen mensen. Vooral voor mensen met veel eerdere delicten en mensen met schulden is het organiseren van een (legaal) inkomen van belang. Mensen die een uitkering ontvangen hebben vooral binnen deze groepen een kleinere recidivekans dan mensen zonder geregistreerd inkomen.

Het sterkste bewijs dat het niet op orde hebben van basisvoorwaarden leidt tot recidive vinden we voor huisvesting. Niet alleen is de recidivekans van mensen

zonder stabiele huisvesting hoger, de recidivekans is ook hoger in maanden dat mensen adresloos zijn dan de kans van dezelfde mensen in andere maanden. Daarnaast hebben mensen met stabiele huisvesting een grotere kans op werk. Een aanzienlijk deel van de re-integratiekandidaten heeft geen stabiele huisvesting na detentie; 5% ontvangt een uitkering als adresloze, 17% staat nergens ingeschreven en een onbekend deel is dakloos met een briefadres. Het organiseren van huisvesting is voor vrouwelijke re-integratiekandidaten mogelijk nog belangrijker dan voor mannen. Adresloze vrouwen hebben een grotere recidivekans dan vrouwen met huisvesting. Beleid dat er aan bijdraagt dat re-integratiekandidaten na detentie (sneller) stabiele huisvesting verkrijgen, zelfstandig of bij anderen, kan bijdragen aan een succesvollere re-integratie en minder recidive.

Summary

Sixth edition of the aftercare monitor for former prisoners; basic conditions for reintegration and their relation with recidivism

To reduce the relatively high recidivism rates among former prisoners, reintegration policy tries to address problems for successful reintegration already during imprisonment. Since 2004, an important part of the reintegration policy in the Netherlands involves working on the 5 basic conditions for reintegration. These basic conditions are: 1) valid ID, 2) income and work, education or other (daytime) activities, 3) accommodation, 4) insight in debts and a strategy how to deal with them and 5) continuation of adequate care. These five conditions are supposed to be necessary (but not sufficient) for successful reintegration of former prisoners into society. Therefore, addressing them can promote successful reintegration and thereby contribute to a safer society and lower recidivism rates. The Custodial Institutions Agency (DJI) of the Ministry of Justice and Security works together with the Dutch Probation Service and municipalities to which former prisoners intend to return after release. Together these organisations support (former) prisoners, during and after detention, in organising these basic conditions.

Every two years the aftercare monitor describes the situation of (former) prisoners on these five basic conditions both before and after their time in detention. Since the fifth edition we also study the relation between the situation on these five conditions and recidivism. This provides insight in whether addressing problems on the basic conditions can reduce recidivism among former prisoners. New in this sixth edition, is that we also study the relations between the various basic conditions. Earlier research, among others the fifth aftercare monitor, shows that especially work is related to lower recidivism rates. However, if other basic conditions determine whether former prisoners are able to find work, it might be easier or more relevant to address these other basic conditions.

Research questions

Firstly, in every aftercare monitor we study the situation of (former) prisoners on the basic conditions:

- 1.1 What is the situation of (former) prisoners on the basic conditions valid ID, income and daytime activities (work or education) and accommodation, six months and one month prior to detention and one, six, twelve and 24 months after release?
- 1.2 To what extent does the situation on the basic conditions change between these time points?

Secondly, we study relations between the various basic conditions:

- 2.1 To what extent do problems on the basic conditions coincide?
- 2.2 What is the relation between the situation on the basic conditions and working after release?

Thirdly, we study the relation between the situation on the basic conditions and recidivism:

- 3.1 What is the relation between the situation on the basic conditions and recidivism?
- 3.2 What is the effect of changes in the situation on the basic conditions on recidivism; are people more likely to re-offend *when* they have problems on the basic conditions?

Method

This reports answers these research questions for all (former) prisoners who are released from prison in the years 2013, 2014, 2015 and 2016 after a detention of at least two weeks and who belong to the target group of the reintegration policy. This target group consists of adult (former) detainees with a valid resident permit who after release return to a Dutch municipality. Furthermore, also for people within this target group with shorter detentions we describe whether problems on the basic conditions emerge or are solved during detention. In this report we use the 'reintegration candidates' for former prisoners within the target population of the reintegration policy with a detention period of at least two weeks and 'short termers' for former prisoners within the target population with shorter detentions.

To describe the situation of reintegration candidates and short termers on the basic conditions, we used a number of data sources. We used data on whether people had a valid ID from DPAN, a system developed to share information on detainees between penitentiary institutions and municipalities, and registration data from Netherlands Statistics on work, education, income, accommodation and debts. Furthermore we used data from the OBJD on judicial history (prior convictions) and recidivism (new convictions after release). The OBJD is the Research and Policy Database Judicial Information and contains the complete judicial history of all persons (older than twelve) who have been suspect in a criminal case in the Netherlands. Recidivism is calculated in accordance with the standard procedures of the Dutch Recidivism Monitor; recidivism includes all crimes committed within two years after release from prison that did not end in acquittal, dismissal by reason of unlikelihood of conviction, clearance of charges or a technical decision (Wartna et al., 2011). Since there is no data available on health care *needs* of reintegration candidates, we cannot describe to what extent people receive adequate care.

Firstly, we describe the situation on the basic conditions. How many reintegration candidates experiences problems on the basic conditions before and after imprisonment and how does the situation on the basic conditions change between these time points. Secondly, we describe the prevalence of recidivism separately for reintegration candidates with and without problems on the various basic conditions; which share of reintegration candidates are convicted of a new crime within two years after their release. Thirdly we estimate in a linear probability model the relation between the situation on the basic conditions and the probability to find work after release. We estimate in cox regression models which basic conditions, for whom, are related to recidivism. Finally, we follow people over 24 months after release and estimate whether they are more likely to re-offend in months *when* they have problems on the basic conditions than in other months.

Results

Reintegration candidates experience many problems on the basic conditions

- 15% of the reintegration candidates have no valid ID, both before and after imprisonment.
- 85% is neither working nor following education one month after release.
- 36% has no registered income (from work or benefits) one month after release.
- Only one third of the reintegration candidates have (at least) the educational basic qualifications necessary to enter the labour market.
- 22% of the reintegration candidates have no registered address in the month after release. This group consists of people who receive income support for people without a permanent residence (5%) and others without a registered address (17%). This last group might consist of homeless people without income support, couch surfers who move from one temporary living arrangement to another or people who have left the country (probably to their country of birth). 36% live together with a partner, parents or others, this seems to be the most stable housing situation. 30% of the reintegration candidates live in a single person household, for this group we cannot be sure whether they have accommodation or only a postal address. 11% live in an institution, for example in a clinic for addiction or psychological care.
- 26% of the reintegration candidates are registered as defaulter of their health insurance, which is an indicator of (problematic) debts.

Problems concerning the basic conditions are partly solved during imprisonment, but also new problems appear

- 27% of the reintegration candidates released from detention in 2016 without valid ID prior to detention, obtained a valid identity card during imprisonment. Over the years 2013 up to 2016 the share of reintegration candidates that obtained an ID during their imprisonment seems to have increased. However, as there is only information on ID for a small and decreasing share of reintegration candidates this trend might be biased.
- 60% of the reintegration candidates who worked in the month before imprisonment, also work a month after release. 77% of short termers who worked before imprisonment, continue working after release. 5% of the reintegration candidates and 6% of the short termers who did not work before their imprisonment, obtained work in the month after release.
- Of the reintegration candidates who lived together with (their partner, parents, or) others before imprisonment, 85% returns to the same housing situation after release, for short termers this is 91%. Of the people who lived alone and had an independent (postal) address before detention, 75% of the reintegration candidates and 91% of the short termers return to the same housing situation. 32% of the reintegration candidates and 12% of the short termers with a detention period of less than two weeks that did not have an address registered before imprisonment, do acquire an address (independently or with others) after release.
- 49% of the reintegration candidates and 40% of the short termers that were registered as a defaulter of their health insurance before imprisonment, are no longer registered as a defaulter after imprisonment. 16% of the reintegration candidates (and a similar share of the short termers) that were not registered as a defaulter prior to detention, were registered as one after release.

Concurrence of problems on the basic condition; many reintegration candidates face problems on more than one basic condition

- Reintegration candidates without a valid ID, are less likely to have work, more likely to have no (legal) income and more often have no registered address. This is problematic, as one especially needs an ID to apply for work, welfare benefits or accommodation.
- One out of five reintegration candidates without a legal source of income are registered as a defaulter for their health insurance. Not having an income makes it extra complicated to pay off debts.

Reintegration candidates with problems on the basic conditions have a lower probability to work

- 34% of reintegration candidates work (in at least one month) in the two years after release. Also when background characteristics such as labour market history, judicial history and educational level are taken into account, we find that problems on the basic conditions are related to a lower probability to work.
- Reintegration candidates with a valid ID are more likely to work than candidates without a valid ID. Reintegration candidates who live together with (their partner, parents or) others are most likely to work, more likely than candidates in single households. Candidates with no registered address or candidates who live in institutions are least likely to work. Whether people have (health insurance) debts has no effect on the probability to work.
- Since work is related to lower reconviction rates; policies that address problems on the basic conditions ID and accommodation can, through increasing the probability to work, also reduce recidivism.

Reintegration candidates with problems on the basic conditions are more likely to be reconvicted (at least once) in the two years after release. Also when background characteristics are taken into account, work, stable accommodation and a valid ID are related to lower recidivism.

- Almost half of the reintegration candidates are reconvicted at least once in the two years after release from detention. Recidivists are on average reconvicted 2,7 times within these two years.
- The situation on the basic conditions is related to the prevalence of recidivism. Reintegration candidates without a valid ID, without income, work or daytime activities, with health insurance debts and without accommodation are all (individually) more likely to be reconvicted within two years after release compared to candidates without problems on these basic conditions.
- Also when background characteristics such as duration of detention, labour market history and judicial history are taken into account, a valid ID, work, welfare benefits and following education decrease the probability of recidivism. Also (stable) accommodation decreases the probability of recidivism; people who live together with (their partner, parents or) others are least likely and people with no registered address most likely to be reconvicted.
- Especially work decreases the probability of reconviction. Thereby job stability is important; people who keep a job for six months or longer are much less likely to be reconvicted compared to people with (multiple) short time jobs.
- There are individual differences in the importance of basic conditions for successful reintegration. Receiving income support for people without a permanent residence (homelessness) especially increases reconviction rates for women, while homelessness seems to be less related to recidivism for men. Welfare benefits especially decrease reconviction rates for people with debts and

- people with many prior convictions. Addressing problems on these basic conditions is thus extra important for these groups.
- Finally we tested whether people are less likely to be reconvicted *when* they have less problems on the basic conditions (income, daytime activities and accommodation). We find that people are more likely to be reconvicted in months when they are homeless than in other months. This is a strong indicator that solving accommodation problems will reduce recidivism. The results whether people are more or less likely to be reconvicted *when* they have income, work or follow education are less clear.

Conclusions and recommendations

This research shows that many reintegration candidates face problems on the basic conditions necessary for successful reintegration into society. In addition, people who face these problems are less likely to find work and more likely to be reconvicted. Therefore, it is important to continue to address these problems during detention and after release. Providing reintegration candidates with these necessary conditions gives them an opportunity to safely and successfully return into society.

For a large and increasing share of reintegration candidates there is no information on whether they have a valid ID. 15% of the candidates for whom there is information are released from prison without a valid ID, while people without an ID are less likely to find work and more likely to be reconvicted. Better cooperation between the Custodial Institutions Agency (DJI) and municipalities is necessary; to register whether people have ID, and to allow people to apply for ID during detention.

People who work or follow education are less likely to be reconvicted, compared to people with welfare benefits or no (legal) sources of income. Also job stability, matters, especially people who keep the same job for a longer time period are less likely to be reconvicted. These findings are in line with the theory of social control and the routine activities theory. Based on these theories it can be expected that not an income, but stable social contacts with pro-social others promote successful reintegration and decrease recidivism rates. Work is not (directly) feasible for all reintegration candidates. Policies that promote, besides work, also volunteer work, sports or other daytime activities that promote stable social contacts with pro-social others might therefore also be effective in reducing recidivism rates.

There are individual differences in the importance of basic conditions. Especially people with debts and people with more earlier convictions are less likely to be reconvicted when they receive benefits compared to when they have no (registered) income sources. Organising a legal source of income is thus especially important for these groups. Especially homeless women are more likely to be reconvicted compared to women with accommodation; organising accommodation is therefore especially important for women.

We find strong evidence that (stable) accommodation reduces recidivism. However, many reintegration candidates do not have stable accommodation after release. Policies that contribute to a larger share of reintegration candidates obtaining stable accommodation, independent or with others, can contribute to a more successful reintegration and lower recidivism rates.

Literatuur

- Aaltonen, M., Oksanen, A., & Kivivuori, J. (2016). Debt problems and crime. *Criminology*, 54 (2), 307-331.
- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology*, 30 (1), 47-88.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Hoge, R. D. (1990). Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17 (1), 19-52.
- Andrews, D. A., Zinger, I., Hoge, R. D., Bonta, J., Gendreau, P., & Cullen, F. T. (1990). Does correctional treatment work? A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis. *Criminology*, 28 (3), 369-404.
- Baldry, E., McDonnell, D., Maplestone, P., & Peeters, M. (2003). *Ex-prisoners and accommodation: what bearing do different forms of housing have on social reintegration*. Paper presented at the Housing, crime and stronger communities conference, Melbourne
- Becker, G. S. (1993). Nobel lecture: The economic way of looking at behavior. *Journal of political economy*, 101 (3), 385-409.
- Beckers, I., & Traag, T. (2005). Met een startkwalificatie betere kansen op de arbeidsmarkt. *Sociaaleconomische trends*, 4, 23-28.
- Beerthuizen, M. G. C. J., Beijersbergen, K. A., Noordhuizen, S., & Weijters, G. (2015). *Vierde meting van de de monitor nazorg ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC. Cahier 2015-11 ed.
- Bell, A., Fairbrother, M., & Jones, K. (2019). Fixed and random effects models: making an informed choice. *Quality & Quantity*, 53 (2), 1051-1074.
- Benda, B. B. (2005). Gender differences in life-course theory of recidivism: A survival analysis. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 49 (3), 325-342.
- Beyens, K., Dirkzwager, A., & Korf, D. (2014). Detentie en gevolgen van detentie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56 (2), 1-22.
- Boschman, S., Maas, I., Kristiansen, M. H., & Vrooman, J. C. (2020). Social Capital at the start; sibling effects on employment and benefit receipt at labour market entry. *Manuscript submitted for publication*.
- CBS. (2019). Opnieuw minder wanbetalers zorgverzekering. Retrieved from www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/42/opnieuw-minder-wanbetalers-zorgverzekering
- CBS. (2020). Arbeidsdeelname en werkloosheid. Retrieved from www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/80590ned
- Clark, V. A. (2016). Predicting two types of recidivism among newly released prisoners: First addresses as "launch pads" for recidivism or reentry success. *Crime & Delinquency*, 62 (10), 1364-1400.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American sociological review*, 44 (August), 588-608.
- Coumans, A. M., Cruyff, M., Van der Heijden, P. G. M., Wolf, J., & Schmeets, H. (2015). Estimating Homelessness in the Netherlands Using a Capture-Recapture Approach. *Social Indicators Research*, 130 (1), 189-212. doi:10.1007/s11205-015-1171-7
- Coumans, M., Arts, K., Reep, C., & Schmeets, H. (2018). *Inzicht in dakloosheid*. Den Haag: Centraal bureau voor de statistiek.

- DeLisi, M. (2000). Who is more dangerous? Comparing the criminality of adult homeless and domiciled jail inmates: A research note. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44 (1), 59-69.
- Dirkzwager, A., Nieuwbeerta, P., & Fiselier, J. P. S. (2009). Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen; een literatuurstudie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51 (1), 21-41.
- Doekhie, J. V. O. R. (2019). *Dimensions of desistance: a qualitative longitudinal analysis of different dimensions of the desistance process among long-term prisoners in the Netherlands*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Duijvenbooden, K. van (2016). Nazorg ex-gedetineerden – tien jaar na invoering. *Proces*, 95 (2), 86-97.
- Duwe, G., & Clark, V. A. (2017). Nothing Will Work Unless You Did: The Predictors of Postprison Employment. *Criminal Justice and Behavior*, 44 (5), 657-677.
- Fischer, T. (2011). Internationale lessen voor een sluitende aanpak nazorg. Een literatuur-studie over evaluatieonderzoek naar nazorgprogramma's voor ex-gedetineerden. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 10 (3), 36-56.
- Fitzpatrick, K. M., & Myrstol, B. (2011). The jailing of America's homeless: Evaluating the rabble management thesis. *Crime & Delinquency*, 57 (2), 271-297.
- Giordano, P. C., Cernkovich, S. A., & Rudolph, J. L. (2002). Gender, crime, and desistance: Toward a theory of cognitive transformation. *American journal of sociology*, 107 (4), 990-1064.
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford: Stanford University Press.
- Graaf, P. M. de, & Wolbers, M. H. (2015). Onderwijs als scheidslijn op de Nederlandse arbeidsmarkt, 1993-2011. *Mens en Maatschappij*, 90 (4), 321-342.
- Harris, A., Evans, H., & Beckett, K. (2010). Drawing blood from stones: Legal debt and social inequality in the contemporary United States. *American journal of sociology*, 115 (6), 1753-1799.
- Hellevik, O. (2009). Linear versus logistic regression when the dependent variable is a dichotomy. *Quality & Quantity*, 43 (1), 59-74.
- Hoeve, M., Jak, S., Stams, G. J. J., & Meeus, W. H. (2016). Financial problems and delinquency in adolescents and young adults: A 6-year three-wave study. *Crime & Delinquency*, 62 (11), 1488-1509.
- Hoeve, M., Jurrius, K., Zouwen, M. v. d., Vergeer, M., Voogt, M., & Stams, G. J. (2011). *In de schuld, in de fout?* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Hoeve, M., Stams, G. J., Zouwen, M. v. d., Vergeer, M., Jurrius, K., & Asscher, J. J. (2014). A systematic review of financial debt in adolescents and young adults: Prevalence, correlates and associations with crime. *PLoS one*, 9 (8), e104909.
- Huebner, B. M., & Pleggenkuhle, B. (2015). Residential location, household composition, and recidivism: An analysis by gender. *Justice quarterly*, 32 (5), 818-844.
- JenV, DJI, VNG, & 3RO. (2019). *Bestuurlijk akkoord; kansen bieden voor re-integratie*. Alphen aan de Rijn: Ministerie van VenJ.
- Jungmann, N., Menger, A., Anderson, M., & Stam, D. (2014). *Gevangen in schuld*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Kannegieter, G. (1994). *Ongelijkheid in de straftoemeting: De invloed van de sociale positie van de verdachte op strafrechtelijke beslissingen*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Laub, J. H., Nagin, D. S., & Sampson, R. J. (1998). Trajectories of change in criminal offending: Good marriages and the desistance process. *American sociological review*, 63 (2), 225-238.

- Link, N. W., & Roman, C. G. (2017). Longitudinal associations among child support debt, employment, and recidivism after prison. *The Sociological Quarterly*, 58 (1), 140-160.
- Listwan, S. J., Sullivan, C. J., Agnew, R., Cullen, F. T., & Colvin, M. (2013). The pains of imprisonment revisited: The impact of strain on inmate recidivism. *Justice quarterly*, 30 (1), 144-168.
- Lochner, L. (2004). Education, work, and crime: A human capital approach. *International Economic Review*, 45 (3), 811-843.
- Lochner, L., & Moretti, E. (2004). The effect of education on crime: Evidence from prison inmates, arrests, and self-reports. *American economic review*, 94 (1), 155-189.
- Lutze, F. E., Rosky, J. W., & Hamilton, Z. K. (2014). Homelessness and reentry: A multisite outcome evaluation of Washington State's reentry housing program for high risk offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 41 (4), 471-491.
- Machin, S., Marie, O., & Vujić, S. (2011). The crime reducing effect of education. *The Economic Journal*, 121 (552), 463-484.
- Marie, O., & Paulovic, T. (2017). Jongeren op school houden, helpt dat tegen criminaliteit? *Justitiële verkenningen*, 43 (1), 102-111.
- Maruna, S. (2001). *Making good*: Washington, DC: American Psychological Association.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American sociological review*, 3 (5), 672-682.
- Metraux, S., & Culhane, D. P. (2004). Homeless shelter use and reincarceration following prison release. *Criminology & Public Policy*, 3 (2), 139-160.
- Miller, M. G., & Ngugi, I. (2009). *Impacts of housing supports: Persons with mental illness and ex-offenders*. Washington: Washington State Institute for Public Policy.
- Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belsky, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., . . . Ross, S. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108 (7), 2693-2698.
- Moors, H., & Balogh, L. (2007). Warme overdracht of koude kermis? Wat goed en slecht gaat in de nazorg voor ex-gedetineerden. *Justitiële verkenningen*, 5 (4), 7.
- More, P. A., & Weijters, G. (2011). *Tweede meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden; Resultaten en vergelijking tussen twee metingen in de tijd*. Den Haag: WODC. Cahier 2011-3 ed.
- Nguyen, H., Kamada, T., & Ramakers, A. (2020). On the Margins: Considering the Relationship between Informal Work and Reoffending. *Justice quarterly*, 1-28.
- Noordhuizen, S., & Weijters, G. (2012). *Derde meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC. Cahier 2012-13 ed.
- O'Leary, C. (2013). The role of stable accommodation in reducing recidivism: what does the evidence tell us? *Safer communities*, 12 (1), 5-12.
- Paternoster, R., & Bushway, S. (2009). Desistance and the "feared self": Toward an identity theory of criminal desistance. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 1103-1156.
- Ramakers, A. (2014). *Barred from employment? A study of labor market prospects before and after imprisonment*. Leiden: Proefschrift Universiteit Leiden.
- Ramakers, A., Nieuwbeerta, P., Van Wilsem, J., Dirkzwager, A., & Reef, J. (2014). Werk (kenmerken) en recidiverisico's na detentie in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56 (2), 67-89.

- Richie, B. E. (2001). Challenges incarcerated women face as they return to their communities: Findings from life history interviews. *Crime & Delinquency*, 47 (3), 368-389.
- Rodermond, E. (2018). *Out of prison, out of crime? Women on the road to desistance*. Amsterdam: VU.
- Rodermond, E., Kruttschnitt, C., Slotboom, A.-M., & Bijleveld, C. C. (2016). Female desistance: A review of the literature. *European Journal of Criminology*, 13 (1), 3-28.
- RSJ. (2016). *Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing*. Den Haag: Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming.
- RSJ. (2017). *Van detineren naar re-integreren*. Den Haag: Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). Adult social bonds and change in criminal behavior. In R. J. Sampson & J. H. Laub (Eds.), *Crime in the making: Pathways and turning points through life* (pp. 139-178). Harvard: Harvard University Press.
- Schunck, R. (2013). Within and between estimates in random-effects models: Advantages and drawbacks of correlated random effects and hybrid models. *The Stata Journal*, 13 (1), 65-76.
- Skardhamar, T., & Savolainen, J. (2014). Changes in criminal offending around the time of job entry: A study of employment and desistance. *Criminology*, 52 (2), 263-291.
- Skardhamar, T., & Telle, K. (2012). Post-release Employment and Recidivism in Norway. *Journal of Quantitative Criminology*, 28 (4), 629-649.
- Spjeldnes, S., & Goodkind, S. (2009). Gender differences and offender reentry: A review of the literature. *Journal of Offender rehabilitation*, 48 (4), 314-335.
- Traag, T., Marie, O., & van der Velden, R. (2010). Risicofactoren voor voortijdig schoolvelaten en jeugdcriminaliteit. *Bevolkingstrends*, 2, 55-60.
- Uggen, C. (1999). Ex-offenders and the conformist alternative: A job quality model of work and crime. *Social Problems*, 46 (1), 127-151.
- Uggen, C. (2000). Work as a turning point in the life course of criminals: A duration model of age, employment, and recidivism. *American sociological review*, 529-546.
- Uggen, C., & Wakefield, S. (2008). What have we learned from longitudinal studies of work and crime? In *The long view of crime: A synthesis of longitudinal research* (pp. 191-219). New York: Springer.
- Van Tulder, F., Meijer, R., & Van Rosmalen, M. (2017). De strafrechtsketen in samenhang. In S. N. Kalidien (Ed.), *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016* (pp. 59-70). Den Haag: WODC, CBS en RvdR.
- Verbruggen, J., Apel, R., Van der Geest, V. R., & Blokland, A. A. (2015). Work, income support, and crime in the Dutch welfare state: a longitudinal study following vulnerable youth into adulthood. *Criminology*, 53 (4), 545-570.
- Verbruggen, J., Blokland, A. A., & Van der Geest, V. R. (2012). Effects of employment and unemployment on serious offending in a high-risk sample of men and women from ages 18 to 32 in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 52 (5), 845-869.
- Verweij, S., Weijters, G., Wermink, H., & Blokland, A. (2020). Post-release source of income and convictions of adult ex-prisoners. *Manuscript submitted for publication*.
- Visher, C., Debus, S., & Yahner, J. (2008). *Employment after prison: A longitudinal study of releases in three states*. Washington: Urban Institute, Justice Policy Center

- Visher, C., Winterfield, L., & Coggeshall, M. B. (2005). Ex-offender employment programs and recidivism: A meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 1 (3), 295-316.
- VNG, & VenJ. (2011). *Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-) gedetineerde burgers*: VNG en VenJ.
- VNG, & VenJ. (2014). *Richting aan Re-integratie; convenant re-integratie van (ex-)gedetineerden*: VNG en VenJ.
- Wakefield, S., & Uggen, C. (2010). Incarceration and stratification. *Annual review of sociology*, 36, 387-406.
- Wartna, B., Blom, M., & Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor: 4e, herziene versie*. Den Haag: WODC. Memorandum 2011-3 ed.
- Wartna, B., Tollenaar, N., & Essers, A. (2005). *Door na de gevangenis*. Den Haag: Boom.
- Weijters, G., & More, P. A. (2010). *De monitor nazorg ex-gedetineerden; ontwikkelingen en eerste resultaten*. Den Haag: WODC. Cahier 2010-14 ed.
- Weijters, G., More, P. A., & Alma, S. M. (2010). *Nazorgproblematiek en recidive van kortgestrafte gedetineerden*. Den Haag: WODC. Factsheet 2010-2 ed.
- Weijters, G., Rokven, J. J., & Verweij, S. (2018). *Monitor nazorg (ex-)gedetineerden - meting 5*. Den Haag: WODC. Cahier 2018-12 ed.
- Weijters, G., Verweij, S., Tollenaar, N., & Hill, J. (2019). *Recidive onder justitiabelen in Nederland; verslag over de periode 2006-2018*. Den Haag: WODC. Cahier 2019-10 ed.
- Wensveen, M. (2020). *Eigen haard is goud waard; een studie naar de woonsituatie, het verhuisgedrag en recidive van (ex-)gedetineerden*. Leiden: Proefschrift Universiteit Leiden.
- Wilson, A. (2009). It takes ID to get ID: The new identity politics in services. *Social Service Review*, 83 (1), 111-132.
- Wilson, D., Gallagher, C. A., & MacKenzie, D. L. (2000). A meta-analysis of corrections-based education, vocation, and work programs for adult offenders. *Journal of research in crime and delinquency*, 37 (4), 347-368.
- Wit, M. de, Segeren, M., & Witteveen, E. (2012). *OGGZ problematiek en nazorg bij Amsterdamse gedetineerden*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Zorlu, A. (2010). Opleidingsniveau in registers: een toets van de validiteit via loonfuncties. In B. F. M. Bakker & L. Kuijvenhoven (Eds.), *Registers in sociaalwetenschappelijk onderzoek*. Den Haag: CBS.
- Zoutewelle-Terovan, M., Van Der Geest, V., Liefbroer, A., & Bijleveld, C. (2014). Criminality and family formation: Effects of marriage and parenthood on criminal behavior for men and women. *Crime & Delinquency*, 60 (8), 1209-1234.
- Zurhold, H., Moskalewicz, J., Sanclemente, C., Schmied, G., Shewan, D., & Verthein, U. (2011). What affects reintegration of female drug users after prison release? Results of a European follow-up study. *Journal of Offender rehabilitation*, 50 (2), 49-65.

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter

Dr. Anja Dirkzwager Senior Onderzoeker, Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

Leden

Mr. Arno van Bergen Adviseur detentie en re-integratie, Dienst Justitiële
Inrichtingen, ministerie van Justitie en Veiligheid

Inge van den Bosch, Msc Beleidsmedewerker, Directie Straffen en Beschermen,
ministerie van Justitie en Veiligheid

Drs. Ico Kloppenburg Beleidsmedewerker WMO, Vereniging Nederlandse
Gemeenten

Dr. Elanie Rodermond Universitair docent, Vrije Universiteit Amsterdam

Bijlage 2 BWRE model

Recidiveren mensen meer of minder *wanneer* zij werk, een inkomen of een dak boven hun hoofd hebben dan zichzelf in andere maanden. Om deze vraag te beantwoorden schatten we een *between-within random effects* lineair kansmodel (BWRE model, Schunck, 2013).

Het BWRE model kan geschreven worden als:

$$R_{it} = \beta_0 + \beta_1 * (X_{it} - \bar{X}_i) + \beta_2 * \bar{X}_i + \beta_3 * C_i + \mu_i + \varepsilon_{it}$$

In dit model schatten we of een persoon *i* recidiveert in maand *t* (R_{it}) vanuit onafhankelijke variabelen die variëren over tijd (X), onafhankelijke variabelen die constant zijn over tijd (C), een storingsterm op persoonsniveau (μ_i) en een storingsterm op persoon-maandniveau (ε_{it}). De subscripten *i* en *it* geven aan of een variabele alleen varieert tussen personen (*i*), of ook binnen personen tussen maanden (*it*). Om van de variabelen die variëren door de tijd (X) zowel een binnenpersoonseffect als een tussenpersoonseffect te kunnen schatten, worden de X variabelen gesplitst in twee aparte variabelen die apart effect hebben op recidive (R_{it}) (Bell et al., 2019). De tussenpersoonseffecten worden geschat als het effect van \bar{X}_i , de gemiddelde score over alle 25 maanden (als iemand in 3 van de 25 maanden werk heeft is dit 3/25). De binnenpersoonseffecten worden geschat als het effect van de afwijking van het gemiddelde ($X_{it} - \bar{X}_i$), dus of iemand in een maand *t* 'meer' werkt dan deze persoon gemiddeld over de 25 maanden.

Omdat de onafhankelijke variabele een 0-1 variabele is, iemand recidiveert wel (1) of niet (0) in een maand, schatten we lineaire kansmodellen. De coëfficiënten in een BWRE lineair kansmodel kunnen worden geïnterpreteerd als kansen. In een model waarin je recidive verklaart vanuit werk en geslacht, betekent een constante (β_0) van 0,2 dat een man die in geen van de 25 maanden werkt, 20% kans heeft om te recidiveren in een maand. Een tussenpersoonseffect van werk (β_2) van -0,02 betekent dat iemand die in alle 25 maanden werkt ($\bar{X}_i = 25/25 = 1$) een 2 procentpunt lagere kans heeft om te recidiveren in een maand, dan iemand die in geen van de 25 maanden werkt ($\bar{X}_i = 0/25 = 0$). Een coëfficiënt voor vrouw (β_3) van -0,03 betekent dat een vrouw een 3 procentpunt lagere kans heeft om te recidiveren dan een man. Een vrouw die nooit werkt heeft dan 17% kans om te recidiveren in een maand, een vrouw die in alle 25 maanden werkt heeft 15% kans om te recidiveren in een maand. De binnenpersoonseffecten in een BWRE-model kunnen geïnterpreteerd worden als het effect van werken in een maand op de recidivekans. Een binnenpersoonseffect van werk (β_1) van -0,05 betekent dat als je werkt in een maand ($X_{it} = 1$), terwijl je normaal nooit werkt ($\bar{X}_i = 0$)⁵¹, dit de kans op recidive in deze maand met 5 procentpunt verkleint.

⁵¹ \bar{X}_i kan wel 0 zijn, maar mensen met een \bar{X}_i van 0, werken echt nooit, dus die hebben ook geen maand waarin $X_{it} = 1$. Wanneer iemand werkt in een maand die 'normaal nooit werkt', is $(X_{it} - \bar{X}_i) = 1 - 0 = 1$. Wanneer iemand niet werkt in een maand die 'anders altijd werkt' is $(X_{it} - \bar{X}_i) = 0 - 1 = -1$. In werkelijkheid gaat het om mensen die bijna nooit werken, iemand werkt in 1 maand en werkt de andere 24 maanden niet ($X_{it} - \bar{X}_i$) is $1 - \frac{1}{25} = 0,96$, of iemand werkt in 24 maanden, maar net deze maand niet ($X_{it} - \bar{X}_i$) is $0 - \frac{24}{25} = -0,96$.

Bijlage 3 Beschrijvende tabellen

Tabel B3.1 Inkomen en dagbesteding op zes tijdstipmomenten

2013	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	Gemiddeld
							aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
Dagbesteding	25%	20%	15%	18%	18%	19%	11,4
Studie	6%	5%	4%	4%	4%	3%	11,8
Werk	18%	15%	11%	14%	14%	16%	10,9
Uitkering	42%	44%	50%	50%	50%	50%	16,9
Geen inkomen	41%	41%	38%	35%	36%	34%	13,3
<i>N</i>	20.332						
2014	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	Gemiddeld
							aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
Dagbesteding	20%	17%	14%	17%	18%	20%	11,5
Studie	5%	4%	3%	3%	3%	3%	11,9
Werk	15%	13%	11%	14%	15%	17%	11,0
Uitkering	45%	47%	52%	52%	51%	50%	17,1
Geen inkomen	40%	40%	37%	34%	34%	33%	13,0
<i>N</i>	20.001						
2015	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	Gemiddeld
							aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
Dagbesteding	20%	17%	15%	18%	19%	21%	11,3
Studie	5%	4%	3%	3%	3%	2%	11,6
Werk	15%	13%	12%	15%	16%	19%	11,0
Uitkering	44%	46%	51%	51%	49%	48%	16,7
Geen inkomen	41%	41%	37%	34%	35%	33%	13,0
<i>N</i>	18.080						
2016	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	Gemiddeld
							aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
Dagbesteding	19%	17%	15%	19%	20%	22%	11,2
Studie	5%	4%	3%	2%	2%	2%	10,9
Werk	15%	13%	13%	17%	18%	20%	11,4
Uitkering	46%	47%	51%	51%	48%	46%	16,6
Geen inkomen	39%	40%	36%	33%	34%	34%	12,9
<i>N</i>	16.577						

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Tabel B3.2 Opleidingsniveau in het eerste jaar na detentie van re-integratiekandidaten zonder startkwalificatie op dat moment (2016)

	%
Basisonderwijs groep 1-2	7%
Basisonderwijs groep 3-8	35%
Praktijkonderwijs	1%
VMBO Basis / Kader	34%
VMBO Gemengd/ Theoretisch	8%
Mbo niveau 1	11%
Havo/ VWO onderbouw	2%
<i>N (opleiding na detentie bekend en geen startkwalificatie)</i>	7.104

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Tabel B3.3 Huisvestingssituatie voor en na detentie

2013	6 maanden voor detentie			6 maanden na detentie			Gemiddeld aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	
Adresloos	1%	3%	5%	4%	4%	4%	8,6
Huisvesting onbekend	21%	22%	18%	17%	17%	18%	12,5
Bij partner	16%	16%	16%	16%	16%	17%	16,4
Bij ouders	19%	18%	18%	18%	16%	14%	9,6
Bij anderen	5%	5%	5%	5%	5%	5%	14,2
Alleenstaand	33%	32%	31%	33%	34%	34%	9,4
Institutioneel	6%	5%	8%	7%	7%	9%	11,2
<i>N</i>	20.332						
2014	6 maanden voor detentie			6 maanden na detentie			Gemiddeld aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	
Adresloos	3%	4%	5%	5%	4%	4%	9,3
Huisvesting onbekend	19%	20%	17%	16%	17%	18%	12,5
Bij partner	16%	16%	16%	16%	16%	16%	15,9
Bij ouders	18%	18%	17%	16%	15%	13%	9,7
Bij anderen	5%	5%	5%	6%	5%	5%	14,2
Alleenstaand	33%	32%	32%	33%	33%	34%	10,2
Institutioneel	6%	5%	9%	8%	9%	10%	11,4
<i>N</i>	20.001						
2015	6 maanden voor detentie			6 maanden na detentie			Gemiddeld aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	
Adresloos	4%	4%	5%	5%	5%	4%	9,3
Huisvesting onbekend	20%	21%	18%	17%	17%	18%	12,6
Bij partner	15%	15%	15%	16%	16%	16%	16,1
Bij ouders	18%	17%	17%	16%	14%	13%	9,8
Bij anderen	5%	5%	5%	5%	5%	5%	14,1
Alleenstaand	32%	31%	30%	32%	33%	34%	10,9
Institutioneel	6%	6%	10%	10%	10%	11%	11,6
<i>N</i>	18.080						
2016	6 maanden voor detentie			6 maanden na detentie			Gemiddeld aantal maanden eerste 2 jaar na detentie
	6 maanden voor detentie	maand voor detentie	maand na detentie	6 maanden na detentie	12 maanden na detentie	24 maanden na detentie	
Adresloos	4%	4%	5%	5%	4%	4%	9,0
Huisvesting onbekend	19%	20%	17%	16%	17%	18%	12,7
Bij partner	15%	15%	15%	15%	15%	16%	16,1
Bij ouders	17%	17%	16%	15%	14%	12%	9,9
Bij anderen	5%	5%	5%	5%	5%	5%	14,3
Alleenstaand	32%	32%	31%	32%	33%	34%	11,4
Institutioneel	8%	7%	11%	11%	12%	12%	11,6
<i>N</i>	16.577						

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Bijlage 4 Beschrijvende statistiek en modellen per uitstroomcohort en met controlevariabelen

Tabel B4.1 Beschrijvende statistiek onafhankelijke variabelen (N=74.478)

	Gemiddelde	Std dev
Identiteitsbewijs		
Geldig ID	42%	
Geen geldig ID	7%	
ID onbekend	18%	
Niet in DPAN	34%	
Huisvesting		
Alleenstaand	31%	
Adresloos	5%	
Huisvesting onbekend	17%	
bij partner	15%	
bij ouders	17%	
bij anderen	5%	
Institutioneel	10%	
Inkomen en dagbesteding		
Werk	12%	
Uitkering	51%	
Geen inkomen	37%	
Volgt opleiding	3%	
Schulden		
Wanbetaler zorgverzekering (voor detentie)	30%	
Opleiding		
Startkwalificatie	17%	
Geen startkwalificatie (voor detentie)	36%	
Opleiding onbekend (voor detentie)	48%	
Geslacht, leeftijd, kinderen		
Vrouw	7%	
Kinderen <21	9%	
Leeftijd	35,8	11,6
Herkomst		
Autochtoon	43%	
Turks	5%	
Marokkaans	13%	
Surinaams	10%	
Antilliaans	9%	
Westers Allochtoon	11%	
Overig niet-westers allochtoon	9%	
Delicttype		
Geweldsdelict	13%	
Zedendelict	2%	
Vermogensdelict met geweld	6%	
Vermogensdelict zonder geweld	25%	
vernietiging, agressie, openbare orde	5%	
Drugsdelict	10%	
verkeersdelict	5%	
Overig delicttype	2%	

	Gemiddelde	Std dev
Kantonfeit	6%	
Fictieve uitgangzaak	26%	
Strafrechtelijk verleden		
Detentieduur (weken)	22,3	45,7
Leeftijd eerste justitiecontact	20,7	8,7
Aantal vorige justitiecontacten	14,0	19,4
Aantal vorige zeer ernstige contacten	1,2	2,0
Arbeidsmarktverleden		
Recente werkervaring (# maanden werk in 2 jaar voor uitstroom)	3,2	6,2
Werkervaring (# maanden werk in 10 jaar voor uitstroom)	27,0	30,6

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Tabel B4.2 Samenhang tussen basisvoorwaarden en de kans op werk na detentie

	2013	2014	2015	2016	totaal
Identiteitsbewijs (ref= geldig ID)					
Geen geldig ID	-0,031**	-0,038***	-0,044***	-0,038*	-0,038***
ID onbekend	-0,013	-0,018**	-0,020*	⁵²	-0,015***
Niet in DPAN	-0,034***	-0,026***	-0,022**	-0,006	-0,022***
Huisvesting (ref= alleenstaand)					
Adresloos	-0,049***	-0,047***	-0,031*	-0,024	-0,038***
Huisvesting onbekend	-0,002	-0,006	0,011	0,019	0,005
Bij partner	0,033***	0,031**	0,049***	0,071***	0,045***
Bij ouders	0,059***	0,068***	0,072***	0,063***	0,065***
Bij anderen	0,002	0,015	0,02	0,038*	0,017*
Institutioneel	-0,047***	-0,052***	-0,038***	-0,025*	-0,041***
Opleiding (ref= startkwalificatie)					
Geen startkwalificatie	-0,034	-0,029***	-0,014	-0,028***	-0,024***
Opleiding onbekend	-0,015	0	0,023*	-0,01	0,001
Schulden (wanbetaler zorgverzekering)					
Vrouw	-0,043***	-0,056***	-0,078***	-0,061***	-0,059***
Kinderen jonger dan 21	-0,002	-0,011	-0,042**	-0,031*	-0,020**
Leeftijd	-0,007***	-0,008***	-0,009***	-0,009***	-0,008***
Herkomst (ref= autochtoon)					
Turks	0,02	0,043**	0,018	0,030*	0,028***
Marokkaans	-0,045***	-0,031**	-0,02	-0,006	-0,027***
Surinaams	0,031**	0,068***	0,091***	0,096***	0,069***
Antilliaans	0,040***	0,044***	0,083***	0,106***	0,065***
Westers allochtoon	0,032***	0,027**	0,042***	0,051***	0,038***
Overig niet westers allochtoon	0,017	0,025*	0,028*	0,043***	0,028***
Delicttype (ref= geweld)					
Zeden	0,033	-0,019	0,027	-0,029	0,003
Vermogen met geweld	0,041**	0,073***	0,074***	0,03	0,053***
Vermogen zonder geweld	0,008	0,019	0,023*	0,007	0,014**
Vernieling, agressie openbare orde	0,004	0,035*	0,01	0,009	0,014
Drugs	0,026*	0,025*	0,028*	0,017	0,023***
Verkeer	0,029	0,049**	0,045**	0,019	0,035***
Overig	-0,006	0,009	0,049*	-0,021	0,008
Kanton	0,046***	0,062***	0,056***	0,032*	0,051***
Fictief	0,031**	0,046***	0,055***	0,050***	0,043***
Detentieduur (weken)					
Leeftijd eerste justitiecontact	0,001	0,001*	0,002***	0,001**	0,001***
Aantal vorige contacten	-0,001***	-0,001***	-0,001***	-0,001***	-0,001***
Aantal vorige zeer ernstige contacten	-0,006***	-0,006***	-0,005**	-0,001	-0,005***
# maanden werk in 2 jaar voor uitstroom	0,028***	0,028***	0,027***	0,027***	0,027***
# maanden werk in 10 jaar voor uitstroom	0,002***	0,002***	0,003***	0,002***	0,002***
Eerste kwartaal 2013	(ref)				(ref)
Tweede kwartaal 2013	0,01				0,01
Derde kwartaal 2013	0,031***				0,031***
Vierde kwartaal 2013	0,032***				0,036***
Eerste kwartaal 2014		(ref)			0,046***
Tweede kwartaal 2014		0,008			0,054***

⁵² In 2016 zijn alleen mensen in DPAN opgenomen van wie informatie bekend is over of zij een identiteitsbewijs hebben.

	2013	2014	2015	2016	totaal
Derde kwartaal 2014		0,023**			0,068***
Vierde kwartaal 2014		0,035***			0,080***
Eerste kwartaal 2015			(ref)		0,084***
Tweede kwartaal 2015			0,028***		0,112***
Derde kwartaal 2015			0,030**		0,113***
Vierde kwartaal 2015			0,038***		0,121***
Eerste kwartaal 2016				(ref)	0,120***
Tweede kwartaal 2016				0,018*	0,138***
Derde kwartaal 2016				0,039***	0,158***
Vierde kwartaal 2016				0,040***	0,159***
Constante	0,359***	0,386***	0,419***	0,476***	0,345***
R kwadraat	0,332	0,318	0,309	0,295	0,332
N	20.176	19.854	17.963	16.485	74.478

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

De modellen voor de aparte uitstroomcohorten zijn geschat met robuuste standaardfouten om te controleren voor heteroscedasticiteit. In het totaalmodel is bij het bepalen van de standaardfouten rekening gehouden met dat personen in meerdere uitstroomcohorten kunnen voorkomen. Hierdoor is het niet mogelijk om in het totaalmodel ook te controleren voor heteroscedasticiteit.

Tabel B4.3 Samenhang tussen recidive en de situatie op de basisvoorwaarden en controlevariabelen (coxregressiemodel)

	2013	2014	2015	2016	totaal					
Identiteitsbewijs (ref geldig)										
Geen geldig identiteitsbewijs	1,171***	1,175***	1,257***	1,266***	1,254***	1,225***	1,166**	1,161**	1,213***	1,205***
Identiteitsbewijs onbekend	0,995	1,016	1,029	1,037	1,000	1,004			0,998	1,009
Niet in DPAN	1,165***	1,160***	1,137***	1,135***	1,115***	1,121***	1,02	1,018	1,102***	1,103***
Inkomen (ref geen inkomen)										
Werk	0,805***	0,909	0,774***	0,927	0,769***	0,949	0,720***	0,753	0,765***	0,893
Uitkering	0,978	1,208*	0,967	1,035	1,006	1,163	0,948	1,220*	0,974	1,136*
Volgt opleiding	0,695***	0,730***	0,711***	0,724***	0,739***	0,767***	0,726***	0,758***	0,715***	0,736***
Huisvesting (ref alleenstaand)										
Adresloos	1,288***	0,965	1,297***	0,958	1,300***	1,112	1,371***	1,243	1,311***	1,061
Onbekend	1,099**	1,115***	1,155***	1,164***	1,195***	1,198***	1,201***	1,210***	1,156***	1,166***
Bij partner	0,850***	0,859***	0,797***	0,798***	0,853***	0,855***	0,805***	0,798***	0,826***	0,826***
Bij ouders	0,903**	0,915**	0,849***	0,845***	0,974	0,983	0,917*	0,921*	0,908***	0,912***
Bij anderen	0,902	0,912	0,879*	0,879*	0,898	0,903	0,881*	0,886	0,891***	0,896***
Institutioneel	1,083*	1,081*	1,117**	1,102**	1,188***	1,202***	1,187***	1,174***	1,143***	1,140***
Opleiding (ref= startkwalificatie)										
Geen startkwalificatie	0,934	0,932	0,965	0,97	0,993	0,992	1,042	1,038	0,997	0,998
Opleiding onbekend	0,891	0,901	0,850***	0,857***	0,878***	0,890**	0,935	0,938	0,889***	0,895***
Schulden (zorgverzekeraar)										
	0,981	1,023	0,972	1,057	0,983	0,971	0,996	1,067	0,982	1,027
Interacties										
Vrouw X adresloos		1,582*		1,355		1,109		1,232		1,307**
Aantal eerdere delicten X werk		0,999		0,999		1,012***		1,013***		1,004
Aantal eerdere delicten X uitkering		0,989***		0,995***		0,994***		0,994***		0,994***
Leeftijd eerste delict X werk		0,994		0,99		0,982*		0,994		0,990*
Leeftijd eerste delict X uitkering		1		1,003		0,998		0,994		0,999
Leeftijd eerste delict X adresloos		1,015*		1,016*		1,009		1,005		1,011**
Schulden X werk		1,116		1,118		1,151		0,939		1,08
Schulden X uitkering		0,913		0,862**		0,997		0,896*		0,916**

Controlevariabelen										
Kinderen jonger dan 21	0,922	0,915	0,876*	0,874*	0,922	0,921	0,900	0,886*	0,904***	0,899***
Vrouw	0,721***	0,708***	0,765***	0,743***	0,737***	0,730***	0,712***	0,701***	0,733***	0,718***
Leeftijd	0,975***	0,972***	0,977***	0,977***	0,975***	0,974***	0,973***	0,972***	0,975***	0,974***
Herkomst (ref= autochtoon)										
Turks	0,777***	0,784***	0,92	0,919	0,863**	0,866**	0,841**	0,846**	0,849***	0,852***
Marokkaans	1,004	1,005	0,95	0,948	0,924*	0,924*	0,959	0,955	0,961*	0,958*
Surinaams	0,942	0,942	0,933	0,941	0,917*	0,924*	0,921*	0,919*	0,927***	0,933**
Antilliaans	1,118**	1,120**	1,099*	1,075	1,031	1,026	1,011	0,997	1,068**	1,054*
Westers allochtoon	0,966	0,991	0,962	0,973	0,985	0,995	1,016	1,001	0,983	0,989
overig niet westers allochtoon	0,933	0,933	0,993	0,987	0,93	0,926	0,946	0,941	0,951*	0,948*
Delicttype (ref= geweld)										
Zeden	0,583***	0,579***	0,642***	0,647***	0,574***	0,575***	0,436***	0,433***	0,558***	0,557***
Vermogen met geweld	0,892*	0,888*	1,026	1,031	0,972	0,977	1,041	1,045	0,978	0,983
Vermogen zonder geweld	1,460***	1,448***	1,314***	1,321***	1,363***	1,367***	1,320***	1,332***	1,364***	1,371***
Vernieling, agressie openbare orde	0,955	0,957	1,033	1,03	0,926	0,915	0,996	0,999	0,975	0,972
Drugs	0,698***	0,709***	0,660***	0,668***	0,672***	0,674***	0,700***	0,709***	0,684***	0,692***
Verkeer	1,130*	1,102	0,991	0,988	1,046	1,034	1,088	1,089	1,063*	1,055
Overig	1,047	1,050	0,862	0,864	0,955	0,953	0,937	0,946	0,954	0,958
Kanton	0,990	0,980	0,873*	0,877*	0,964	0,956	0,920	0,926	0,933*	0,932**
Fictief	0,985	0,983	0,988	0,982	0,936	0,929	0,933	0,928	0,964	0,957*
Detentieduur (weken)	0,998***	0,999***	0,998***	0,998***	0,998***	0,998***	0,998***	0,998***	0,998***	0,998***
Leeftijd eerste justitiecontact	0,984***	0,987***	0,981***	0,980***	0,984***	0,987***	0,991***	0,996	0,985***	0,987***
# vorige contacten	1,012***	1,022***	1,013***	1,017***	1,013***	1,017***	1,015***	1,019***	1,013***	1,018***
# vorige zeer ernstige contacten	1,059***	1,056***	1,038***	1,037***	1,037***	1,042***	1,036***	1,039***	1,043***	1,045***
Recente werkervaring (2 jaar)	0,984***	0,984***	0,980***	0,981***	0,985***	0,986***	0,989***	0,990***	0,985***	0,985***
Werkervaring (10 jaar)	0,998***	0,998***	0,997***	0,997***	0,997***	0,997***	0,998***	0,998***	0,997***	0,997***
Eerste kwartaal 2013	(ref)	(ref)							(ref)	(ref)
Tweede kwartaal 2013	0,948	0,953							0,947	0,947
Derde kwartaal 2013	0,874***	0,875***							0,870***	0,866***

Vierde kwartaal 2013	0,848***	0,851***					0,830***	0,828***
Eerste kwartaal 2014			(ref)	(ref)			0,888***	0,889***
Tweede kwartaal 2014			0,996	0,993			0,885***	0,882***
Derde kwartaal 2014			0,937*	0,929*			0,836***	0,825***
Vierde kwartaal 2014			0,840***	0,837***			0,749***	0,749***
Eerste kwartaal 2015					(ref)	(ref)	0,871***	0,867***
Tweede kwartaal 2015					1,017	1,012	0,886***	0,879***
Derde kwartaal 2015					0,981	0,979	0,860***	0,860***
Vierde kwartaal 2015					0,865***	0,868***	0,759***	0,765***
Eerste kwartaal 2016							(ref)	(ref)
Tweede kwartaal 2016							0,985	0,985
Derde kwartaal 2016							0,900***	0,898***
Vierde kwartaal 2016							0,853***	0,851***
N	20.176	19.854	17.963	16.485	16.485	16.485	74.478	74.478

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Tabel B4.4 Samenhang tussen werkkenmerken van werkende re-integratiekandidaten en recidive (coxregressiemodel)

	2013	2014	totaal
Baanstabiliteit			
Zelfde werkgever als voor detentie	1,111	1,036	1,074
Zelfde baan 6 maanden of langer behouden	0,570***	0,600***	0,584***
Aantal maanden werk in eerste jaar na detentie	0,981*	0,995	0,988*
Identiteitsbewijs (ref geldig)			
Geen geldig identiteitsbewijs	1,195	0,991	1,096
Identiteitsbewijs onbekend	1,006	1,036	1,017
Niet in DPAN	1,059	1,063	1,06
Volgt opleiding	0,706***	0,667***	0,688***
Huisvesting (ref alleenstaand)			
Adresloos	0,931	1,378*	1,147
Onbekend	1,108	1,181*	1,135*
Bij partner	0,85	0,912	0,88
Bij ouders	0,889	0,876	0,884*
Bij anderen	0,931	0,87	0,9
Institutioneel	1,092	1,048	1,061
Kinderen jonger dan 21	1,192	0,904	1,05
Opleiding (ref= startkwalificatie)			
Geen startkwalificatie	0,943	0,96	0,956
Opleiding onbekend	0,954	0,921	0,952
Schulden (zorgverzekeraar)	1,06	1,019	1,042
Vrouw	0,525***	0,746*	0,623***
Leeftijd	0,972***	0,968***	0,970***
Herkomst (ref= autochtoon)			
Turks	0,783*	0,895	0,834*
Marokkaans	0,955	0,849*	0,896
Surinaams	0,917	0,954	0,933
Antilliaans	1,016	1,108	1,064
Westers allochtoon	1,008	1,032	1,011
overig niet-westers allochtoon	0,953	0,881	0,919
Delicttype (ref= geweld)			
Zeden	0,826	0,490*	0,679*
Vermogen met geweld	0,805*	0,976	0,889
Vermogen zonder geweld	1,271**	1,183	1,236***
Vernieling, agressie openbare orde	0,879	1,056	0,967
Drugs	0,822	0,852	0,831*
Verkeer	1,058	1,063	1,065
Overig	1,119	0,88	0,999
Kanton	0,941	0,92	0,937
Fictief	0,923	0,968	0,948
Detentieduur (weken)	0,999	0,999	0,999**
Leeftijd eerste justitiecontact	0,978***	0,972***	0,975***
Aantal vorige contacten	1,024***	1,020***	1,022***
Aantal vorige zeer ernstige contacten	1,026	1,066***	1,050**
# maanden werk in 2 jaar voor uitstroom	0,993	0,987**	0,991**
# maanden werk in 10 jaar voor uitstroom	0,998	1,000	0,999
Eerste kwartaal 2013	(ref)		(ref)
Tweede kwartaal 2013	1,076		1,072
Derde kwartaal 2013	0,97		0,969
Vierde kwartaal 2013	0,968		0,959

	2013	2014	totaal
Eerste kwartaal 2014		(ref)	0,922
Tweede kwartaal 2014		1,102	1,01
Derde kwartaal 2014		1,017	0,931
Vierde kwartaal 2014		0,971	0,898
N	5088	4967	10055

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB

Tabel B4.5 Samenhang tussen recidive van een persoon in een maand en situatie op de basisvoorwaarden in die maand en controlevariabelen (BWRE lineair kansmodel)

	2013	2014	2015	2016
Binnenpersoonseffecten				
Inkomenssituatie (ref geen inkomen)				
Werk	-0,014***	-0,010***	-0,006***	0,003*
Uitkering	-0,009***	-0,007***	0,003*	0,013***
Volgt opleiding	-0,005	-0,008**	-0,004	0,000
Huisvestingsituatie (ref alleenstaand)				
Adresloos	0,001	0,003	0,008***	0,013***
Onbekend	0,001	-0,005***	0,003	0,001
bij partner	-0,001	-0,003	-0,001	0,002
bij ouders	-0,002	0,001	0,002	0,005*
bij anderen	0,003	-0,001	0,002	0,001
Institutioneel	-0,019***	-0,020***	-0,022***	-0,025***
Incapacitatie	0,004***	0,004***	0,004***	0,003***
Tussenpersoonseffecten				
Inkomenssituatie (ref geen inkomen)				
Werk	-0,017***	-0,017***	-0,021***	-0,021***
Uitkering	0,004**	0,002	0,004*	0,000
Volgt opleiding	-0,013***	-0,013***	-0,017***	-0,017***
Huisvestingsituatie (ref alleenstaand)				
Adresloos	0,028***	0,031***	0,031***	0,031***
Onbekend	0,004*	0,009***	0,009***	0,010***
Bij partner	-0,009***	-0,008***	-0,006***	-0,008***
Bij ouders	-0,003	-0,003*	-0,001	-0,002
Bij anderen	-0,005*	-0,004	-0,004	-0,004
Institutioneel	0,006*	0,009***	0,012***	0,018***
Incapacitatie	-0,003***	-0,003***	-0,003***	-0,005***
Controlevariabelen				
Sekse	-0,007***	-0,006***	-0,010***	-0,010***
Leeftijd	-0,001***	-0,001***	-0,001***	-0,001***
Kinderen<21	-0,001	-0,003	-0,001	-0,001
Opleidingsniveau (ref startkwalificatie)				
Opleiding onbekend	-0,001	-0,002	-0,001	0,000
Geen startkwalificatie	0,000	-0,005***	-0,001	0,001
Wanbetaler zorgverzekering voor detentie	-0,001	0,000	-0,001	0,000
Etniciteit (ref autochtoon)				
Turks	-0,006**	-0,004*	-0,007***	-0,006**
Marokkaans	-0,001	-0,002	-0,004**	-0,003*
Surinaams	-0,001	-0,002	-0,002	-0,002
Antilliaans	0,004*	0,002	0,001	-0,002
Westers allochtoon	-0,001	-0,001	0,003*	0,003*
Overig niet-westers allochtoon	0,000	0,001	0,000	-0,001
Delicttype (ref geweld)				
Zeden	-0,009**	-0,004	-0,008*	-0,011**
Vermogen met geweld	-0,002	0,001	0,000	0,001
Vermogen zonder geweld	0,014***	0,012***	0,011***	0,012***
Vernieling, agressie openbare orde	0,001	0,001	-0,003	0,000
Drugs	-0,008***	-0,009***	-0,009***	-0,006***
Verkeer	0,003	0,000	0,001	0,003
Overig	0,000	-0,001	-0,002	0,002

	2013	2014	2015	2016
Binnenpersoonseffecten				
Kanton	0,001	-0,003	0,001	0,000
Fictief	-0,001	0,001	-0,001	-0,002
Detentieduur	-0,000***	-0,000***	-0,000***	-0,000***
Leeftijd eerste justitiecontact	0,000***	0,000**	0,000*	0,000***
Aantal vorige delicten	0,001***	0,001***	0,001***	0,001***
Aantal vorige zeer ernstige delicten	0,001***	0,001**	0,000	0,001***
Werkervaring in 2 jaar voor uitstroombdatum	0,000	0,000	0,000*	0,000
Werkervaring in 10 jaar voor uitstroombdatum	0,000	-0,000*	0,000	0,000
# maanden sinds uitstroom	-0,001***	-0,001***	-0,001***	-0,002***
Constante	0,156***	0,160***	0,168***	0,222***
N	20176	19854	17963	16485

Bron: Eigen berekeningen op basis van DPAN, OBJD en SSB